

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Preventívny výchovný systém Jána Bosca
a jeho využitie v rodine**

Monika Kačová

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a použila som len uvedenú literatúru a zdroje.

V Olomouci dňa 13 apríla 2015

.....

Pod'akovanie

Ďakujem môjmu školiťovi doc. Mgr. Štefanovi Chudému, Ph.D. za odborné vedenie diplomovej práce, poskytnutie cenných rád, ako aj materiálnych podkladov k práci. Takisto by som touto formou rada poďakovala za ochotu a trpezlivosť všetkým respondentom, ktorí sa zapojili do nášho výskumu.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Monika Kačová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Preventívny výchovný systém Jána Bosca a jeho využitie v rodine
Název v angličtině:	Preventive educational system of John Bosco and its use in family
Anotace práce:	Diplomová práca pojednáva o preventívnom výchovnom systéme Jána Bosca a jeho využití v rodine. Teoretická časť, ktorá pozostáva zo siedmych kapitol, sa zameriava na teoretické vymedzenie pojmov rodina a výchova, predstavenie osobnosti Jána Bosca a saleziánov, popísanie saleziánskeho strediska v Žiline a charakteristiku preventívneho výchovného systému vo všeobecnosti a v rodine. Empirická časť práce sa sústreďuje na kvalitatívny výskum aplikácie preventívneho systému v rodinách. Vo výskume sú použité rozhovory ako nástroj na zisťovanie súčasného stavu uplatňovania princípov, prostriedkov a špecifik modelu výchovy Jána Bosca vo vybraných rodinách. Súčasťou práce je interpretácia týchto rozhovorov a odpoveď na výskumné otázky, teda zhodnotenie, akým spôsobom sa preventívny výchovný systém v rodinách využíva.
Kľúčová slova:	Ján Bosco, saleziáni, preventívny výchovný systém, rodina, výchova

Anotace v angličtině:	The thesis concerns preventive educational system of John Bosco and its use in family. The theoretical part consisting of seven chapters focuses on the theoretical definitions of family and education, introduction of John Bosco and the Salesians, description of Salesian Centre in Zilina and characteristic of the preventive educational system in general and in family. The empirical part of the thesis focuses on qualitative research of application of the preventive system in families. In the research interviews are used as an instrument to detect the current state of implementation of the principles, tools and description of the model of educational system founded by John Bosco in selected families. One part of the thesis is an interpretation of these interviews and answers to the research questions. It is an evaluation of how the preventive educational system is used in families.
Klíčová slova v angličtině:	John Bosco, Salesians, preventive educational system, family, education
Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	78 s. (160 711 znakov)
Jazyk práce:	Slovenčina

Obsah

Úvod	8
1 Rodina.....	10
1.1 Funkcie rodiny.....	11
1. 2 Typy rodiny	13
2 Výchova.....	15
2.1 Výchova v rodine	16
2.1.1 Kresťanská výchova v rodine	17
3 Don Bosco	20
3.1 Detstvo a mladosť.....	20
3.2 Kňazská činnosť	22
4 Saleziáni – nasledovníci dona Bosca.....	25
4.1 ASC - Saleziáni spolupracovníci	26
4.1.1 ASC v Žiline.....	27
5 Saleziánske stredisko v Žiline	29
5.1 MRoŽ	30
6 Preventívny výchovný systém.....	31
6.1 Preventívny vs. represívny	32
6.2 Viera	35
6.3 Rozum.....	36
6.4 Láskavosť	37
6.5 Odmeny a tresty.....	38
6.6 Význam asistencie	40
6.7 Hra a radosť	41
6.7.1 Oslavy.....	43
6.7.2 Divadlo	44
6.8 Výhody preventívneho systému	44

7 Preventívny výchovný systém v rodine.....	46
7.1 Viera	47
7.2 Rozum.....	48
7.3 Lásťavosť	49
7. 4 Úloha saleziánskeho spoločenstva	50
8 Empirická časť.....	52
8.1 Metóda získavania dát	52
8.2 Výskumná vzorka	53
8.3 Cieľ výskumu a výskumná otázka.....	54
8.4 Interpretácia získaných údajov	54
8.5 Výsledky	67
Záver	70
Použitá literatúra.....	71
Zoznam tabuliek	76
Zoznam skratiek	77
Prílohy	78

Úvod

Pre diplomovú prácu sme si zvolili tému súvisiacu s osobnosťou dona Bosca vďaka vlastnej skúsenosti so saleziánskym prostredím, keďže som v období dospievania navštevovala žilinské saleziánske stredisko, ktoré ma svojou atmosférou výrazne ovplyvnilo a pozitívne pomohlo pri formácii mojej osobnosti. Príklad dona Bosca ako vychovávateľa detí a mladých ma zaujal a oslovil, čítala som o ňom knihy, videla som jeho životopisný film, navštívila som miesta kde žil a hlavne vyrastala som v prostredí, ktoré on založil. Don Bosco sa pre mňa stal vzorom a inšpiráciou. Preto som sa rozhodla písať o preventívnom výchovnom systéme, ktorý on vytvoril a je mi blízky. Taktiež považujem za výhodu, že k danej problematike je dostupné množstvo domácej aj zahraničnej literatúry, ktorá nám pomohla pri spracovaní teoretickej časti tejto práce.

Konkrétne sa v práci zameriavame na aplikáciu preventívneho výchovného systému do rodín. Vďaka tomu, že existujú saleziánske spoločenstvá, v ktorých sa zdržiavajú ľudia s túžbou nasledovať odkaz dona Bosca, máme možnosť spoznať osoby, ktoré o preventívnom výchovnom systéme vedia a snažia sa o jeho uplatňovanie vo výchove vlastných detí, či už sú to saleziánski spolupracovníci, alebo farníci či laická verejnosť. Nakoľko som prostredníctvom dobrovoľníckeho programu robila opatrovateľku vo viacerých rodinách zo saleziánskeho spoločenstva, mala som možnosť stretnúť sa s týmito rodičmi a deťmi v ich každodennom živote. Rodičia v týchto rodinách vnímajú výchovu detí ako svoje poslanie, netravia čas v pohostinstve alebo pri televízore, ale spoločne so svojimi deťmi a rodinou.

V našej diplomovej práci sme si za hlavný cieľ určili teoreticky popísať a následne prakticky overiť metódy a prostriedky realizácie preventívneho výchovného systému Jána Boscaseho zameraním na rodiny. V praktickej časti nám z hlavného cieľa vyplynuli tri čiastkové ciele: zistiť ako sa využívajú v rodinách pímárne piliere preventívnej výchovy, ktorými sú viera, láskavosť a rozum. Našou prácou chceme poukázať na význam a aktuálnosť výchovných a preventívnych myšlienok svätca Jána Bosca.

Ku zvolenej téme existuje veľa literatúry, písanej prevažne saleziánmi, pričom väčšina pochádza z taliančiny, ktorá je hlavným dorozumievacím jazykom medzi saleziánmi vo svete. Na Slovensku sa skúmaniu posolstva dona Bosca venujú v súčasnosti najmä saleziánski kňazi Tibor Reimer a Marián Fulla. Preventívna výchovná metóda je aktuálna aj v rámci vysokoškolského štúdia teológie, pedagogiky i sociálnej práce, čo každoročne dokazujú desiatky záverečných študentských prác, ktoré túto tému spracovávajú. V našej práci bol pre

nás pri popise života Jána Bosca nosnou literatúrou jeho životopis od Teresia Bosca, pri preventívnom výchovnom systéme to boli najmä publikácie od Francesca Motta, Andreja Dermeka a Bruna Ferrera. Podstatná časť použitých zdrojov pochádza zo slovenského Vydavateľstva don Bosco.

Pri spracovaní práce sme použili viaceré metódy. V teoretickej časti to bola najmä metóda analýzy, komparácie a spracovania dostupnej literatúry. V praktickej časti sme využili pre zber dát metódu pološtruktúrovaných rozhovorov a pre ich interpretáciu takisto najmä metódu analýzy a komparácie.

Práca sa skladá z dvoch častí: teoretickej a empirickej. Prvá časť pojednáva o teoretických východiskách skúmanej problematiky a je rozdelená do 7 kapitol. Prvá a druhá kapitola obsahujú teoretické vymedzenie rodiny a výchovy, keďže práve s týmito pojmami v našej práci operujeme. V tretej kapitole uvádzame prierez životom a dielom Jána Bosca. V štvrtej kapitole sa venujeme popisu saleziánov a saleziánskych spolupracovníkov. Piata kapitola predstavuje saleziánske stredisko v Žiline, nakoľko z neho pochádzajú respondenti, ktorých sme oslovili pre náš výskum. V šiestej kapitole charakterizujeme preventívny výchovný systém a následne v siedmej kapitole sa zameriavame na použitie preventívneho systému výchovy v rodine. V praktickej časti, teda v ôsmej kapitole, sa zaoberáme kvalitatívnym výskumom, ktorého cieľom je zistiť akým spôsobom sa využíva preventívny výchovný systém v siedmych vybraných rodinách zo žilinského saleziánskeho strediska.

1 Rodina

V súlade so zameraním tejto práce považujeme za dôležité venovať úvodnú kapitolu definícii pojmu rodina, nakoľko sa venujeme práve skúmaniu rodiny. Rodina je spoločne žijúca, relatívne malá skupina ľudí, ktorá sa nepochybne stáva základnou jednotkou spoločnosti. Jej členovia sú zvyčajne spojení pokrvnými zväzkami. Rodina má teda zmysel pre formovanie spoločnosti, ale zároveň má obrovský význam pre každého jednotlivca. Do jednej rodiny sa rodíme a trávime v nej detstvo i mladosť a neskôr v dospelosti novú rodinu zakladáme a tvoríme. Rodina by mala byť pre každého človeka oporou, istotou, miestom, kde môže načerpať silu do ďalšieho života, oddýchnuť si, jej členovia by si mali byť navzájom blízki, mali by mať medzi sebou dobrý vzťah, mali by vedieť, že sa jeden na druhého vždy môžu spoľahnúť a mali by si vzájomne prinášať emocionálnu podporu. Rodina by mala tvoriť kompaktný celok a plniť všetky svoje funkcie.

V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s rozličnými chápaniami rodiny a to v závislosti od jej zamerania. Stručné zhrnutie naznačuje Stašová (2001): v právnickej literatúre sa väčšinou rodina nedefinuje, ale s obľubou sa používa pojem rodinná kolektivita, alebo určenie – rodina ako základný článok spoločnosti. Sociológia preferuje pojem sociálna inštitúcia alebo malá sociálna skupina, sociálni psychológovia dávajú prednosť pomenovaniu primárna skupina pred inštitúciou, pedagógovia zdôrazňujú výchovno-socializačnú funkciu rodiny, ekonómovia považujú rodinu predovšetkým za výrobnú, respektíve spotrebnú jednotku.

Podľa výkladu zo Všeobecnej encyklopédie Universum je rodina „*primárna skupina a zároveň sociálna inštitúcia považovaná za základ ľudskej spoločnosti. [...] Je to malá uzatvorená skupina s intímnymi väzbami a pomerne jasne vymedzeným rozdelením rolí, ktorej členovia väčšinou vykazujú veľkú mieru vzájomnej solidarity.*“ (2001, s. 143).

Matoušek uvádza dve odlišné ponímania rodiny. V užšom, tradičnejšom poňatí je rodina skupina ľudí spojená putami pokrvného príbuzenstva alebo právnych zväzkov (sobáš, adopcia). V širšom poňatí, ktoré sa začína rozširovať v USA a v niektorých štátoch EU, sa za rodinu začína považovať aj skupina ľudí, ktorá sa ako rodina deklaruje na základe vzájomnej náklonnosti. V každom prípade, v niektorej fáze svojho vývinu sa obyčajne rodina delí o spoločnú domácnosť (2008b). Okrem toho Matoušek zastáva názor, že rodina existuje najmä preto, aby sa ľudia mohli vhodne starať o svoje deti. Zároveň prepája jednotlivé generácie, vytvára medzi nimi kontinuitu a putá solidarity. Takisto je rodina biologicky významná pre

udržanie ľudstva, nakoľko reprodukuje človeka ako živočícha a zároveň mu sprostredkováva vrastanie do jeho kultúry a spoločnosti (2003, s. 9). Matoušek rovnako tvrdí, že „rodina je unikátna a nenahraditeľná inštitúcia preto, že optimálne spája osobné zaujatie dospelých na prospechu partnerov i detí s univerzálnym záujmom spoločnosti na stabilizovanom súžití mužov a žien i na socializácii poriadnych občanov“ (2008a, s. 183).

V Pedagogickom slovníku môžeme nájsť nasledujúcu definíciu rodiny: „rodina je najstaršia spoločenská inštitúcia. [...] Vytvára určitú emocionálnu klímu, formuje interpersonálne vzťahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životného štýlu. Zo sociologického hľadiska je formou začlenenia jedinca do sociálnej štruktúry. [...] Súčasné ponímanie má tendenciu chápať rodinu ako sociálnu skupinu alebo spoločenstvo, žijúce vo vlastnom priestore – domove, uspokojujúcom potreby, poskytujúcom starostlivosť a základné istoty deťom“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 248).

Rodina vytvára priaznivé citové ovzdušie, umožňuje dieťaťu zaistiť základných potrieb, poskytuje mu množstvo podnetov pre rozvíjanie jeho osobnosti. Dieťa si osvojuje určité spôsoby sociálneho konania. Rodina nepôsobí len na deti, ale ovplyvňuje a pretvára všetkých svojich členov. Konkrétne rodina pôsobí na svojich členov verejným mienením (napríklad typické názory rodičov a ich prístup ku spoločnosti môžu viesť deti k zodpovednému prístupu k práci, alebo naopak k nezodpovednosti) a obsahom rodinného života (kultúrny život rodiny, spoločenské styky, záujmy, postoje, hodnotová orientácia, životný štýl, mravná výchova v rodine atď.) (Jůva, Jůva, 1999).

Ideálom rodiny je taká rodina, ktorá plní všetky svoje funkcie. Ako by z psychologického hľadiska mala vyzerat' zdravá rodina popisuje Satirová (1994):

1. v rodine sa jej členom žije dobre
2. členovia rodiny majú pocit, že žijú s priateľmi, s ľuďmi, ktorých majú radi, ktorým dôverujú a ktorí dôverujú im a majú ich radi
3. spoločenstvo rodiny prináša jej členom radosť a povzbudenie.

1.1 Funkcie rodiny

V priebehu histórie sa funkcie rodiny čiastočne menili. Rodina počas novoveku mnoho svojich tradičných funkcií ako napríklad výkon práva, vzdelávanie detí či ekonomické zaistiť členov rodiny v priebehu celého života predala štátu a stala sa sama na štáte závislejšia. Jej hlavnými súčasnými funkciami sú aj naďalej výchova detí a emocionálna podpora. (Matoušek, 2008b). Na základe definície z Pedagogického slovníka môžeme

konštatovať, že rodina „*plní socializačné, ekonomické, sexuálno-regulačné, reprodukčné a ďalšie funkcie. Vytvára určitú emocionálnu klímu, formuje interpersonálne vzťahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životného štýlu*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 248).

Medzi základné funkcie rodiny zaraďujeme nasledujúce funkcie:

1. Ekonomická/ materiálna funkcia – zaistiť všetkým členom rodiny základné životné podmienky (stravu, bývanie, oblečenie, a pod). Finančné možnosti rodiny závisia od priemerného príjmu všetkých zárobkovo činných členov rodiny. V prípade potreby pomáha so zaistením základného životného minima formou sociálnej podpory štát.
2. Biologicko-reprodukčná funkcia – rodina je biologicky dôležitá pre zachovanie ľudstva. Rodičia majú pri tom právo rozhodnúť sa, či chcú deti a hlavne, v ktorom období chcú mať deti, aký počet a v akom časovom rozstupe. Každé dieťa by malo byť chcené a očakávané s láskou.
3. Funkcia odpočinku a regenerácie telesných a duševných síl (emocionálna funkcia) – rodina má za úlohu zaistenie psychických a citových potrieb členov rodiny, poskytnúť jej členom istotu, citovú oporu a bezpečie. Aby sa dieťa mohlo všestranne rozvíjať po telesnej a duševnej stránke, potrebuje vyrastať v stabilnom, citovo priaznivom, stálom, vrelom a prijímajúcom prostredí (Marádová, 1994).
4. Socializačná funkcia – rodina je prvým a pomerne záväzným modelom spoločnosti, s akým sa dieťa stretáva. Predurčuje jeho osobný vývin, ako aj jeho vzťahy k iným skupinám ľudí. Rodina dieťa orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktom, poskytuje mu určitý typ podpory. Týmto spôsobom dieťaťu predáva to najpodstatnejšie – sociálne zručnosti, bez ktorých sa ono v dospelosti nezaobíde (Matoušek, 2003). „*Socializáciou v rodine rozumieme predovšetkým proces pôsobenia rodiny na svojich členov v celom súhrne javov a procesov: ekonomických, sociálnych, kultúrnych, mravných, estetických, zdravotných a iných*“ (Stašová, 2003, s. 80).
5. Výchovná funkcia – „*je veľmi dôležitou, nezastupiteľnou a len ťažko nahraditeľnou. Aj keď v nedávnej histórii panoval názor, že táto funkcia bude ľahko nahraditeľná vplyvom kolektívu, vrstovníckych skupín či pôsobením výchovno-vzdelávacích inštitúcií*“ (Výrost, Slaměnik, 1998, s. 327). Rodina stojí už na začiatku života jednotlivca – má teda možnosť ovplyvňovať vývin dieťaťa v jeho najcitlivejších fázach. Najprirodzenejším spôsobom a najvýdatnejšie môže uspokojovať základné potreby dieťaťa. Je modelom medziľudských vzťahov, ktoré si dieťa ponesie ďalej do života a s ktorými bude pomeriavať všetky ďalšie vzťahy, do ktorých samo vstúpi (Matějček, 1994). Významný americký sociológ Anthony Giddens dokonca už

v samotnej definícii rodiny zdôrazňuje jej výchovnú funkciu: „rodina je skupina jedincov spojených pokrvnými zväzkami, manželstvom alebo adopciou, ktorá vytvára ekonomickú jednotku a jej dospelí členovia zodpovedajú za výchovu detí“ (1999, s. 552).

1. 2 Typy rodiny

Rodiny môžeme deliť podľa viacerých kritérií, ako je napríklad ich veľkosť alebo miera plnenia základných funkcií rodiny. Primárnym členením je delenie rodiny podľa jej veľkosti, respektíve blízkosti vzťahov. Tým vznikajú dva typy rodiny:

- a) nukleárna/ jadrová/ základná/ elementárna: rodina tvorená najbližšími príbuznými - párom rodičov (v tradičnom ponímaní manželov) a ich deťmi (vlastnými a aj adoptovanými), to znamená dvojgeneračná rodina
- b) rozšírená/ širšia: zahŕňa blízkych príbuzných, vnúčatá, prarodičov, strýkov, tety a ostatných príbuzných. Ide o rodinu, ktorá zahŕňa viac než dve generácie, pričom v našej kultúre je to zväčša rodina trojgeneračná (Čermák a kol., 2001).

Z hľadiska odlišenia rodiny, do ktorej sa jedinec rodí a ktorú si sám v dospelosti zakladá rozlišujeme rodinu:

- a) orientačnú: rodina, do ktorej sa človek narodí a v ktorej vyrastá ako dieťa
- b) prokreačnú/ reprodukčnú: rodina, ktorú človek založí sobášom, alebo tým, že má deti (Matoušek, 2008b).

Podľa úplnosti, čiže podľa toho, či sú v rodine prítomní všetci jej zvyčajní členovia delíme rodiny na:

- a) úplné: rodiny v pôvodnej podobe, tvorené obomi rodičmi a ich deťmi
- b) neúplné: rodiny, v ktorých jeden z rodičov chýba. V neúplnej rodine zostáva dieťa či deti len s jedným z rodičov. Príčinami neúplnosti rodiny môže byť často úmrtie, rozvod, prípadne emigrácia (najmä v minulosti) (Matějček, 1986).

Na základe schopnosti plnenia funkcií rodiny existujú tri typy rodiny:

- a) funkčná: primeraným spôsobom plní všetky funkcie rodiny

- b) afunkčná: v tejto rodine občas dochádza k poruchám v plnení jednej alebo niekoľkých funkcií, ktoré ale vážnejšie nenarušujú život rodiny a zásadne negatívne neovplyvňujú vývin dieťaťa
- c) dysfunkčná: v takejto rodine dochádza ku vážnym poruchám, vnútornému rozkladu rodiny a socializačný proces dieťaťa je zásadne narušovaný (Stašová, 2001).

V súlade s uvedenými typmi rodiny sa vo výskumnej časti našej diplomovej práce venujeme skúmaniu nukleárnej, orientačnej (z pohľadu detí) a zároveň prokreačnej (z pohľadu rodičov), úplnej, funkčnej rodiny.

2 Výchova

V práci sa venujeme skúmaniu špecifickej výchovnej metódy Jána Bosca, preto pokladáme za dôležité venovať kapitolu našej práce pojmu výchova a výchove v rodine. Výchova – slovo známe každému človeku a zároveň slovo, na ktoré sa každý jednotlivec pozerá inak. Výchova je odlišná v každej rodine, rozličná v rôznych kultúrach aj v rôznych historických obdobiach. Podľa výkladu zo Všeobecnej encyklopédie je výchova „*cieľavedomé, zámerné pôsobenie na človeka. Ide o proces sociálneho učenia, v ktorom si jeho subjekt (dieťa, mladistvý) osvojuje určité postoje a správanie, kultúrne návyky, vedomosti atď.*“ (Čermák a kol., 2001, s. 347). Pedagogická definícia je veľmi podobná a vysvetľuje výchovu ako „*proces zámerného pôsobenia na osobnosť človeka s cieľom dosiahnuť pozitívne zmeny v jeho vývine*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 345). Veľmi komplexnú charakteristiku výchovy nám poskytuje Pelikán: „*výchova je cieľavedomým a zámerným vytváraním a ovplyvňovaním podmienok umožňujúcich optimálny rozvoj každého jedinca v súlade s individuálnymi dispozíciami a stimulujúcich jeho vlastnú snahu stať sa autentickou, vnútorne integrovanou a socializovanou osobnosťou*“ (1995, s. 36). Hamarová dodáva, že výchova by mala byť premyslenou činnosťou zameranou na utváranie človeka podľa potrieb a požiadaviek spoločnosti na určitom stupni spoločenského vývinu, čím zdôrazňuje potrebu prispôsobenia výchovy aktuálnej dobe (1987).

Cieľom výchovy je teda dosiahnutie kvalitatívnej zmeny v správaní človeka. Táto zmena však môže nabráť rôzne smery. Môže byť negatívna, kedy sa pod vplyvom výchovy rozvíja konanie alebo správanie, ktoré je nežiaduce – napríklad rodič vplyvom tvrdej a necitlivej výchovy môže v dieťati prebúdať agresívne sklony vedúce ku konfliktu so spolužiakmi a podobne. Optimálne je, pokiaľ je zmena pozitívna, to znamená žiaduca či progresívna (Jakubcová a kol., 2013).

Osobnosť jedinca sa vyvíja jednak pod vplyvom spontánneho utvárania, ale aj pod vplyvom zámerného a cieleného utvárania, teda procesom výchovy. Výchova je len jednou z rady zložiek utvárania osobnosti a preto nie je všemocná. Aby bol výchova účinná, musí rešpektovať vývin jednotlivca a to s ohľadom na vplyvy všetkých pôsobiacich faktorov, čiže aj tých, ktoré pôsobia spontánne. Pre úspešnú výchovu je absolútne nevyhnutné individuálne chápanie každého dieťaťa a vytváranie optimálnych podmienok pre jeho ďalší vývin (Pelikán, 1995).

2.1 Výchova v rodine

Rodinná výchova je „*výchova uskutočňovaná v rodine, zvyčajne výchova detí a mladistvých uskutočňovaná ich rodičmi, eventuálne prarodičmi. Rodinná výchova a rodinné prostredie majú primárnu funkciu vo výchove detí a sú najvýznamnejším činiteľom formujúcim mladého človeka*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 248-249). Podľa Čermáka je rodinná výchova najmä „*proces primárnej socializácie*“ (2001, s. 347). Avšak výchova v rodine plní nepochybne aj množstvo iných funkcií.

Rodinnú výchovu môžeme chápať ako jednu z dvoch základných foriem výchovy. Týmito formami výchovy sú školská výchova, teda výchova realizovaná v školskom prostredí a práve rodinná výchova, čiže výchova realizovaná inštitúciou rodiny (Janiš, 1998).

Rodina kladie základy výchovy jednotlivca, formuje jeho prvé spoločenské potreby. Výchova v rodine je veľmi dôležitá, pretože ovplyvňuje akýkoľvek budúci život jedinca. Človek je rodinou utváraný od narodenia do dospelosti a vo vzťahoch k nej pokračuje, aj keď si založí vlastnú rodinu. (Hamarová, 1987). Aj keď má človek hlboký vzťah ku svojej orientačnej rodine aj v dospelosti, netreba opomínať, že celé detstvo je príprava na dospievanie a dospelý život a preto je potrebné, aby rodičia poskytli svojim deťom už od raného veku určitú nezávislosť a dovolili im, aby robili svoje vlastné rozhodnutia a konali slobodne (Dobson, 1994).

Pod označením rodinná výchova, v tom najužšom slova zmysle, môžeme rozumieť súhrn výchovného pôsobenia, ktoré sa realizuje v rovine a v priestore konkrétnej rodiny. Rodinná výchova sa tak stáva autonómnym, jedinečným prostredím, kde sa niektorí zúčastnení stávajú subjektom výchovy (rodič) a ďalší objektom výchovy (dieťa), kde sa v plnej miere uplatňuje spätná väzba, čiže vzťah medzi subjektom a objektom a kde sú volené optimálne metódy, postupy a ďalšie nástroje na dosiahnutie stanoveného výchovného cieľa. Výchovné ciele si každá rodina koncipuje samostatne, preto má každá rodina vytvorené svoje vlastné ciele, rovnako ako jedinečný systém hodnôt, morálku a pod..

V tomto poňatí leží ťažisko rodinnej výchovy výhradne v prostredí rodiny. Logickým vyústením je stav, kedy úlohu supervízora výchovy preberajú rodičia, ktorí najlepšie poznajú prostredie dieťaťa, jeho psychiku, vlastné záujmy ako aj záujmy ostatných členov rodiny, majú svoje predstavy a ciele a majú tiež najväčší vplyv na tvorbu týchto predstáv a cieľov, vzorcov správania, budovania hodnotového systému a pod. Rodičia sa výrazne podieľajú na motivácii detí pre účasť na vzdelávaní, predovšetkým naplnení povinnosti školskej dochádzky, ale aj vo vytvorení optimálnych podmienok pre štúdium s cieľom stiahnuť tieto

snahy do roviny sebazvdelávania, ako integrujúcu súčasť celoživotnej kultivácie vlastnej osobnosti (Janiš, 1998).

Výchova v rodine je počas prvých rokov života človeka len ťažko možná mimo rodinu. Všetky inštitúcie, ktoré sa pokúšali rodinu akýmkoľvek spôsobom nahradiť (napríklad jasle) vo svojom snažení určitým spôsobom zlyhali a časom uznali nenahraditeľnosť rodiny. Dieťa nemôže získať základný pocit istoty bez opory akú nachádza v blízkych ľuďoch. Nemôže si osvojiť žiaduce postoje, hodnoty, schopnosti a zručnosti bez toho aby bolo vystavované trvalému pôsobeniu dospelých. Je náročné, aby sa dievča stalo ženou, pokiaľ nemá vzor matky každý deň na očiach a to isté platí aj pre chlapcov. Rovnako aj pre dospelých je rodina nenahraditeľnou inštitúciou. Mať stáleho partnera a mať deti sú hodnoty, ktoré si väčšina spoločností vysoko cení (Matoušek, 2008a).

Medzi predpoklady úspešnej rodinnej výchovy patria predovšetkým dobré vzťahy v rodine, jednota výchovného pôsobenia rodičov na deti, primeraná autorita rodičov a osobný príklad rodičov. Ďalej sem zaraďujeme správne riešenie výchovných problémov a spoluprácu rodiny so školou. Rodičia by sa mali snažiť vyhnúť nesprávnym výchovným postupom, obzvlášť však nejednotnosti či nedôslednosti výchovy, ktorá vzniká v prípade, keď sa rodičia navzájom, prípadne rodičia a prarodičia, nedohodnú na jednotnom postupe výchovy. Pri výchove nie je vhodné prikláňať sa ku žiadnemu výchovnému štýlu extrémnym spôsobom, ale naopak vždy usilovať o vyváženosť rôznych výchovných hľadísk. V prípade, že výchova dôjde do krajnosti, má totiž negatívny vplyv na vývin jedinca. Výchovné prostriedky musia brať do úvahy všetky podmienky, situácie a možnosti dieťaťa. Nie je žiaduca ani príliš liberálna výchova, čo je výchova uvoľnená, ani úzkostlivá a príliš protektívna výchova, ani perfekcionistická, teda výchova ambiciózna, prehnane ctižiadostivá a kladúca na dieťa vysoké nároky, ani autoritatívna a priveľmi prísna výchova založená na prísnej kázni a poslušnosti. Medzi ďalšie negatívne výchovné štýly môžeme zaradiť aj výchovu bez lásky, obmedzujúcu výchovu, výchovu s nezrozumiteľnými požiadavkami na dieťa alebo ponížujúcu výchovu. Každá rodina by si mala preto zvoliť vlastný výchovný štýl, ktorý by plne vyhovoval ich požiadavkám (Hintnaus, 1998).

2.1.1 Kresťanská výchova v rodine

Špecifickým druhom výchovy je výchova v duchu kresťanského náboženstva. Základom kresťanskej rodiny je manželský pár, tvorený osobami opačného pohlavia, a ich spoločné, prípadne aj adoptované deti. To, že manželský pár je dôležitým putom v rodine

potvrďuje aj americký psychológ Ross Campbell: „*Najdôležitejším vzťahom v rodine je vzťah medzi manželmi. Je nadradený všetkým ostatným vzťahom, vzťah medzi rodičom a dieťaťom nevynímajúc. Kvalita vzťahu rodiča a dieťaťa a pocit bezpečia dieťaťa do veľkej miery závisia na kvalite manželského vzťahu*“ (1992, s.18). Špecifikom kresťanskej rodiny je viera v jedného (kresťanského) Boha, ktorý je stmelujúcim prvkom celej rodiny, čo sa prejavuje v živote rodiny aj vo výchove detí. „*Rodičia sa majú dívať na svoje deti ako na deti Božie a rešpektovať ich ako ľudské osoby*“ (Konferencia biskupov Slovenska, 1999, s.542). Kresťanskí rodičia vnímajú výchovu detí ako svoje poslanie, povinnosť i zodpovednosť a zároveň považujú deti za dar a radosť, preto sa k nim vždy správajú s láskou. Kresťanská rodinná výchova je výchova riadiaca sa Božími prikázaniami, výchova detí s trpezlivosťou a láskou. Súčasťou kresťanskej výchovy je prirodzene aj duchovná formácia - výchova detí k nábožnosti, snaha o dosiahnutie vytvorenia vzťahu dieťaťa s Bohom, evanjelizácia. Jej súčasťou sú pravidelné denné modlitby, či už ráno, alebo večer, pred jedlom alebo po jedle; zapojenie sa do života cirkvi a farnosti, najmä návšteva nedeľných svätých omší a samozrejme aj samotná individuálna viera. Viera, že Boh naozaj existuje, pomáha ľuďom a je prítomný v každej ľudskej radosťi i v každom trápení.

V kresťanskej rodine by mala byť prítomná modlitba vo viacerých podobách. Spoločná modlitba celej rodiny, ale aj modlitba manželov ako páru a v neposlednom rade aj individuálna modlitba, ako rodičov, tak aj detí (Schaefferová, 1995).

Pri výchove je pre deti oveľa dôležitejšie to, ako sa rodičia k sebe navzájom správajú, čo si rodičia hovoria medzi sebou, než to, čo im hovoria priamo. V kresťanskej výchove to predovšetkým znamená, že ak majú rodičia starosť o duchovný život svojich detí, musia sa vážne zamyslieť nad svojim vlastným prežívaním viery. Rodinný kruh je totiž stálym miestom vzájomnej výchovy. Rodičia vychovávajú deti a tie zas svojim správaním a otázkami rodičov. Preto rodičia nemôžu očakávať, že deti vezmú duchovný život vážne, pokiaľ od rodičov nebudú počuť nič iné ako hovory o peniazoch, autách, jedle alebo fackách (Ferrero, 2004).

Podľa Schaefferovej (1995) je pri kresťanskej výchove dôležité začať s výchovou k viere už v ranom detskom veku. Je potrebné uviesť deti do tajomstiev viery - čítať im biblické príbehy, spievať nábožné piesne, nájsť si čas na modlitbu i rozhovor s deťmi o otázkach viery. Rodina by každý deň mala spoločne tráviť čas, napríklad si vyhradiť hodinu, kedy si spoločne čítajú a následne rodičia odpovedajú deťom na ich otázky, vrátane otázok ohľadom viery.

Kresťanskí rodičia vychovávajú svoje deti v súlade s desiatimi božími prikázaniami. Učia ich poslušnosti, láskavosti, ľudskej solidarite, láske a pomoci bližnému, úcte, schopnosti odpúšťať či životnému optimizmu (nereptať na svoj život, radovať sa z maličkostí). Vychovávajú ich k správne mu používaniu vlastného rozumu a vlastnej slobody. Takisto učia deti využívať a rozvíjať svoje talenty, vyvarovať sa akýchkoľvek nemravností, neklamať, nepodvádzať, neohovárať, nezraňovať iných ľudí, nemárniť svoj čas. *„Rodičia sú prví zodpovední za výchovu svojich detí. Túto zodpovednosť dosvedčajú predovšetkým tým, že vytvárajú rodinu, kde vládne ako pravidlo nežnosť, odpustenie, úcta, vernosť a nezištná služba. Rodina je vhodným miestom na výchovu k čnostiam. Táto výchova si vyžaduje učiť sa odriekaniu, zdravému úsudku a sebaovládaniu ako podmienkam každej pravej slobody. Rodičia majú svoje deti učiť, aby podriadovali materiálne a prirodzené dimenzie vnútorným a duchovným dimenziám. Rodičia majú veľkú zodpovednosť aj za to, aby dávali svojim deťom dobrý príklad. Keď budú vedieť pred nimi uznať svoje chyby, budú ich môcť aj lepšie viesť a naprávať“* (Konferencia biskupov Slovenska, 1999, s.542).

3 Don Bosco

Don Bosco, otec a učiteľ mládeže, bol významnou osobnosťou devätnásteho storočia, bol uznávaný už v priebehu svojho života a zároveň si získal množstvo obdivovateľov, ktorí jeho vzor nasledujú dodnes a snažia sa jeho myšlienky uplatňovať aj v súčasnosti. Plnil si svoje kňazské povinnosti, staral sa o mladých ľudí (najmä chudobných a väzňov), vytvoril preventívny výchovný systém a položil základy rehoľného spoločenstva, ktoré existuje aj v modernej spoločnosti. Hoci tento kňaz a vychovávateľ pochádzal z Talianska, jeho učenie prekročilo hranice Talianska a aj Európy a postupne sa rozšírilo po všetkých obývaných kontinentoch.

3.1 Detstvo a mladosť

Podľa oficiálnych záznamov z matriky sa Ján (taliansky Giovanni) Bosco narodil 16. augusta 1815 v malej talianskej osade s názvom Becchi, neďaleko mestečka Castelnovo d' Asti, približne 30 kilometrov od Turína. Don Bosco aj jeho mama však vždy tvrdili, že to bolo 15. augusta na sviatok Nanebovzatia Panny Márie. Detstvo Jána Bosca bolo poznačené tvrdou prácou a túžbou po vzdelaní, ktoré sa mu dostávalo sporadicky a čiastkovo. Jeho rodičia, Margita a František, boli chudobní roľníci, pričom otec zomrel keď mal malý Janko len necelé dva roky. Ján mal dvoch starších bratov, Antona a Jozefa. Smrť otca bola pre rodinu veľkou tragédiou, nakoľko mama Margita ostala na výchovu troch synov sama. Navyše v tomto období sucho zničilo úrodu a rodina mala problémy s obživou (Bosco, 1991).

Pravdepodobne žiadny človek sa nerodí s tým, že by bol svätý. Nebolo tomu tak ani v prípade Jána Bosca, aj on na sebe musel pracovať. V detstve *„mal výbušnú povahu a tiež sa nerád podriaďoval. Musel vynaložiť veľké úsilie, aby sa ovládal. Veľa toho nenahovoril, bol skôr vážny, mnoho premýšľal. [...] Matkina náboženská výchova mu pomáhala usmerňovať povahu k dobrému“* (Med, 2001a, s. 43). To, že mal don Bosco drobné nedostatky aj v dospelosti potvrdzuje aj jeden z jeho chlapcov, neskôr blahoslavený Alojz Orione: *„Niekedy, napríklad, strácal trpezlivosť“* (Brocardo, 1990, s. 42).

Ján bol veľmi učenlivý, mal výbornú pamäť a už od útleho veku mal výraznú túžbu študovať. Mama Margita ho chcela poslať do školy, ale jeho starší brat Anton s tým nesúhlasil, a to najmä preto, aby mohol pracovať na poli. Počas roku 1824 sa Ján začal učiť čítať a písať u kňaza Giuseppa Lacqua na fare v Caprigliu. Odvtedy sa pre neho knihy stali

vášňou (Salesny, 2011). Keď mal Ján deväť rokov, prisnil sa mu jeho známy sen, o tom ako sa na dvore zabávalo mnoho chlapcov, ale mnohí z nich aj kliali. On sa vrhol medzi nich a chcel ich umlčať päsťami i tvrdými slovami. Na to mu však muž v bielom plášti (Ježiš) povedal: „*Nie bitkou, ale dobrotou a láskou si ich získaš. Nauč ich konať dobro a vyhýbať sa hriechu*“ (Bosco – Gattia, 1989, s. 13). Janko bol celý zmätený a rozplakal sa: „*Ako to mám urobiť? Nič neviem...*“ (Setti, 2001, s. 7). Následne ho neznámy pán v plášti ubezpečil, že nemusí mať strach, pretože mu dá k dispozícii tú najlepšiu učiteľku. „*Buď pokorný, statočný a silný,*“ povedala mu vznešená pani žiariaca ako slnko (Panna Mária), „*to, čo sa teraz deje s týmito vlkami, ktorí sa menia na baránkov, ty urobíš s mojimi deťmi*“ (Salesny, 2011, s. 6). Neskôr sa ukázalo, že tento sen mu ukázal jeho poslanie. Jeho matka dokonca už v tej dobe predpovedala, že sa stane kňazom.

Hneď od detstva si Ján začal získavať mnohých priateľov, a to veselými hrami a kúzľami. V jedenástich rokoch už ovládal mnohé kaukliarske kúsky, ako salto mortale, krkolomné skoky, rôzne premety, chodil na rukách, prechádzal sa a tancoval na povraze. V závere každého jeho vystúpenia nechýbala modlitba (Alberti, 1977). V roku 1829 začal študovať u kňaza dona Calossa v Morialde. Po smrti dona Calossa študoval na verejnej škole v Castelnouve a následne na gymnáziu v Chieri. Na gymnáziu v Chieri založil medzi svojimi priateľmi Veselú spoločnosť. Mala jednoduché a stručné pravidlá: „*1. vyhýbať sa rečiam a činom, ktoré sa pre kresťana nehodia. 2. Svedomite plniť školské a náboženské povinnosti. 3. Nebyť nikdy smutný*“ (Setti, 2001, s. 78). Celé obdobie jeho štúdia bolo náročné, sprevádzané mnohými obetami, pretože často musel prejsť denne aj dvadsať kilometrov, mnohokrát v daždi, snehu, i vetre, aby sa do školy dostal, alebo nemal dostatok jedla. Počas celého obdobia detstva a dospievania bola pre neho veľkou oporou jeho matka, ktorá mu vždy podala pomocnú ruku a bola pre neho útechou, vzorom a priateľom. Po maturite vstúpil v roku 1835 do kňazského seminára v Chieri, kde študoval filozofiu a teológiu. V priebehu šesťročného štúdia si Ján predsavzal nestratiť ani minútu, nechodiť na zábavy, rásť v duchovnom živote a veľa čítať a aj vďaka tomu sa mu podarilo v každom ročníku získať odmenu pre najlepšieho študenta ako v učení, tak aj v správaní (Med, 2001a). Nebolo to však pre neho vždy jednoduché, „*pretože seminarista Bosco bol veľmi výbušný. Podľa neskorších slov jedného z jeho vtedajších spolužiakov Giovaniho Giacomelliho, ktorý sa v posledných rokoch života dona Bosca stal jeho svedníkom, nebol v seminári nikto, kto by sa nechal uniesť hnevom ľahšie ako on. Podobne ako na gymnáziu, aj v seminári sa Ján Bosco prejavoval ako človek nielen vášnivý, ale aj s prchkým temperamentom*“ (Husár, 2015, s. 12). V júni roku 1841, teda v jeho 26 rokoch, bol vysvätený za kňaza (Salesny, 2011).

3.2 Kňazská činnosť

Keď sa Ján Bosco stal kňazom, odmietol všetky ponuky na výhodné, pohodlné a dobre platené pracovné miesta, keďže bol rozhodnutý pomáhať väzňom, chudobným a hlavne venovať sa mladým, ktorí boli ohrození mravne, nábožensky aj sociálne. Don Bosco bol znepokojený nepriaznivou situáciou na predmestiach Turína, ktorá vznikla ako dôsledok búrlivého obdobia poznačeného politickými a sociálnymi zmenami v spoločnosti. Rodičia z dedín posielali svojich synov za prácu do mesta, no tí boli v Turíne stratení, žili v biede, mali problém zamestnať sa a často ani nemali kde bývať či dokonca čo jesť. Preto sa don Bosco snažil chlapcom poskytnúť okamžitú pomoc. „*Nevychádzal mládeži v ústrety s veľkými sľubmi, zato ale bol skutočne pripravený jej vážne pomôcť, nesebecky a bez postranných úmyslov. Mladí ľudia to vycítili a začali k nemu prúdiť v zástupoch*“ (Nigg, 1977, s. 50). Don Bosco sa pokúšal pre týchto opustených chlapcov vytvoriť miesto, kde by našli zázemie, priateľstvo a radosť. Okrem katechézy a navštevovania kostola ich učil, ako treba tráviť voľný čas. Zo začiatku sa každú nedeľu hrávali na dvore ústavu pre doškoľovanie kňazov a cez týždeň im hľadal vhodnejšie zamestnania, aby mali z čoho čestne žiť a vyjednával pre nich výhodnejšie pracovné podmienky. V zastúpení rodičov uzatváral s rozličnými podnikateľmi pracovné zmluvy, ktorými pre mladých zabezpečoval dobré zdravotné podmienky v práci, primeranú a spravodlivú mzdu, právo na nedeľný a sviatočný odpočinok a na dovolenku, vhodné morálne prostredie (Bosco, 1991). Jeho láskavosť voči chlapcom bola vždy úprimná, živá a veselá. Veľakrát im hovoril: „*Buďte veselí, ale nehrešte*“ (Bertetto, 2006, s. 9). Chlapcov nikdy nenechával bez dozoru, pretože zastával názor, že vychovávateľ musí byť účastný na spoločnej zábave. Sviatočné oratórium, ktorého cieľom bolo „*zamestnať mládež po bohoslužbách počas sviatočných dní slušnou zábavou*“ (Med, 2003, s. 32) sa často presúvalo z miesta na miesto. Aby mohol don Bosco svojim zverencom poskytnúť jedlo, knihy a oblečenie, musel sa pokoriť a hľadať sponzorov. Prvé oratórium na trvalom mieste vzniklo v roku 1846 v kôlni Francisca Pinardiho, na okraji Turína, v štvrti Valdocco. Neskôr, v roku 1851, don Bosco kúpil celý Pinardiho dom a na Jánovu prosbu prišla do oratória aj jeho mama Margita, ktorá mu pomáhala starať sa o chlapcov a stala sa pre všetkých druhou matkou. V domove žilo viac ako 40 chlapcov a do oratória ich prichádzalo približne sedemsto. Začiatkom päťdesiatych rokov don Bosco zriadil pre chlapcov večerné školy, v ktorých im ponúkal všeobecné vzdelanie a otvoril prvé remeselnícke dielne pre tesárov, kníhviazačov, truhlárov, obuvníkov a krajčírov. Avšak Pinardiho dom sa pre don Boscove dielo rýchlo stal primalým, preto sa v roku 1852 rozhodol stavať prístavbu, s ktorou mal dom

kapacitu 65 chlapcov a v roku 1856 vďaka ďalšej prestavbe dom získal kapacitu až 150 chovancov (Alberti, 1977).

Don Bosco sa snažil byť pre všetkých svojich chlapcov priateľom, robil maximum pre to, aby ich pochopil, spoznal, najrôznejšími spôsobmi im pomáhal a získaval si ich dôveru. Hneď ako to dosiahol, učil ich, uvádzal do sveta práce a predával im tie kresťanské hodnoty, ktorými prekypovalo jeho kňazské srdce. Don Bosco zastával názor, že s výchovou dieťaťa sa nedá začať skôr, než by neboli odstránené všetky obranné postoje a pokým žiak nedostal motiváciu, to znamená pokiaľ sa sám nepresvedčil, že zámerom vychovávateľa je dobre ho pripraviť na budúcnosť (Fontana, 1992).

Popri tom ako sa don Bosco venoval svojim chlapcom v oratóriu, našiel si čas aj na opustených chlapcov a mužov v turínskych väzniciach. V tej dobe boli väznice nehumánne, zväčša sa nachádzali v pivničných priestoroch, väzni bývali často zviazaní reťazami na rukách i nohách a prostredie, v ktorom sa nachádzali bolo plné zvrhlosti a nenávisti. Don Bosco však aj napriek tomu našiel odvahu navštevovať väznice, kázal tam duchovné cvičenia, spovedal, slúžil sväte omše. Usiloval sa byť k väzňom vždy prívetivý, správal sa k nim predovšetkým ako priateľ (Med, 2001b).

Don Bosco mal mnohých spolupracovníkov a nasledovateľov. Postupne cítil potrebu vytvoriť kongregáciu, ktorá by kráčala v jeho šľapajach. S myšlienkou založiť rehoľu s názvom Spoločnosť svätého Františka Saleského prišiel prvý krát už v roku 1854, no Cirkev ju definitívne potvrdila ako rehoľnú spoločnosť až v roku 1874, keď bol schválený jej prvý štatút – Stanovy. Názov sa postupne zjednodušil na Saleziáni dona Bosca, skrátene tiež len Saleziáni. Saleziáni sú katolícka rehoľa, ktorej poslaním je pracovať pre mladých a vychovávať z nich čestných občanov a dobrých kresťanov. Názov Saleziáni je odvodený od mena svätého Františka Saleského, ktorý si ľahko vedel získať ľudí svojou láskavosťou. Don Bosco si vybral ako patróna pre svoju kongregáciu práve svätého Františka Saleského z viacerých dôvodov, no hlavným z nich bola dozaista už spomínaná láskavosť, pretože *„práca s drsnými chlapcami si skutočne vyžadovala svätú trpezlivosť a lásku Františka Saleského“* (Med, 2001b, s. 117).

Popularita výchovného systému Jána Bosca rástla, a tak postupne otvoril aj ďalšie domy zamerané na starostlivosť o chudobných chlapcov. Prvým domom mimo Turína sa stal „malý seminár“ v Mirabello Monferrato, kam poslal svojich prvých saleziánov. Don Bosco sa pustil počas svojho života aj do stavby viacerých kostolov. Prvým z nich bol chrám Panny Márie Pomocnice ako súčasť saleziánskeho domu v turínskom Valdoccu. Dovtedy sa chlapci modlievali v kaplnke, ktorá už bola pre nich príliš malá. Základný kameň tohto kostola bol

položený v roku 1864 a posvätený bol v roku 1868. Neskôr, v roku 1880, pápež Lev XIII. poveril dona Bosca stavbou kostola Božského srdca v Ríme. Aby bola jeho stavba možná, musel don Bosco stráviť v roku 1883 štyri mesiace cestovaním po francúzskych mestách a v roku 1886 cestovaním po Španielsku s cieľom zbierať dary pre stavbu tohto kostola, ako aj pre svoje dielo. Kostol Božského Srdca v Ríme bol vysvätený v apríli 1887, len necelý rok pred smrťou Jána Bosca (Bosco, 2007).

Dievčatám sa don Bosco venoval len keď to bolo súčasťou jeho povinností a v nutných prípadoch. Napriek tomu si uvedomoval, že je potrebné sa venovať aj im. V roku 1872 založil v spolupráci s vychovateľkou a rehoľníčkou Máriou Dominikou Mazzarellovou paralelnú ženskú rehoľnú spoločnosť, ktorú spoločne pomenovali Inštitút dcér Panny Márie Pomocnice (FMA, z talianskeho Le Figlie di Maria Ausiliatrice). Ich hlavnou náplňou bola starostlivosť o výchovu dievčat. Dnes pracujú v 90 krajinách sveta, pričom sestier saleziánok je momentálne viac ako 13 000 (www.salezianky.sk).

Keď v roku 1875 dovŕšil don Bosco vek šesťdesiat rokov, zdalo sa, že je jeho pozemské poslanie u konca. Jeho ústavy sa šírili a prekvitali, tisíce z jeho zverencov už boli riadnymi občanmi a otcami usporiadaných kresťanských rodín. Saleziánske domy boli zakladané aj mimo Talianska – vo Francúzsku, v Anglicku a v Španielsku. Don Bosco mal však stále túžbu poslať svojich nasledovníkov aj za more, medzi národy, ktoré ešte nespoznali vieru. Nakoniec sa mu to podarilo práve v roku 1875, kedy v spolupráci s argentínskym konzulom poslal prvých desať saleziánskych misionárov do púští argentínskej Patagónie. Prvá skupina saleziánov, ktorá tam začala svoju misiu, pôsobila najprv medzi imigrantmi, neskôr u pôvodného obyvateľstva (Alberti, 1977).

Nakoľko Ján Bosco počas celého svojho života uprednostňoval chlapcov pred sebou samým, podpísalo sa to na jeho zdraví. Už v roku 1846 vážne ochorel a musel sa vrátiť ku matke Margite do rodnej dediny Becchi, kde sa z choroby zotavoval takmer päť mesiacov. Ďalšie ťažké ochorenie prekonal v roku 1871. Staroba a choroba doľahli na don Bosca koncom roku 1887, pričom zomrel obklopený svojimi bratmi za svitania 31. januára 1888. Zanechal za sebou 773 saleziánov v 57 domoch po Európe a Južnej Amerike (Bosco, 2007).

V súlade s cirkevným právom a na základe dlhého vyšetrovania a dokazovania, že don Bosco uskutočňoval cnosti kresťanského života v zvláštnej miere, bol Ján Bosco v roku 1929 blahoslavený a dňa 1. apríla 1934 bol vyhlásený vtedajším pápežom Píom XI. za svätého. Neskôr Katolícka cirkev svätorečila aj mnohých ďalších členov saleziánskej rodiny, pre ktorých bol život dona Bosca inšpiráciou a príkladom (Alberti, 1977).

4 Saleziáni – nasledovníci dona Bosca

Život dona Bosca a jeho práca s mladými chlapcami inšpirovali ďalších mladých mužov, ktorí sa s ním stretli, a preto sa stali jeho pomocníkmi a rozhodli sa byť ako on. Z najstarších chlapcov sa postupne začali stávať jeho spolupracovníci. Don Bosco si takisto uvedomoval, že potrebuje niekoho, kto sa bude starať o jeho chlapcov, keď tu on už nebude. Preto sa rozhodol založiť rehoľu s názvom Spoločnosť svätého Františka Saleského, dnes známou ako Saleziáni dona Bosca. Za cieľ tejto spoločnosti určil mravnú a kresťanskú výchovu mládeže (Bosco, 1991).

Saleziáni. Skupina tisícov ľudí: kňazov, rehoľníkov i laikov, ktorí vedú svoj život podľa príkladu dona Bosca, kňaza, ktorý venoval život chlapcom z ľudu. Saleziáni žijú v takmer každej krajine sveta, hovoria rozličnými jazykmi a majú sa navzájom radi ako bratia. Sú to ľudia, ktorí si povedali: „*Mám jeden život a chcem ho prežiť dobre: v službe chudobným ľuďom, opusteným chlapcom, ľuďom z tretieho sveta, osobám akejkoľvek farby a rasy, všetkým, ktorí potrebujú pomoc*“ (Bosco, 1978, s. 36).

Dielo dona Bosca sa spočiatku rozvíjalo prevažne v románskom svete: v talianskej, francúzskej, španielskej a juhoamerickej oblasti. Po vyslaní prvých misionárov do Južnej Ameriky v roku 1875, saleziáni začali postupne prenikať aj medzi Angličanov, Nemcov a v rámci Slovanov medzi Poliakov. Kedy presne sa dostali správy o don Boscovi do Čiech je nejasné, ale už v roku 1882, teda ešte počas života dona Bosca, vyšla v Prahe kniha Barbory Pazderníkovej s názvom *Dílo křesťanské lásky mezi mládeží opuštěnou*, obsahujúca stručný životopis dona Bosca, náčrt jeho diela aj spôsobu výchovy (Křížková, 1996). Na území dnešnej Českej republiky zahájili Saleziáni svoju činnosť v roku 1927 (www.sdb.cz). Na Slovensku vyšiel životopis Jána Bosca z pera slovenského kňaza už rok po jeho smrti, v roku 1889. Vďaka tomu sa o saleziánoch začali dozvedať aj chlapci na Slovensku a v roku 1905 vstúpili do saleziánskeho ústavu v Turíne prví štyria Slováci. Na Slovensku začali saleziáni pôsobiť v roku 1924 a to založením saleziánskeho domu v Šaštíne, odkiaľ sa začalo saleziánske dielo postupne rozširovať po celej krajine (Paulíny, 2014).

Saleziánska rodina sa od jej vzniku postupom času stále viac a viac rozrastala, keďže saleziáni založili tisíce škôl, farností, oratórií a centier pre mladých. Saleziánski misionári sú dlhodobo angažovaní dokonca aj v primitívnych kmeňoch v Brazílii, v Amazonskom dažďovom pralese, ako aj v moderných častiach japonského Tokia (Bosco, 1978). V roku 1859, teda v dobe založenia saleziánskej kongregácie existoval len jeden saleziánsky dom, 2

kňazi, 15 klerici (seminaristi), a jeden koadjútór (salezián laik). V roku 1888, v čase keď don Bosco zomrel, už mali 62 domov a 380 saleziánskych kňazov. Pri svätorečení dona Bosca v roku 1934 existovalo 693 saleziánskych domov a 3 461 kňazov (Štechová, 1937). V súčasnosti je Saleziánov dona Bosca na svete 15 577, čím sa stali druhou najpočetnejšou mužskou rehoľou rímskokatolíckej cirkvi. Sú prítomní na piatich kontinentoch a celkovo v 129 krajinách sveta. Ich diela sú rozdelené na regióny, provincie a miestnu prítomnosť. Existuje 8 regiónov s 93 provinciami a spolu obsahujú 7610 diel. Najväčšie množstvo Saleziánov pochádza z Talianska (2 497), Indie (2 324) a Španielska (1 218). Na Slovensku momentálne žije 215 saleziánov a v Českej republike je to 142 saleziánskych kňazov (stav ku 31.12.2014; www.sdb.org, a). Keď sčítame členov všetkých saleziánskych spoločenstiev vo svete (SDB, FMA, ASC), zistíme, že saleziánska rodina má v súčasnosti 402.500 členov (www.sdb.org, b). Hlavným predstaveným, a teda hlavou saleziánskej spoločnosti je od 25. marca 2014 Španiel don Ángel Fernández Artime. Ide už v poradí o desiateho nástupcu dona Bosca (www.saleziani.sk, a). Aj napriek meniacim sa okolnostiam doby sa saleziáni podľa slov hlavného predstaveného aj v súčasnosti usilujú „*pracovať v prospech mladých na okraji alebo tých, ktorým hrozí riziko, že sa tam dostanú*“ (Fernández Artime, 2014).

Už od roku 1877 sa začal pravidelne vydávať saleziánsky časopis *Boletino Salesiano*, ktorý v Taliansku vychádza dodnes a má svoju obdobu vo väčšine krajín, kde saleziáni pôsobia – napríklad na Slovensku je to časopis s názvom *Don Bosco dnes* a v Českej republike *Saleziánský magazín*. Ide o časopis don Boscových priateľov a všetkých, ktorí zrástli s jeho dielom a záleží im na mládeži. Časopis vychádza vo všetkých krajinách zadarmo (Salesny, 2011).

4.1 ASC - Saleziáni spolupracovníci

Saleziáni spolupracovníci sú laickou zložkou saleziánskej rodiny. Základy pre vznik saleziánskych spolupracovníkov položil don Bosco už v roku 1859, keď v stanovách saleziánskej kongregácie uviedol aj kapitolu o externých členoch: „*K tejto spoločnosti môže patriť každý človek, ktorý žije vo svojom vlastnom dome, so svojou rodinou. [...] Externí členovia nemusia skladať rehoľný sľub. Vyslovia namiesto toho prostý záväzok, že budú pracovať v prospech mládeže a obyčajných ľudí v duchu Spoločnosti svätého Františka Saleského pod vedením jeho generálneho predstaveného*“ (Schiélé, 1999, s. 62). V tejto podobe rímska kongregácia externých členov neschválila. Preto v roku 1876 don Bosco založil samostatné spoločenstvo s názvom Združenie saleziánskych spolupracovníkov, pričom

týchto spolupracovníkov saleziánov charakterizoval ako praktický prostriedok na pomoc dobrým mravom a na kvalitnú službu občianskej spoločnosti (Schiélé, 1999). Saleziánov spolupracovníkov, ako združenie laikov, don Bosco založil kvôli výslovnej evanjelizačnej činnosti. V súčasnosti je ich tridsaťpäťtisíc a prežívajú evanjelium v saleziánskom duchu v službe mladým a miestnym cirkvám (Bianco, 2008).

Skratka ASC pochádza z talianskeho názvu Associazione dei Salesiani Cooperatori (www.sdb.org, c) a v preklade znamená Združenie Saleziánov Spolupracovníkov. Sami seba charakterizujú nasledovne (www.ascslovakia.sk, a): *„Naším základným poslaním je apoštolát vo farnostiach v ktorých žijeme. Zameriavame sa na ľudskú a kresťanskú výchovu detí a mládeže, ale venujeme sa aj snúbencom, manželom a rodinám. Snažíme sa však podľa svojich schopností slúžiť všetkým, čo nás potrebujú. Učíme katechizmus na školách i v skupinách, rozbiehame a vedieme mládežnícky apoštolát, organizujeme výlety, letné tábory, rôzne súťaže, ale aj duchovné cvičenia pre mládež i dospelých. [...] Svoj apoštolát sa snažíme vykonávať spoločne, vo vzájomnej spolupráci vo vnútri Združenia, v spolupráci s ostatnými zložkami saleziánskej rodiny, ale i v spolupráci s kýmkoľvek v Cirkvi i mimo nej, ak mu leží na srdci dobro mládeže. Saleziánski spolupracovníci sa snažia podľa svojich možností pôsobiť v rozličných štruktúrach – kultúrnych, spoločenských, ekonomických i politických, najmä ak zasahujú do výchovy mládeže a do života rodín. [...] Neustála činnosť, pracovitosť a stále spojenie s Bohom boli charakteristické rysy duchovnosti Don Bosca. Aby sme mohli dobre slúžiť iným, musíme byť pevne zakotvení v Bohu, ktorý nás k tejto službe povolal. Nemáme žiadne povinné špeciálne modlitby alebo pobožnosti. Modlitba v saleziánskom duchu je jednoduchá a plná dôvery, radostná a preniknutá apoštolským zápalom. V duchu sv. Františka Saleského sa usilujeme premeniť celý život na modlitbu.“*

4.1.1 ASC v Žiline

Spoločenstvo Saleziánov Spolupracovníkov v Žiline oficiálne vzniklo v roku 1990, nakoľko v predchádzajúcom období mohli členovia ASC pôsobiť len tajne. V tej dobe bolo v Žiline len deväť spolupracovníkov, no postupne sa združenie rozrastalo a v súčasnosti má 36 členov (www.zilina.ascslovakia.sk, a). Stredisko organizuje raz do roka víkendový pobyt na chate pre všetkých členov strediska s cieľom posilňovať rodinnosť žilinského strediska a vytvoriť vhodné podmienky na prehlbovanie vzťahov medzi jednotlivými členmi. Jednou z ďalších úloh strediska je príprava záujemcov (tzv. aspirantov) na vstup do spoločenstva, ktorá spočíva v pravidelných formačných stretnutiach. Spoločenstvo sa takisto snaží

o podporovanie kvalitných vzťahov manželov a to napríklad uskutočňovaním manželských večerov, kurzov zameraných na manželstvo, modlitieb matiek i modlitieb otcov. Rovnako sa snaží o šírenie hodnoty manželstva, rodiny a výchovy, čo sa uskutočňuje okrem iného aj pravidelnou každoročnou organizáciou podujatia s názvom Deň Rodiny (www.zilina.asc斯洛伐克.sk, b).

5 Saleziánske stredisko v Žiline

Saleziánske stredisko v Žiline je najväčším spomedzi všetkých 17 saleziánskych diel na Slovensku. Saleziánsky dom v Žiline vznikol v roku 1937. V dnešnej dobe sa skladá zo štyroch rôznych zložiek, ktorými sú: farnosť, škola, ponoviciát a oratórium.

Rímskokatolícka farnosť sv. Jána Bosca je vo väčšine aspektov podobná ako ostatné rímskokatolícke farnosti, a to najmä preto, že je miestom, kde sa vykonávajú bohoslužby a sviatosti (pohreby, prvé sväté prijímanie, birmovka, sobáš, krst, atď.). Farnosť je určená obyvateľom priľahlej mestskej časti, primárne však deťom a mladým. Svätá omša pre deti sa koná dvakrát týždenne a omša pre mladých takisto dva razy. Zároveň sa realizujú pastoračné stretnutia pre mladých (www.zilina.sbd.sk).

Saleziánska škola alebo tiež Stredná odborná škola sv. Jozefa Robotníka existuje pri saleziánskom kostole už od roku 1938, no v súčasnej podobe až od roku 1991. Škola je založená na saleziánskom výchovnom systéme, pričom „*podporuje žiakov v ľudskom, kresťanskom a odbornom raste*“ (www.sos.sdb.sk, a). Na škole je možné študovať v trojročných učebných odboroch: murár, stolár, autoopravár, maliar; v dvojročnom nadstavbovom štúdiu: dopravná prevádzka, drevárska a nábytkárska výroba, stavebníctvo; a v novootvorenom štvorročnom študijnom odbore s maturitou: grafik digitálnych médií (www.sos.sdb.sk, b). Pri škole je založený aj internát pre chlapcov, v ktorom sa presadzuje preventívny výchovný systém a rodinné prvky (www.sos.sdb.sk, c).

Súčasťou saleziánskeho pôsobenia v Žiline je aj Saleziánium – detašované pracovisko Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce svätej Alžbety s hlavným sídlom v Bratislave. Konkrétne ide o Katedru sociálnej práce s deťmi a mládežou, na ktorej je možné študovať bakalársky a magisterský stupeň študijného odboru Sociálna práca s deťmi a mládežou, v dennej aj externej forme. Na tejto škole pracujú a vyučujú viacerí saleziáni a v študijnom programe je zahrnutý napríklad aj predmet s názvom Saleziánsky edukačný systém, v ktorom sa študenti oboznamujú s preventívnym výchovným systémom dona Bosca (www.vssvalzbety.sk).

Ďalšou zložkou je Inštitút sv. Tomáša Akvinského. Tu sa pripravujú mladí saleziáni na poslanie kňaza alebo koadjútora (salezián laik - bez toho, aby bol kňazom prežíva intenzívny vzťah s Bohom a venuje sa službe mladým). Nastupujú na štúdium po zložení prvých rehoľných sľubov a v inštitúte počas troch rokov absolvujú základnú filozofickú, teologickú a pedagogickú prípravu. Hlavným cieľom je zjednocovanie viery a kultúry s každodenným

životom. Inštitút existuje 24 rokov a počas tejto doby v ňom študovalo viac ako 200 mladých saleziánov a niekoľko desiatok ďalších rehoľníkov. V akademickom roku 2014/2015 v inštitúte študuje jedenásť mladých saleziánov a jeden kandidát inej rehole (www.saleziani.sk, b).

Neodmysliteľnou súčasťou žilinského saleziánskeho strediska je saleziánske oratórium, hovorovo nazývané „orátko“. Je strediskom pre zmysluplné trávenie voľného času detí a mládeže. Plní výchovno–vzdelávaciu, preventívnu a rekreačnú funkciu. Oratórium ponúka možnosť skupinových stretnutí, krúžky, príležitostné akcie a možnosť spontánneho využitia jeho priestorov, baru, športového náradia a služieb v stanovenom čase. Je prednostne určené pre deti a mládež od 7 do 30 rokov a to bez ohľadu na svetonázor či vierovyznanie (www.domkazilina.sk).

5.1 MRoŽ

MRoŽ – Spoločenstvo mladých rodín pri saleziánskom dome v Žiline je neformálne združenie hlásiace sa ku spiritualite saleziánskej rodiny. V súčasnosti má približne 150 členov. Ide prevažne o rodiny tvorené mladými manželskými párami a ich deťmi. Neexistujú nijaké formálne pravidlá či predpisy tohto spoločenstva. Spája ich chuť nasledovať dona Bosca, vychovávať svoje deti preventívnym výchovným systémom a prežívať aktívny kresťanský život. Tieto rodiny pravidelne navštevujú sväté omše a iný program farnosti. Stretávajú sa napríklad aj na modlitbách otcov alebo na modlitbách matiek. Pre mamičky s deťmi predškolského veku existujú doobedňajšie tvorivé dielne. Rodiny sú zoskupené do viacerých menších skupín, tvorených približne štyrmi až ôsmymi rodinami. V rámci týchto menších skupín sa rodičia pravidelne stretávajú, pričom má ich stretnutie vždy určitú tému o ktorej diskutujú, napríklad: problémy s komunikáciou v manželstve, prirodzené plánovanie rodičovstva, ako žiť kresťanským spôsobom v každodennom živote a podobne. Jedenkrát mesačne majú rodičia duchovnú obnovu pod vedením kňaza – saleziána, v rámci ktorej majú možnosť prísť ku sviatosti zmierenia. Počas duchovného programu sa o deti starajú animátori (mladí dobrovoľníci venujúci sa deťom a mládeži). V priebehu víkendov, jarných či letných prázdnin rodiny chodievajú na spoločné výlety, tábory a dovolenky. Podstata spoločenstva spočíva vo vzájomnej dôvere, pomoci a súdržnosti (www.mroz.sk).

6 Preventívny výchovný systém

Otázka výchovy je aj v dnešnej dobe ešte aktuálna, dokonca by sme mohli povedať naliehavá. Don Bosco, človek, ktorý sa celý oddal výchove, vytvoril originálnu výchovnú metódu, ku ktorej sa postupne dopracoval na základe osobnej skúsenosti. Jeho výchovný systém je aplikovateľný aj na modernú spoločnosť. Je obľúbený najmä preto, že sa zameriaval na také kritéria výchovy, ktoré sú aktuálne aj v súčasnosti (Bosco, 2008). Treba zároveň však pripustiť, že v terajšej dobe sa nemôžeme stopercentne pridržiavať všetkého, čo obsahuje, pretože predstavy ľudí v 19. storočí aj vtedajšie spoločenské pomery boli v mnohom iné (Motto, 2005).

Cieľom don Boscovho výchovného úsilia bolo formovať vyzretých a zodpovedných ľudí a to z ľudského, kresťanského, rodinného, sociálneho i profesionálneho hľadiska. V priebehu celého svojho života sa snažil o celistvú a integrálnu výchovu mladého človeka a to všetko na preventívnom základe (Braidó, 1988). Keď sa ho pýtali, v čom spočíva jeho výchovná metóda, odpovedal: *„Môj výchovný systém? Je jednoduchý: nechať mladým úplnú slobodu v konaní toho, čo sa im najviac páči. Najdôležitejšie je odhaliť v nich zárodoky schopností a snažiť sa ich rozvíjať“* (Bianco, 2008, s. 214). Základom don Boscových oratórií bola myšlienka dobrej výchovy. Pravdepodobne mal pomerne prehnané očakávania čo sa týka moci tejto dobrej výchovy. Dá sa ňou dosiahnuť mnoho, ale nie všetko. *„Vychovávateľ ale napriek tomu potrebuje vieru v silu výchovy, bez ktorej by prácu ťažko zvládol“* (Nigg, 1977, s. 52).

Počas celého svojho života sa don Bosco snažil o pomoc druhým, staral sa o chlapcov, vychovával ich. Nikdy však nebolo jeho zámerom venovať sa pedagogickej teórii a vytvoriť ucelený systém edukácie. Body, ktoré považoval za dôležité a uplatňoval ich vo výchove začal používať prirodzene, slobodne, nesilene, inštinktívne. Jeho výchova bola v prvom rade praxou, až neskôr sa on sám a postupne aj jeho nasledovníci pokúsili popísať a analyzovať tento výchovný štýl. Preto môžeme s istotou povedať, že preventívny výchovný systém *„je ovocím jeho bohatej výchovnej skúsenosti“* (Bosco, 2008, s. 14).

Podľa bývalého hlavného predstaviteľa Saleziánov dona Pascuala Cháveza Villanueva je správna výchova, spolu s pozitívnym a optimistickým pohľadom na život, jedným z kľúčov k tajomstvu šťastného života. Výchova v tomto prípade neznamená len školská výchova a nejedná sa len o to naučiť sa nové veci a rozvíjať svoje schopnosti a zručnosti. *„Výchova*

znamená stávať sa viac ľudským, kultivovať vznešené city, mať vysoké ideály. Výchova je umenie, ako sa stávať stále viac človekom“ (Jančařík, 2006, s. 24-25).

Don Bosco sa vždy snažil, aby sa u neho chlapci cítili doma. Chcel ich pripraviť na to, aby sa dokázali postaviť k životu s odvahou a silou, pretože život je tvrdý. Akoby im hovoril: *„Pokým nebudete dobre pripravení, dostanete sa na okraj spoločnosti. Spoločnosť vás nejakým spôsobom bude vytláčať“* (Jančařík, 2006, s. 25). Práve kvôli tomu don Bosco zakladal školy, oratóriá, odborné učilištia, univerzity. Chcel chlapcom poskytnúť možnosť rozvíjať svoje talenty, zručnosti, schopnosti aj sily.

Ján Bosco dokázal svojich chlapcov vychovať správne a mal na nich dlhodobý dobrý vplyv. Potvrdzuje to vo svojom svedectve aj páter Peter Ringini, ktorý sa zúčastňoval stretnutí s don Boscom počas svojej mladosti: *„So záujmom som sledoval daktorých svojich spoločníkov z tých pekných rokov a viem, že sa stali z nich vynikajúci ľudia, hlboko veriaci kresťania, kňazi, rehoľníci, úradníci, dôstojníci, skutoční odborníci, uplatňujúci sa v rodinách i v spoločnosti“* (Brocardo, 1990, s. 37).

Pedagogika dona Bosca je stále ešte veľmi aktuálna, a to najmä preto, že súčasná svetová verejná mienka prijíma prevenciu pozitívne. V období dona Bosca prevencia plnila funkciu ochrany spoločnosti pred hrozbou skazenej mládeže, ale aj ochrany mládeže pred ľahkým upadnutím do asociálnych prejavov správania a funkciu intelektuálneho, fyzického, mravného a duchovného pozdvihnutia mladých z nižších sociálnych vrstiev, najmä tých, čo boli najbiednejší a potrebovali výchovu, prevýchovu, povzbudenie a podporu (Motto, 2005). Preventívny výchovný systém je protiautoritatívny, čím sa stal protikladom ku represívnemu štýlu výchovy, ktorý bol v devätnástom storočí používaný veľmi často. Don Boscova výchova je založená na troch základných pilieroch, ktorými sú: rozum, viera a láskavosť. Tieto tri prvky sú navzájom pevne prepojené.

6.1 Preventívny vs. represívny

„Pri výchove mládeže sa vždy používali dva systémy: preventívny a represívny. V represívnom systéme sa podriadení oboznámia so zákonom a potom sa na nich dozerá, aby sa zistili vinníci, a ak treba, aby boli aj primerane potrestaní. Slová a výzor predstaveného majú podľa tohto systému pôsobiť vždy prísne, majú byť dostatočne výstražné a on sám sa má vyhýbať dôvernosti s podriadenými. Aby autorita direktora bola čo najúčinnnejšia, medzi svojimi podriadenými sa má zdržiavať len zriedka, a ak, tak poväčšine iba vtedy, keď treba trestať alebo pohroziť. Je to ľahký systém, nevyžaduje veľa úsilia a možno ho použiť najmä

pri vojakoch a pri dospelých, rozvážnych osobách, ktoré sú už samy schopné poznať a pamätať si, čo si vyžadujú zákony a iné predpisy“ (Bosco, 2008, s. 73).

Don Bosco hovorí o nevhodnosti represívneho – donucovacieho výchovného systému, ktorý bol v jeho dobe podstatne rozšírený. Represívny systém spočíva na strachu a väčšinou sa používa vo vojenskom prostredí, no žiaľ aj v mnohých rodinách, internátoch a školách (Job, 1991). Donucovací systém je síce pre vychovávateľa jednoduchší, ale nemá dlhodobý efekt na vychovávaného. Represívna výchova ustanoví predpisy a ich dodržiavanie si vynucuje trestami. Väčšinou neprihliada na to, či sú vhodné pre určitý vek a určité pomery – či sú primerané a dostatočne rozumné pre každého. Tento systém pôsobí ako tlak a k takejto disciplíne má dieťa odpor, pretože je neprirodená (Štechová, 1937).

Opakom represie je preventívny výchovný systém, ktorého podstatou je predchádzanie zlu, snaha zabrániť jeho vzniku. Zároveň sa v tomto systéme vychovávateľ a vychovávaný stávajú partnermi. Don Bosco vo svojej publikácii *Preventívny systém pri výchove mládeže* uvádza, že preventívny systém „*spočíva v tom, že sa vysvetlia predpisy a pravidlá ústavu a potom sa dohliada takým spôsobom, aby žiaci boli stále pod dohľadom riaditeľa alebo asistentov, ktorí s nimi hovoria ako milujúci otcovia. Žiaci sa môžu podľa nich riadiť za všetkých okolností, oni im radia a láskyplne ich opravujú, [...] učinia mravne nemožným dopúšťať sa previnení. [...] Preventívny systém vychováva naopak z žiaka priateľa, ktorý vidí vo svojom asistentovi dobrodinca, ktorý ho upozorňuje len preto, že z neho chce vychovať dobrého človeka a ochrániť ho pred nepríjemnosťami, trestami a hanbou. [...] Keď si vychovávateľ získal srdce svojho chránenca, bude mať na neho veľký vplyv a bude ho môcť upozorňovať, radíť mu i kárať ho“* (Fontana, 1992, s. 63). Don Bosco mal pozitívny prístup k práci, nakoľko vnímal prácu ako službu iným a preto podnecoval u svojich chlapcov chuť pracovať. Najdôležitejším výchovným účinkom práce bolo, že chlapcom nenechávala priestor pre nečinnosť, pohodlnosť, lenivosť, nechť a nudu. Okrem práce boli chlapci zvyknutí starať sa o dom, v ktorom bývali, ako aj o oratórium. Vo voľnom čase sa hrali, zabávali, modlili. Medzi týmito aktivitami neboli mŕtve pauzy ani medzery pre ničnerobenie a záhaľku. Tým, že mali chlapci plne vyplnený čas, nemali možnosť konať zlo, čo je považované za jeden z najvydarenejších pedagogických trikov dona Bosca (Bosco, 1991).

Priame porovnanie represívneho a preventívneho systému vytvoril bývalý slovenský predstavený Saleziánov Andrej Dermek (2014):

Tabuľka 1. Porovnanie represívneho a preventívneho výchovného systému

Represívny systém:	Preventívny systém:
- predloží a vysvetlí pravidlá	- predloží a vysvetlí pravidlá
- dozerá, aby sa pravidlá presne zachovávali, a to tak, že priestupky trestá (prípadne dodržiavanie odmeňuje)	- nielen dozerá, ale stará sa, aby sa pravidlá zachovávali, a to tak, že počíta s mladickou neskúsenosťou a nerozvážnosťou a preto sa usiluje zamedziť všetkým príležitostiam k priestupkom
- vychovávateľ je prísny, vyhýba sa dôvernému vzťahu k mladým, aby sa tým nezmenšila jeho autorita; zachováva si odstup, objavuje sa medzi vychovávanými len vtedy, keď je to nevyhnutne potrebné, keď treba riešiť problémy	- láskavá prítomnosť a účasť vychovávateľa na celom živote vychovávaného - radou, upozornením, povzbudením, napomenutím, dobrým príkladom...
- tento systém je pre vychovávateľa pomerne ľahký a pohodlný, osvedčuje sa u dospelých (napr. v kasárňach), ktorí už sami vedia, čo majú robiť alebo nerobiť	- systém je ľahší pre vychovávaného a ťažší pre vychovávateľa a osvedčuje sa nadovšetko u mladých, ktorí sú pre svoj vek povrchní, ľahkomyselní a preto ohrozenejší

Ako fungovala preventívna disciplína v praxi dona Bosca môžeme pozorovať v nasledujúcom príklade: „Pre jeden internát nakúpili krásne červené jablká a nechali ich v sklade potravín v košíku pri otvorenom okne. Zrazu všetky jablká zmizli! Riaditeľka videla dona Bosca, pristúpila k nemu a povedala: „Otče, viete, čo nám tí chlapci dnes ráno urobili? Nakúpili sme trochu jablák na obed pre hostí (na internáte bol v ten deň sviatok) a oni ich všetky ukradli!“ On so zvyčajným pokojom odpovedal: „Chybu neurobili chlapci, ale vy. Zavolajte ekonóma a povedzte mu, že don Bosco odkazuje, aby sa na to okno ihneď dala mreža. Pamätajte si, že chlapcov nikdy nesmiete vystaviť príležitosti urobiť niečo zlé. To je môj preventívny systém!““ (Ferrero, 2004, s. 61).

V dnešnej dobe sa výchovné systémy už nedelia na preventívne a represívne, ale „výchovné systémy sa pohybujú medzi dvoma mantinelmi: permissivitou (kde je všetko dovolené; zdá sa, že tento smer prevažuje) a autoritatívnosťou (kde prevláda skôr prísnosť, nové donucovacie formy a presne vymedzené normy a predpisy)“ (Bosco, 2008, s. 24).

6.2 Viera

Náboženstvo je podstatným a neodmysliteľným prvkom výchovného systému dona Bosca. Ako sám povedal: „*Náboženstvo je jedinou pevnou útechou v biedach a trampotách tohto života. Jedine ono nám zabezpečí šťastie tu i vo večnosti*“ (Bertetto, 2006, s. 48). Obetoval množstvo času a námahy na to, aby naučil svojich chlapcov katechizmus. Záležalo mu na tom, aby odovzdal mladým základné pravdy viery. V náboženskom ohľade považoval za základný prvok slobodu – nikdy chlapcov ku kresťanstvu nenútil, nerobil na nich nátlak. Každý večer pred spaním rozprával chlapcom krátke „slovko na dobrú noc“, ktoré bolo poučné, výstižné a zrozumiteľné pre každého (Nigg, 1977, s. 54 – 55).

Ján Bosco si uvedomoval nevyhnutnosť viery pre dobrý život a považoval ju za základ mravnej výchovy. Nabádal svojich chlapcov aby pristupovali k sviatostiam tak často ako to len bude možné. „*Je overené, že najväčšími oporami pri výchove mládeže sú sviatosť zmierenia a časté sväté prijímanie. Dajte mi chlapca, ktorý pristupuje k týmto sviatostiam, a uvidíte, ako rastie a dosahuje vek dospelosti tak, aby sa páčil Bohu. Jeho správanie bude príkladom pre všetkých, čo ho poznajú*“ (Asti, 2008, s. 7). Don Bosco odporúčal chlapcom časté spovedanie, ideálne u toho istého spovedníka, pretože vedel, že mladí sú nestáli a potrebujú niekoho, kto im pomáha nevzdávať sa pri pádoch a pripomína im ich predsavzatia. Zároveň zaviedol pre mladých mesačnú duchovnú obnovu nazývanú cvičenie dobrej smrti, počas ktorej chlapcov vyzýval vykonať spoveď tak dobre, akoby to bolo naposledy v ich živote (Asti, 2008). O tom, že sa don Bosco snažil najmä o rozvoj duchovného života chlapcov svedčí aj nápis na stene v jeho oratóriu, ktorý sa stal pre neho typickým heslom: „*Da mihi animas, caetera tolle*“ čo vo voľnom preklade znamená „*Pane, daj mi duše, ostatné ma nezaujímá*“ (Bosco – Gattia, 1989, s. 96).

Don Bosco bol presvedčený, že bez náboženstva by nedokázal účinne vychovávať. Bol odporcom náboženstva typu mechanického chodenia do kostola a na pobožnosti. Chcel u svojich chlapcov vzbudiť opravdivý život viery, život namierený k Bohu. Túžil po tom, aby viera, ktorú predstavuje a odovzdáva chlapcom bola zrozumiteľná a radostná. Chcel, aby pobožnosti a iné náboženské úkony mladých priťahovali. Preto pri svojich omšiach a pobožnostiach spievali, ozdobovali kostol. Schvaľoval spontánne praktizovanie modlitby, duchovné súťaženie i veselú charitatívnu službu. Don Bosco vedel, že mladý človek nemôže byť osamotený ani vo svojom živote, ani vo svojej viere. Preto pomáhal chlapcom vytvárať rôzne družiny (stretká), v ktorých sa stretávali, aby sa povzbudili v praktickom živote podľa

viery. Dôraz kládol na spoločnú modlitbu. Významným prvkom v tomto systéme je aj úcta k Panne Márii (Job, 1991).

6.3 Rozum

„Rozumnosť charakterizuje každú efektívnu výchovu, nakoľko učí vychovávateľa myslieť vopred, predvídať, pripravovať intervencie; poznať ciele, situáciu mladých a prostriedky na dosiahnutie cieľa“ (Vojtáš, 2010, s. 38). Rozum je jedným z troch hlavných pilierov formačného úsilia dona Bosca, keďže práve rozum musí riadiť slová aj skutky vychovávateľov. Vo výchovnej práci to znamená plne sa nechať viesť rozumom a aj rozumne uvažovať. Pochvala, napomínanie, odmena i trest majú výchovnú funkciu iba ak sa používajú racionálne, s rozvahou a pokojom. Vychovávaný sa učí uvažovať kriticky, pokojne hodnotiť problémy a hľadiť na ne z rôznych perspektív. Nadšenie a ťažkosti ako aj výbuchy emócií a vášni sa spracúvajú s vyváženosťou, teda ovládajú sa a korigujú. Riadiaca činnosť rozumu zasahuje do celého života vychovávaného: rekreácia, štúdium, práca, odpočinok, stravovanie, veselosť. Pri don Boscovi mali jeho chlapci možnosť vyformovať sa k používaniu rozumu aj poučaním a priamym odovzdávaním hodnôt, ktoré podľa neho osvetľujú myseľ a povznášajú myšlienky, aby aj srdce mohlo byť lepším (Job, 1991).

Ján Bosco bol presvedčený, že v každom človeku je miesto pre dobro (keďže prirodzene túži po dobre a šťastí) a preto zastával názor, že prvoradou úlohou vychovávateľa je pomocou rozumu nájsť v mladom človeku toto prístupné miesto. Rovnako veril, že všetci mladí majú prirodzenú inteligenciu, vďaka ktorej sú po krátkej úvahe nad sebou samým schopní a ochotní priznať svoje nedostatky, polepšiť sa a tým osobne rásť a dozrievať. Rozum umožňuje človeku robiť slobodné rozhodnutia a tak je nevyhnutné, aby si mladí uvedomovali túto možnosť a naučili sa byť za svoje rozhodnutia zodpovední a aby mali pevné zásady, ktoré budú ich rozhodnutiam tvoriť hranice. Z pohľadu preventívnej výchovy treba ku každému jednotlivcovi pristupovať individuálne a zdôrazňovať mu jeho jedinečnosť a výnimočnosť. Taktiež je potreba mladého človeka povzbudzovať v rozvoji, aby nachádzal správne životné cesty a pri hľadaní potrebnej rovnováhy počítal aj s nevyhnutným rizikom. Vychovávať rozumom znamenalo pre dona Bosca rozvíjať aj myseľ mladíkov a to prostredníctvom štúdia, školy, vzdelania, ktoré rešpektuje ľudské aj kresťanské hodnoty (Motto, 2005).

6.4 Láskavosť

Don Bosco v prístupe ku chlapcom vždy uplatňoval postoj láskavosti, rodinnosti a dobroty. Miloval každého mladého človeka, a to bez ohľadu na situáciu, v akej sa nachádzal. Jeden z jeho chlapcov to opisuje takto: *„Každý z nás si potichu hovoril: Don Bosco nás má rád! [...] Jeho prítomnosť medzi nami, a to už bol v pokročilom veku, nás naplňovala láskou. Niektorí z nás boli bez kabáta, iní ho aj mali, ale potrhany na franforce. Na tamtom sa sotva udržali nohavice, onen zase nemal klobúk a prsty na nohách mu vykúkali z deravých topánok. Boli sme strapatí, niekedy spotení, nevychovaní, neodbytní, hašteriví, ale pre neho bolo potešením byť medzi biednymi. Tým najmenším prejavoval takmer materinskú lásku“* (Motto, 2005, s. 77). Bolo tomu tak preto, že veľmi dobre vedel, že *„všetci mladí ľudia potrebujú rodinu a či rodinného ducha, že vychovávateľ musí medzi svojimi chovancami pôsobiť asi ako rodič, teda spontánne, nenásilne, ale zato výchovne“* (Hlinka, 1995, s. 10). Výstižné sú aj slová, ktoré don Bosco použil v jednej svojej knihe: *„Moji drahí chlapci, všetkých vás zo srdca milujem. Stačí, že ste mladí, aby som vás miloval. Ťažko nájdete niekoho, kto by vás miloval v Ježišovi Kristovi viac a kto by si viac želal vaše šťastie ako ja“* (Bianco, 2008, s. 70). Láskavosť je hnacím motorom činnosti Jána Bosca a jadrom saleziánskej výchovnej metódy. Láskavosť, chápaná ako láska, nežnosť, správna dávka citlivosti, príjemná srdečnosť, trpezlivosť, miernosť, pozorná náklonnosť a dobrota (Motto, 2005). Pre vychovávateľa láskavosť znamená mať úplnú účasť na raste mladého človeka, čo sa prejavuje sympatiou k mladým a odhodlaním byť v kontakte s ich svetom, schopnosťou viesť dialóg a pestovať vzájomnú dôveru (Bosco, 2008).

Vychovávateľ by mal na sebe neustále pracovať a byť citovo vyrovnaný. Don Bosco v závere svojho diela *O trestoch v saleziánskych domoch* podáva dôležitú radu ohľadom výchovy: *„pamätajte si, že výchova je záležitosťou srdca“* (Fontana, 1992, s. 65). Dobrý vychovávateľ musí deti milovať, vážiť si ich, zaujímať sa o ne a usilovať o to, aby deti jeho mali rovnako rady. Mladí musia lásku svojich vychovávateľov cítiť, len tak im otvoria svoje srdcia. Ako sa vyjadril francúzsky salezián Xavier Thévenot: *„Don Bosco verí v lásku a považuje ju za naozajstného činiteľa zvnútornenia noriem, ktoré pomáhajú utvárať osobnosť“* (Motto, 2005, s. 77). Vychovávateľ má prejavovať svoje radostné nasadenie a lásku vo svojich slovách, gestách a vzájomnej srdečnosti. Sám Ján Bosco tvrdil: *„Nestačí mladých milovať, treba im to dať aj najavo“* (Salesny, 2011, s. 19). Pedagogika dona Bosca sa ukazuje ako úspešná aj preto, že sa opiera o pozitívnu vnútornú formáciu osobnosti, či už vychovávateľa alebo vychovávaného.

Podľa Motta má láskavosť v pedagogike dona Bosca tri dimenzie, ktorými sú:

1. Láskavosť, ktorá má teologický základ a je odrazom Božskej lásky. Vychádza z teologickej podstaty lásky, na základe ktorej vychovávateľ vidí, že Boh má so životom každého mladého človeka istý plán, pomáha mu uvedomiť si ho a realizovať ho. Don Bosco túto lásku prejavoval jednotlivým chlapcom i skupinám.
2. Láskavosť, ktorá je reálnou ľudskou láskou. Je to láska človeka k človeku, túžiaca po spriaznenosti srdca a pravom a úprimnom priateľstve. Zároveň je náročná, pevná a nekompromisná v otázkach zla.
3. Láskavosť, ktorá je intenzívnou pedagogickou láskou. Don Bosco bol presvedčený, že zlepšenie správania mladého človeka závisí od pocitu, že je milovaný, a závisí od zážitku lásky, od túžby po neustálom zlepšovaní sa a od odhodlania nepodľahnúť pokušeniu, ktoré číha neustále a na každom kroku. Vychovávateľ vedený silou lásky privádza vychovávaného na základe prejavov úcty a priateľstva k tomu, aby sa otvoril vzájomnej dôvere, aby cítil jeho podporu v úsilí o prekonanie seba samého, aby si do hĺbky osvojil hodnoty, ktoré vychovávateľ zachováva vo svojom živote a ponúka mu ich. Následne mladý človek pochopí, že tento vzťah ho obnovuje (2005).

6.5 Odmeny a tresty

Ján Bosco bol v otázke trestov vo výchove pomerne veľkým idealistom, nakoľko bol zásadne proti trestaniu a hrozbám vo výchove. Zastával názor, že *„vždy je lepšie a užitočnejšie predchádzať ako stíhať, i keď to prvé je namáhavejšie a vyžaduje stálu pozornosť“* (Dermek, 1995, s. 22). Neraz opakoval: *„Bdelou prítomnosťou sa dostatočne predchádza zlu a nikoho netreba trestať“* (Bosco, 2008, s. 60 - 61). Namiesto trestov zaviedol napomínanie (Med, 2003, s. 32). Potvrdzuje to aj Štechová (1937, s. 179): *„Svätcov názor na tresty je odmietavý. Ak je to možné, teda netrestať nikdy. Ak je to však nutné, dodržujme tieto zásady: vychovávateľ sa má namáhať, aby bol žiakmi milovaný a nie aby im bol postrachom. Potom stačí dať najavo menej dobrej vôle, aby spôsobil nápravu, vzbudil v zverencovi odvahu k polepšeniu a nedráždil ho. Potom je menej láskyplný pohľad dôraznejší než pohľavok. Chvála dobrého skutku, káranie viny sú účelnými odmenami a trestami. Napomínanie (okrem prípadov veľmi pohoršlivých) sa nemajú diať verejne – pred druhými.“*

Vo svojich oratóriách don Bosco upúšťal od trestov tak dlho, dokým bolo možné iné riešenie. Keď už musel prísť trest, potom bol mierny; o telesných trestoch nechcel ani vedieť. „*Slabosti sa neliečia trestami, ale múdro odmeranými dávkami medicíny*“, hovoril, a pritom bol presvedčený o tom, že tresty musia pôsobiť liečivo. Odstránil tiež kolektívne tresty (Nigg, 1977, s. 56).

V dokumente z roku 1877 s názvom *Preventívny systém pri výchove mládeže* don Bosco spomína ďalšiu zásadu, ktorú by mali vychovávatelia brať do úvahy: „*Napomína sa tak, že sa nenarušuje srdečný vzťah medzi vychovávateľom a chlapcom, ani v dobe výchovy, ani neskôr*“ (Fontana, 1992, s. 59). Don Bosco veril, že chlapci robia chyby skôr zo živosti, než zo zloby a skôr z nedostatočného dozoru, než z úmyselnosti a práve preto treba nad nimi bdieť a žiť s nimi (Štechová, 1937).

Don Bosco sformuloval päť hlavných zásad, ktoré by sa mali dodržiavať v saleziánskych domoch, školách a oratóriách pri trestaní:

1. Keď vychovávateľ chce, aby mali chlapci pred ním rešpekt, nech sa usiluje získať si ich lásku. V takomto prípade je chlapec potrestaný už tým, ak sa mu odoprie láskavosť. Tento trest na rozdiel od iných vzbudzuje súperenie, dodáva odvalu a nikdy neponižuje.
2. Pre chlapca je trestom to, čo sa mu predloží ako trest. Na niektorých zapôsobí menej láskavý pohľad viac ako zaucho. Odmenou alebo trestom teda môžu byť aj pochvala za dobre vykonanú prácu či výčitka.
3. Okrem veľmi zriedkavých prípadov nech sa nikdy netrestá a nekarhá verejne, ale v súkromí, v neprítomnosti kamarátov, a to s najväčšou trpezlivosťou a rozvahou, aby chlapec na základe náboženských a rozumových dôvodov sám uznal, že robil zle.
4. Fyzické tresty ako bitka, ťahanie za uši, kľáčanie v nepohodlnej polohe a iné podobné tresty sú vonkoncom neprípustné, lebo ich zakazuje aj občiansky zákon. Takéto tresty dráždia chlapcov a ponížujú vychovávateľa.
5. Direktor (vedúci saleziánskeho strediska) nech sa postará o to, aby chlapci dobre poznali všetky pravidlá a vedeli o odmenách a trestoch, ktoré si disciplína vyžaduje. Potom sa nikto nebude môcť vyhovárať, že o predpisoch alebo zákonoch nevedel (Bosco, 2008).

6.6 Význam asistencie

Asistenciu možno považovať za prvoradý spôsob prevencie. Ide o asistenciu v pravom zmysle slova, čiže fyzickú ochranu, bezpečnosť, zdravie, možnosť zarobiť si na chlieb, výchovu minimálne k základným hodnotám, odstránenie alebo zmiernenie možných hrozieb fyzického či psychického úpadku a predchádzanie všetkým formám ľudského, sociálneho a kultúrneho útlaku (Motto, 2005). Don Bosco veľmi dobre poznal krehkosť a nestálosť mladých ľudí a preto vedel, že nevyhnutne potrebujú vodcu, ktorý by asistoval pri ich výchove a chránil by ich pred negatívnymi vplyvmi a skúsenosťami. Plne si uvedomoval, že je lepšie vyhýbať sa nepríjemným zážitkom, než neskôr namáhavo odstraňovať neblahé dôsledky (Bosco, 2008). *„Asistencia znamená, že vychovávateľ je fyzicky prítomný medzi mladými, je aktívny, dynamický, navrhujúci a predvídajúci beh udalostí. Pedagogické pôsobenie vychovávateľa je prvým krokom do interakcie a nepotláča spontánnosť a tvorivosť mladých, ale im dáva priestor, usmerňuje a posilňuje ich, aby sa mohli naplno rozvíť. Vychovávateľ je zároveň animátorom – dáva dušu, impulzy, motivácie“* (Vojtáš, 2010, s. 37). Z uvedeného vyplýva, že význam asistencie podľa Jana Bosca spočíva v tom, že asistenti majú čo najviac času stráviť s mladými. *„Chcel som mať vychovávateľov – mladých alebo starších, akýchkoľvek – stále uprostred mladých, ako milujúcich otcov. Nie ako prejav nedôvery voči nim, ale práve preto, aby sme kráčali spoločne, budovali spoločne a spoločne žili“* (Chávez Villanueva, 2013, s. 5). Sú povinní kedykoľvek upozorniť a poradiť hociktorému chlapcovi, najmä keď treba prekaziť urážku Boha. Zdôrazňuje sa dôverný prístup k vychovávaným, lebo bez neho nie je možné preukázať láskavosť. Vychovávatelia a asistenti majú byť všetko pre všetkých, ochotní vždy si vypočuť každú pochybnosť alebo sťažnosť mladých, majú otcovsky dohliadať na ich správanie a snažiť sa im porozumieť. Táto výchovná asistencia sa neprejavuje len ako „dozor“, ale predovšetkým ako prijatie, pomoc, povzbudenie, usmernenie. Okrem iného vychovávateľ nenápadne, nenásilne, taktne a jemne naznačuje smer mladíckej zábavy (Job, 1991). *„Medzi vychovávateľom a chlapcom nemôže byť rivalita, ale priateľstvo a vzájomná úcta“* (Chávez Villanueva, 2013, s. 5). Podľa Jána Bosca *„kľúčom od výchovných úspechov je vždy a všade predovšetkým vychovávateľ sám – jedno či ide o rodiča alebo učiteľa, vychovávateľa alebo mládežníckeho vodcu. Len vychovaní vychovávajú, len bezúhonní vedú k bezúhonnosti, len v mravnosti zakorenení vychovávajú ľudí k mravnosti, len džentlmeni vychovávajú džentlmenov. Ľudská a kresťanská veľkosť vychovávateľa je vždy plodná a naopak, za každou chybou dieťaťa, chlapca i chlapa je celý rad slabostí rodičov či vychovávateľov“* (Hlinka, 1995, s. 10 - 11).

Vychovávateľ by sa mal stať pre vychovávaného priateľom, pretože si potrebuje získať jeho dôveru. Len tak je možné, aby sa na konci výchovného procesu objavila pekná, zrelá a charakterná osobnosť. Vychovávaný je slobodná osoba a sám musí chcieť zbavovať sa svojich chýb a nadobúdať dobré vlastnosti. Vychovávateľ ho k ničomu z toho nemôže donútiť násilím ani hrozbami a preto si ho musí získať pre spoluprácu na svojom diele výchovy. Najväčším umením vychovávateľa je, ak vie pôsobiť na svojho zverenca tak, že sa slobodne rozhodne pre to, čo je dobré, správne, šľachetné. To môže dosiahnuť len presvedčaním, povzbudzovaním a dobrým osobným príkladom. Na to, aby si vychovávateľ získal dôveru svojho zverenca musí podľa dona Bosca dodržiavať nasledujúce princípy:

1. Zachovávať úctu k osobe vychovávaného: nikdy ho neuraziť, neponížiť; rešpektovať jeho názory a jeho slobodu.
2. Dokázať vychovávanému ochotne a veľkodušne odpúšťať, pokiaľ prejaví ľútosť nad svojím pochybením.
3. Byť trpezlivý k chybám vychovávaného: nevyžadovať od detí viac, než čoho sú objektívne schopné zvládnuť.
4. Milovať vychovávaného veľkodušnou obetavou láskou: len tak bude získaná dôvera hlboká, úplná a stála.
5. Nikdy sa neprestať snažiť: dôveru treba budovať – častým osobným stretnutím, rozhovorom, láskavosťou, vľúdnou a srdečnou atmosférou, rodinným duchom (Job, 1998).

6.7 Hra a radosť

Podľa Jána Bosca má byť deťom dožičená primerane široká možnosť hry a zábavy. V jeho domoch mali chlapi vždy dostatok voľnosti na skákanie, behanie a vykričanie sa do vôle. Zastával názor, že cvičenie, pohyb, hudba, recitovanie, divadlo a prechádzky sú veľmi účinné prostriedky na dosiahnutie disciplíny, podporovanie mravnosti a zdravia. Len treba dávať pozor, aby úmysel týchto zábav, zúčastnené osoby a reči boli vždy bezúhonné. Hra, dvor a rekreácia sú v don Boscovom výchovnom systéme životne dôležité aj preto, že v hre sa deti prejavujú. Hra by sa vo všeobecnosti mala považovať za najdôležitejšiu činnosť detstva. To, čo sa dieťa naučí hrou, je základom pre jeho normálny harmonický rast (Job, 1991).

Jedným z kľúčových momentov výchovného pôsobenia v preventívnej koncepcii je srdečné, bezstarostné, náhodné stretnutie pri hre, na ihrisku. Pre vychovávateľa ide o najlepší spôsob ako spoznať mladých a odhaliť ich potreby v nenútenej a rodinnej atmosfére. Čas

rekreácie, oddychu a hier je časom spokojnosti a optimizmu. Tu možno vyhľadať chlapca, ktorému sa dá inak len ťažko pomôcť. Na ihrisku vznikajú priateľstvá, ktoré pretrvávajú aj mimo neho (Motto, 2005). To, že sa vychovávatelia hrávajú spolu s chlapcami je ďalším dôležitým prvkom saleziánskej pedagogiky. Don Bosco hovoril: „*Učiteľ, ktorého vidia za katedrou, je učiteľom, a nič viac; ale ak sa ide s mladými zabávať, stáva sa akoby ich bratom*“ (Bianco, 2008, s. 215). Vychovávatelia majú byť spolutvorcami a aj spoluúčastníkmi detských hier. Takisto by mali myslieť na pedagogické možnosti hry a využívať ich. Aby deti neboli len divákmi (napríklad pri televízii), ale hráčmi: nie na tribúnach ale priamo na ihrisku. Deti majú byť veselé a radostné – všetko s mierou. Vychovávatelia musia zvoliť primeraný spôsob zábavy a dozeráť na to, aby si deti na hru volili primeraných spoločníkov a netrúfali čas nevhodnými aktivitami (Dermek, 1995).

Don Bosco mal rád detskú živosť, spontánnosť, spev i krik. Veľmi známe je jeho vyjadrenie: „*Oratórium bez hudby je ako duša bez tela*“ (Motto, 2005, s. 115). Úporne sa usiloval zladíť preventívny systém s požiadavkou slobody: „*Vždy je lepšie trochu hluku ako napäté a podozrivé ticho*“ (Motto, 2005, s. 109). Veril, že radosť a veselosť je indikátorom vnútorného šťastia, spokojnosti a bezstarostného svedomia (Vojtáš, 2010). Spôsob, akým riadil oratórium potvrdzuje aj jeden z jeho prvých žiakov: „*Videl som, že don Bosco sa usiloval pritiahnuť mladých, a tak im ponúkal možnosť slobodne sa zabávať, hrať, behať. Čím väčší hluk bol na dvore, tým bol spokojnejší. Keď si všimol, že sme trochu zosmutneli alebo že sme boli menej živší ako zvyčajne, sám nás zabával všelijakými novými hrami, len aby sme boli všetci spokojní*“ (Motto, 2005, s. 109). Don Bosco okolo seba vytváral atmosféru plnú radosti a veselosti, ktorá sa aj navonok prejavuje úsmevom, bezstarostnosťou, nevinným šantením, chuťou komunikovať s ostatnými a hravosťou, pretože si uvedomoval, že práve takáto atmosféra je prirodzeným prostredím, po ktorom túži každé dieťa i každý človek. Optimizmus, radosť a veselosť považoval za cestu ku svätosti (Job, 1998). Takýto prístup bol, v dobe kedy bolo prostredie v kolégiách dosť prísne, úplnou novinkou, dokonca spôsoboval rozhorčenie najvyšších cirkevných hodnostárov. Rovnako mali problém prijať to, že kňazi a seminaristi vedú spoločný život s mladými – zdalo sa im to neúčtivé zo strany mládeže a nedôstojné zo strany budúcich kňazov (Motto, 2005). Pochopiteľne v istých chvíľach aj don Bosco vyžadoval od chlapcov ticho. Bolo to najmä v nočných hodinách, počas štúdia a modlitby. Tým, že sa strieda potrebné a užitočné, čiže štúdium, s tým čo je príjemné, čiže hra, boli don Boscovi chlapci schopní a ochotní študovať naozaj v tichosti a v maximálnom sústredení. V saleziánskych domoch platí zásada: „*Keď treba mlčať, tak nech to stojí za to*“ (Job, 1998, s. 64).

6.7.1 Oslavy

V koncepcii dona Bosca majú sviatky i slávnosti dvojaký ráz: duchovný a svetský. Duchovný súvisí s prežívaním viery (spoveď, prijímanie, svätá omša...) a svetský s intenzívnou radosťou (hry, bohatší stôl, spev, hudba, divadlo...). Každá slávnosť by sa mala prežívať už pred jej samotným začiatkom a to zaangažovanou nadšenou prípravou na ňu (nacvičovanie vystúpení a divadiel, upratovanie domu, pomoc s varením...), aby sa predĺžilo jej pozitívne pôsobenie (Motto, 2005). Pre dona Bosca boli cirkevné i osobné oslavy veľmi dôležité, rád ich organizoval a zúčastňoval sa na nich. Prial si, aby život bol pre chlapcov radosťou. „*Všetci, kto mali príležitosť s don Doscom žiť na Valdoccu, spomínali s dojatím na sviatky a slávnosti. Boli časté, plné rodinnej pohody a don Bosco ich oživoval radostnou vierou*“ (Ferrero, 2007, s. 132). Liturgické slávnosti, mariánske sviatky, spomienky na svätých, bežné nedele, meniny dona Bosca, fašiangy, začiatok a ukončenie školského roka spojené s odmeňovaním, prijatie návštev občianskych a cirkevných autorít a iné výnimočné príležitosti odstraňovali nudu a stres z náročnej a jednotvárnej každodennosti v don Boscovom oratóriu v turínskom Valdoccu. Vrcholom každej slávnosti bolo eucharistické spoločenstvo, predovšetkým spoločná účasť na svätej omši, ktorej často predchádzala možnosť prísť k sviatosti zmierenia. Celý deň, najmä tie najslávnostnejšie, sprevádzal hojnejší výber jedla, vokálna aj inštrumentálna hudba, vystúpenia hudobnej skupiny na dvore, popoludňajšie divadelné predstavenie a večerný ohňostroj. Hudba, spev, radosť a krik tu zohrávali aj pedagogickú úlohu, ktorou bolo pestovať vzťah k hudbe vo veselosti a uvoľnenej atmosfére, zjemňovať estetický vkus a cítenie (Motto, 2005).

Sviatky a oslavy sú prerušením každodennej šedej rutiny, sú chvíľami, pri ktorých sa prežíva niečo odlišné a príjemné. Stávajú sa chvíľami spoločnej radosti, sú príležitosťami ku vzájomnému priblíženiu, intenzívnymi duchovnými momentmi a vzácnymi, kúzelnými okamžikmi, ktoré zahrievajú na duši (Ferrero, 2007). Pre kresťanov je sviatkom každá nedeľa, pretože je dňom oslavy Boha a dňom zastavenia sa, zamyslenia sa a odpočinku. V tento deň sa nemá pracovať, ale tráviť čas so svojimi blízkymi, venovať sa rodine, priateľsky komunikovať s inými ľuďmi. Prvé don Boscove oratória vznikali práve po nedeľňajších svätých omšiach, kedy sa s chlapcami stretával, hral, zabával a rozprával. Takisto je dôležitá príprava na dva najväčšie cirkevné sviatky: Vianoce a Veľkú Noc. Pre dona Bosca mali špeciálny význam aj sviatky Panny Márie a z tohto dôvodu boli oslavy jej sviatku v jeho domoch obzvlášť radostné (Job, 1991).

6.7.2 Divadlo

Ďalším charakteristickým prejavom radostného života, ktorý je vlastný výchovnému prostrediu realizovanému podľa myšlienky Jána Bosca, je divadlo. Má trojakú funkciu: rekreačnú, výchovnú a didakticko-kultúrnu. Rekreačná funkcia spočíva v schopnosti zabaviť, vytvoriť radostnú atmosféru. Výchovná funkcia je založená na tom, že téma divadla je vhodná, výchovná a poučná, ako pre hercov, tak aj pre divákov. Divadlo má aj didakticko-kultúrnu funkciu, keďže predstavuje druh umenia a deti sa vďaka nemu môžu naučiť základy spevu a herectva. Don Bosco trval na tom, že má ísť skôr o divadielko než o veľké divadlo, čo vyplývalo z toho, že pracoval s jednoduchými, chudobnými a opustenými chlapcami, pre ktorých bola táto forma primeraná (Motto, 2005).

Divadlo pretrvalo ako prvok saleziánskej výchovy dodnes. Je toho dôkazom napríklad aj žilinské oratórium, v ktorom sa rovnako ako v iných saleziánskych oratóriách každoročne pri príležitosti sviatku Jána Bosca, teda 31. januára, tradične koná Don Bosco show – verejné divadelné predstavenie, v ktorom sa predvedie a predstaví väčšina členov saleziánskeho oratória, všetkých vekových skupín. Dlhodobá príprava tohto podujatia, ktorá predchádza samotné predstavenie, je pre mladých zmysluplným trávením voľného času, priestorom pre budovanie a upevňovanie priateľstiev a zároveň aj možnosťou na vlastnú sebarealizáciu a pre jej organizátorov aj príležitosťou rozvíjať svoje manažérske zručnosti.

6.8 Výhody preventívneho systému

Uplatňovanie preventívnej výchovnej metódy v praxi je náročné. Jeho hlavná výhoda je tá, že pre vychovávaného je takáto metóda jednoduchšia, uspokojivejšia a užitočnejšia než akákoľvek represia. Don Bosco dodával k spomínanej výhode aj ďalšie:

1. Vychovávaný si navždy zachováva úctu ku svojmu vychovávateľovi a neustále bude vďačne spomínať na výchovu, ktorú dostal. Svojich predstavených a učiteľov bude navždy považovať za svojich bratov a otcov. Všade, kam sa títo chlapci dostanú, zvyčajne robia svojim najbližším radosť a prejavujú sa ako dobrí kresťania preto sú z nich aj statoční občania.
2. Využívanie prevencie vedie ku predchádzaniu vzniku negatívnych skúseností, naopak formuje dobré a mravné osobnosti. Nech má chlapec pri prijatí do saleziánskeho ústavu akúkoľvek povahu, charakter, nech sa nachádza v akomkoľvek mravnom stave, jeho rodičia si môžu byť istí, že sa tu ich syn neskazí, naopak možno predpokladať, že sa tu polepší. Saleziánskymi ústavmi prešlo množstvo chlapcov ktorí dlhodobo

spôsobovali svojim rodičom len utrpenie, dokonca boli vylúčení aj z polepšovne, ale výchova podľa saleziánskych zásad zmenila ich povahu, začali žiť slušne a v súčasnosti zastávajú v spoločnosti vážené miesto. Takto sa stali oporou svojej rodiny a robia česť miestu, kde žijú.

3. Prítomnosť asistenta (vychovávateľa) bráni vzniku a šíreniu zla. Ak sa náhodou dostanú do saleziánskeho ústavu chlapci so zlými návykmi, nesmú spôsobovať škodu svojim kamarátom. A ani dobrí chlapci sa nemôžu stať obeťou ich zlého vplyvu, lebo nemajú k tomu čas, priestor ani príležitosť. Asistent, ktorého povinnosťou je byť vždy a všade prítomný, by to totiž ihneď prekazil (Bosco, 2008).

Najväčšou nevýhodou tejto výchovnej metódy je, že kladie vysoké požiadavky na vychovávateľov. Je tomu však tak preto, že don Bosco veril, že jeho nasledovníci budú silní a odhodlaní jedinci, ktorí si vyberú toto povolanie dobrovoľne a budú ochotní zasvätiť mu celý svoj život, bez ohľadu na to, akú námahu ich to bude stáť.

7 Preventívny výchovný systém v rodine

Preventívny edukačný systém ako ho poznáme z don Boscovho diela a z jeho vychovávateľskej praxe je primárne určený pre výchovu mládeže v saleziánskych strediskách, či už oratóriách, internátoch alebo školách. Je však nepochybne možné aplikovať tento systém na akúkoľvek výchovnú činnosť a teda aj na výchovu detí v rodine.

Preventívny systém sa zrodil v rodine, na vidieku v rodnom dome Jána Bosca, v ktorom boli vzťahy jednoduché, bezprostredné, plné lásky, pracovitosti a radosti. A práve takýto ho chcel mať don Bosco aj v ústavoch, v meste, a preto veľmi pozorne chránil rodinného ducha vo všetkých svojich dielach. Na začiatku bola spolutvorkyňou príjemnej rodinnej atmosféry jeho matka Margita. Don Bosco nikdy nehovoril o svojich ústavoch, ale o domovoch pre mládež. Aj svoj vzťah k chlapcom vyjadroval rodinnými menami: otec, brat, priateľ, synáček. Rodinnosť je teda dedičstvom a charakteristikou preventívnej výchovnej metódy (Dermek, 1995).

Prevencia znamená predchádzať zlu, neutralizovať negatívne skúsenosti, vychovávať tak, aby deťom zostal čo najmenší priestor na zlé správanie či skutky, no najmä vychovávať predkladaním dobra. V rovine efektívnosti predchádzať znamená zo strany rodiča, ktorý chce byť dobrým vychovávateľom to, že musí vlastniť široké spektrum postojov: urobiť prvý krok, ísť v ústrety, priblížiť sa, byť disponovaný a schopný milovať, prijať, vyžarovať dôveru, podporovať dôvernosť, posmeľovať a súčasne sa však správať aj ako vodca, a teda viesť sprevádzať a radiť (Barillová, 2011).

Jadrom tradičnej kresťanskej rodinnej výchovy je fungujúci, harmonický vzťah medzi manželmi, pretože bez toho nemôžu byť dobrými rodičmi. Úlohou otca je byť hlavou rodiny, postarať sa o svoju rodinu materiálne, viesť deti k viere a v neposlednom rade deti milovať a vychovávať. Úlohou matky je byť srdcom rodiny, s pomocou muža a detí sa starať o domácnosť, vychovávať deti s materinskou láskou. Podľa preventívneho systému je plnenie týchto základných rodičovských úloh nevyhnutné, s prihliadnutím na to, že práve výchova je najväčšou hodnotou, akú môžu rodičia svojim deťom dať (Job, 2005).

„Základný cieľ výchovy detí spočíva v tom, aby sme im pomohli stať sa pánmi svojho života a správania. Rozvoj sebaovládania je otázkou zrenia, a preto prechádza rôznymi štádiami“ (Ferrero, 2004, s. 61). Každá rodina má svoje špecifické potreby a dochádza v nej ku celkom individuálnym výchovným situáciám. Preto je vhodné, aby si rodina spoločne doma vytvorila vlastné pravidlá a spoločne ich aj dodržiavala. Pre deti je jednoduchšie

dodržiavať pravidlá, ktoré sami pomáhali vytvoriť a zároveň si sami dokážu uvedomiť, čo je nesprávne (Ferrero, 2007).

Preventívnu výchovnú metódu možno použiť v rodinách v každodenných výchovných situáciách, pri bežných výchovných problémoch, alebo v situáciách s dospievajúcimi, u ktorých badať symptómy stotožnenia sa so správaním, ktoré je určitým spôsobom deviačné, alebo v prípade už štruktúrovaného asociálneho správania (Barillová, 2011).

Súčasťou výchovy v rodine je aj výchova k mravnej čistote. Sexuálna výchova podľa don Boscovho preventívneho systému spočíva v tom, že rodičia by mali byť prví, kto sa s deťmi budú o sexe rozprávať a vysvetliť im ako funguje ľudská anatómia a ľudské rozmnožovanie, nemali by to však robiť zbytočne predčasne. Takisto by ich mali naučiť, ako svoje sexuálne pudy ovládať a ako zachovávať úctu voči sebe samému aj voči každej inej osobe. Je na rodičoch naučiť deti láske k blížnemu a vytvoriť pre deti čisté, zdravé, mravné, prirodzené, dôverné domáce prostredie (Dermek, 1995).

Zavádzanie saleziánskej výchovnej metódy do rodín nie je jednoduché. Podľa Barillovej sa ako najväčšie prekážky pre zavádzanie troch nosných prvkov preventívneho systému vo výchove detí v súčasnej rodine javia:

1. Nedostatok lásky medzi manželmi a silná nestabilita rodín. Deti majú stále väčšie problémy vnímať a prijímať lásku od svojich rodičov, pretože nevidia ani nepocitujú lásku medzi rodičmi navzájom.
2. Nedostatok času rodičov pre trpezlivé a sústavné hodnotné venovanie sa svojim deťom a rozumné argumentovanie, presviedčanie. Dospelí nemajú čas na to, aby deťom vstúpili množstvo vecí, vysvetlili postup jednotlivých činností a príčiny toho, čo sa deje okolo nich. Malí aj veľkí sú v každodennom zhone zavalení obrovským množstvom úloh a povinností. Čas na deti vlastne takmer neexistuje.
3. Situácia širokej náboženskej ľahostajnosti v celej spoločnosti, náboženského pluralizmu, praktického ateizmu. Miesto, aké zaujíma náboženstvo v hlavách mladých a dospelých, ktorým ide takmer výlučne o blahobyť, úspech a peniaze, ktorí nechcú byť obmedzovaní vo svojich osobných prianiach a túžbach, podnecovaní televíznou reklamou a propagandou (2011).

7.1 Viera

V súlade s výchovným systémom dona Bosca je, že deti získavajú obraz Boha a náboženský základ v rodine. Ján Bosco sa tiež naučil modlitbu, katechizmus, zmysel pre

prozreteľnosť, skutky lásky a sviatosti doma, v rodine, od svojej mamy Margity. Rovnako ako sa deti učia jazyk a rituály rodiny v ktorej vyrastajú, môžu sa stať pod správnym vedením schopnými hovoriť náboženským jazykom. Pokiaľ je súčasťou každodenného života rodiny aj krátka spoločná modlitba alebo krátke večerné čítanie z Biblie, dieťa si veľmi jednoducho a prirodzene osvojí základné náboženské kompetencie (Ferrero, 2007).

Ján Bosco zastával názor, že čím viac upadá náboženský život na verejnosti, tým intenzívnejší nech je v rodine. V rodine vychováva všetko: stály živý príklad, spoločný život podľa viery. Rodičia sa stávajú pre deti prvými katechétmi. Základom živej viery v rodine je čítanie Svätého písma, spoločná modlitba, spoločná účasť na bohoslužbách, pravidelný sviatostný život, prežívanie liturgie v cirkevnom roku v rodine – vždy radostné, slobodné a primerané veku (Dermek, 1995).

Súčasťou kresťanskej viery je aj svätenie sviatkov – nedele a iných liturgických sviatkov. Aby si rodina zachovala svoju kresťanskú identitu, mala by dobre prežívať sviatočné dni. Nedeľa by mala byť dňom oslavy Boha, časom odpočinku a priestorom na budovanie rodinnej harmónie, pohody a srdečnej atmosféry. Je vhodné v tieto dni spoločne tráviť čas, budovať rodinnosť a komunikovať, napríklad aj pri slávnostnom spoločnom obede či večeri, pričom podľa slov dona Bosca má byť jeho najlepším chodom príjemný výraz tváre (Job, 1991).

7.2 Rozum

Rozumnosť vo výchove detí chápeme ako schopnosť mať svoje presvedčenie a tiež vedieť presvedčiť. Každá norma a pravidlo rodiča majú byť podporené dôvodmi, ktoré detská mentalita dokáže pochopiť. Vo výchovnej práci to znamená nechať sa viesť rozumom a zároveň odvolávať sa na našu schopnosť rozumne uvažovať (Motto, 2005). Pri výchove detí je vhodné postupovať rozumne. Napríklad v prípade, že sa deti správajú nevhodne, rodič by sa mal zamyslieť nad tým, či sa nejedná o normálny prejav ich vývinu. Takisto je dôležité vysvetľovať deťom čo od nich rodičia očakávajú. Bez toho aby tomu porozumeli, nevedia ako sa majú správať. Preto je vhodné namiesto rýchleho „prestaň“ objasniť dieťaťu dôvody, prečo je jeho správanie neadekvátne alebo nebezpečné a prečo rodič chce, aby s tým dieťa prestalo (Ferrero, 2007).

Aj v rodinnej výchove je potrebná určitá odbornosť a rozumnosť. Nestačí len improvizácia s dobrým úmyslom. Rodičia by mali študovať, pýtať sa, radiť sa s druhými; konať uvážene, predvídať; riadiť sa rozumom, nie vášňou; vysvetľovať, prebúdzat

a formovať svedomie. V žiadnom prípade by rodičia nemali chcieť urobiť všetko za deti, pretože tým im škodia. Mali by ich viesť k primeranej účasti na tvorení domáceho poriadku, k pomoci pri rozličných službách, neskôr aj k pravidelnému plneniu domácich aj školských povinností. Rodičia by nemali nechať deti zaháľať a nudiť sa, naopak, mali by v nich podnecovať radostnú pracovitosť a tú uznať, povzbudzovať (Dermek, 1995).

Podľa dona Bosca sú najdôležitejšími obdobiami vývinu dieťaťa tzv. obdobie svitania a obdobie dospievania. Obdobie svitania sa prejavuje v treťom až štvrtom roku života dieťaťa a je veľmi dôležitým obdobím, nakoľko je potrebné využiť ho na budovanie dôvery. Je to fáza otázok, kedy je skúšaná trpezlivosť rodičov. Don Bosco zdôrazňuje nutnosť odpovedať deťom na ich otázky s rozumom, bez posmechu, irónie a s trpezlivosťou. Na každú otázku treba odpovedať primerane veku. Keď sa dieťa pýta, znamená to, že dôveruje. Ak sa dieťaťu neodpovie na jeho otázky v tomto období, nebude sa pýtať ani ako 15-ročné, kedy je dôvera výnimočne dôležitá, preto dieťa nesmie nikdy odísť od rodiča či vychovávateľa sklamané a nepochopené. Obdobie dospievania považuje Don Bosco za krízové, je však zároveň jedinečné a potrebné. Ak v tomto období mladí dôverujú svojim rodičom či vychovávateľom, je to dobrý znak, že výchova sa uberá správnym smerom. Výchova je zameraná na to, aby mladý človek dokázal za seba prevziať zodpovednosť. Rodič aj vychovávateľ musí byť vždy pripravený vypočuť vychovávaného, počúvať ho so záujmom, so snahou porozumieť mu. Je tu potrebná veľká trpezlivosť. V tomto období je taktiež veľmi dôležité snažiť sa byť čo najviac so svojimi deťmi. Prítomnosť dospelých však nemá byť vnucujúca, ale srdečná, priateľská a príjemná (Job, 1991).

Rozumní rodičia chápu, že asistencia je jedným z najdôležitejších prostriedkov výchovy. Asistencia rodičov je prvá, najširšia, najdlhšia. Je to spoločný život, v ktorom vychováva všetko: aj veci, osoby, poriadok. Je to pomocná prítomnosť, pretože pomoc je dôležitejšia ako len dozor. Táto pomoc, či už fyzická, duchovná alebo morálna, by mala byť prispôsobená, odstupňovaná najmä podľa veku dieťaťa. Rodič asistuje radou, modlitbou, obetou (Dermek, 1995).

7.3 Láskavosť

Život a dielo Jána Bosca boli silne ovplyvnené vlastnými zážitkami z prvých rokov jeho života. Keď sa stal kňazom, jeho skúsenosť z detstva priniesla ovocie v podobe presvedčenia: „Prvou radosťou chlapca je vedomie, že je milovaný.“ Preto sa snažil byť pre chlapcov skutočným otcom – s konkrétnymi skutkami pokojnej, radostnej a nákazlivej lásky.

Miloval ich, ustavične im to dokazoval a úplne sa im venoval. Tejto silnej a mužnej lásky sa nenaučil z kníh, ale zdedil ju od svojej matky a bol jej za to vďačný. Preto by vo vzťahoch v každej rodine mala prekvitať láska (Chávez Villanueva, 2013).

Prvou povinnosťou lásky je vedieť pozorne počúvať. Jednou z rodičovských povinností je vnímať svoje deti, byť otvorení voči tomu, čo im chcú deti povedať (Ferrero, 2007, s. 26). Rodina je najvhodnejším miestom na láskavosť ako prejav lásky. Keď majú deti rodičov radi a vážia si ich, sú aj ochotnejšie ich poslúchať. Pravá láska obmedzuje nutnosť trestania. Láska sa v rodine musí vedieť prejavovať: deti potrebujú vedieť a cítiť, že ich rodičia milujú. Rodičia by v mene lásky k svojim deťom mali s nimi tráviť čo najviac času, pretože deti by mali byť pre nich prioritou. Ovocím lásky je aj trpezlivosť a rozvážnosť pri výchove detí (Dermek, 1995). Rodina je spoločenstvom života a lásky, založenom na manželstve. Jej prvou a základnou úlohou je služba životu, výchova detí. Úlohou rodičov je ďalej odovzdávať život, strážiť, zjaviť a komunikovať lásku. Láska v rodine je nezištná, stáva sa prijatím, darom (Chávez Villanueva, 2006).

V súlade s don Boscovou výchovnou metódou by rodičia mali poskytovať svojim deťom mnoho slobody a dopriať im dostatok priestoru na hru. Mnohokrát rodič z vlastnej pohodlnosti nechce dovoliť, aby sa dieťa hralo. Často sa stáva, že ho pekne pooblieka a následne ho stráži pred každou hrou a pohybom a núti ho správať sa tak, ako sa správajú dospelí. Zasype ho obmedzujúcimi zákazmi, hrozbami, len aby nemusel asistovať a byť prítomný medzi deťmi pri hre. Nedať deťom príležitosť k hre a nedovoliť im pohyb je pre ne obmedzujúce. Rodič, ktorý miluje svoje dieťa však dokáže byť aj nadmieru trpezlivý a znáša všetky prejavy veselosti, detskej radosti či mladosti a to vrátane kriku, hluku, špiny a neporiadku (Job, 1998).

7. 4 Úloha saleziánskeho spoločenstva

Pre dobré fungovanie saleziánskej rodiny ako celku je žiaduce vytvárať skupiny, hnutia a združenia manželov a rodín. Takéto skupiny svojim členom pomáhajú žiť a prehľbovať vlastné manželské povolanie a naplňovať vlastnú zodpovednosť v oblasti výchovy (Chávez Villanueva, 2006). Pre ľudí, ktorí sa rozhodli vychovávať svoje deti edukačným systémom dona Bosca zohráva v živote významnú úlohu farské spoločenstvo. Je pre nich dôležité stretávať sa s ľuďmi, ktorí používajú podobné výchovné metódy, majú rovnaké zmýšľanie a snažia sa dosiahnuť ten istý cieľ. V Žiline má spoločenstvo význam pre členov ASC, MRoŽ, ale aj pre všetkých ostatných členov farnosti – saleziánskej rodiny. Preto

napríklad saleziáni vybudovali pred kostolom detské ihrisko, na ktorom sa môžu deti po svätých omšiach hrať, zatiaľ čo ich rodičia živo diskutujú o radoostiach i starostiach rodinného života. Aj samotný fakt, že existujú piatkové a nedeľné omše špeciálne určené pre deti podporuje vznik a utváranie dobrého spoločenstva. To, že vzájomné zdieľanie sa a podpora má obrovský význam deklaruje aj Združenie saleziánov spolupracovníkov Slovenska (www.ascsslovakia.sk, b): *„Potrebným zázemím pre našu apoštolskú činnosť je život v bratskom spoločenstve, ktoré je pre nás oporou v apoštoláte i v osobnom živote. Pomáha nám prehľbovať duchovný život i saleziánsky životný štýl.“*

8 Empirická časť

Pre praktickú časť našej práce sme si zvolili kvalitatívny typ výskumu a to z toho dôvodu, že našim cieľom bolo preskúmať či a do akej miery sa využíva preventívny výchovný systém v rodinách, ktoré sympatizujú s osobnosťou dona Bosca. Našou snahou bolo popísať tieto konkrétne prípady čo najpodrobnejšie. To by ostatne aj malo byť zámerom každého kvalitatívne orientovaného výskumu, ako to potvrdzuje aj Švaříček a Šed'ová: „*Ide o to do hĺbky a kontextuálne zakotvene preskúmať určitý široko definovaný jav a priniesť o ňom maximálne množstvo informácií*“ (2007, s. 24). Vzhľadom na to, že vo všeobecnosti je počet rodín používajúcich preventívny výchovný systém značne obmedzený, kvantitatívny výskum štatistického zamerania by nemal veľký význam.

8.1 Metóda získavania dát

Na získanie informácií potrebných pre empirickú časť nášho výskumu sme využili metódu kvalitatívneho rozhovoru. Švaříček (2007, s. 159) uvádza, že „*prostredníctvom hĺbkového rozhovoru sú teda skúmaní členovia určitého prostredia, určitej špecifickej sociálnej skupiny s cieľom získať rovnaké pochopenie konania udalostí, akým disponujú členovia danej skupiny*“, pričom v našom prípade ide o čo najlepšie pochopenie danej rodiny, respektíve výchovy, ktorú používajú. Po stanovení hlavnej, centrálnej výskumnej otázky, ako aj čiastkových, špecifických výskumných otázok, sme vytvorili osnovu rozhovoru. Pripravili sme približnú schému otvorených otázok, ktoré sme následne jednotlivým respondentom kládli. Keďže išlo o pološtrukturovaný rozhovor, v jeho priebehu sme otázky dopĺňali, dotvárali, pýtali sme sa na podrobnosti, mali sme záujem o vysvetlenie nejasností. Práve túto skutočnosť považujeme za výhodu zvolenej metódy. Každý rozhovor sa teda stal rozhovorom jedinečným. Všetky rozhovory boli prevažne neformálneho charakteru, nakoľko rodiny, ktoré sme do výskumu zahrnuli sme vopred osobne poznali. Interview sme realizovali s jedným rodičom - mamou (rodina 2, 3 a 5) alebo s oboma rodičmi súčasne (rodina 1, 4, 6 a 7), pričom v rodine číslo 6 otec odpovedal len na niekoľko otázok. Rozhovory prebiehali vždy v domácnosti respondentov. Všetky rozhovory sme so súhlasom respondentov nahrali na diktafón a následne prepísali do dokumentu Microsoft Word 2013, čím sa stali podkladom pre ďalšiu prácu s informáciami v nich obsiahnutými. Napriek počiatočnej snahe o doslovný prepis, ide o redigovanú transkripciu, kedy sme niektoré výpovede upravili do

zrozumiteľnejšej a citlivejšej podoby. Odstránili sme najmä prerieknutia a zaznamenali sme len zásadné neverbálne prejavy, ako smiech. Následne sme prepis poskytli respondentom k nahliadnutiu, aby sa mohli vyjadriť, či s jeho znením súhlasia. Pre zachovanie anonymity rodín sme mená rodičov i detí nahradili pojмами: manžel, manželka, otec, mama, (mladší, najmladší, starší, najstarší) syn, respektíve brat, (mladšia, najmladšia, staršia, najstaršia) dcéra, respektíve sestra. Prepisy všetkých rozhovorov uvádzame ako prílohy tejto práce, pričom rozhovory s rodinami číslo 1, 2 a 7 boli na žiadosť respondentov čiastočne upravené.

Rozhovory prebiehali podľa nasledujúcej štruktúry:

1. úvod, v ktorom sme rodičom vysvetlili akú diplomovú prácu píšeme a požiadali sme ich o súhlas s použitím ich odpovedí
2. otázky vecného charakteru – vek, deti, dĺžka manželstva
3. detstvo rodičov – ako boli oni vychovávaní, kedy sa dostali ku saleziánom
4. teoretické vymedzenia preventívneho výchovného systému
5. aplikácia preventívneho systému v ich konkrétnej rodine
6. záver – poďakovanie, priestor pre akékoľvek doplnenie zo strany respondentov.

8.2 Výskumná vzorka

Výber respondentov bol zámerný. Pre potreby nášho výskumu sme si zvolili sedem kresťanských rodín patriacich do saleziánskej farnosti v Žiline: štyri manželské páry patria medzi saleziánskych spolupracovníkov (rodiny 2, 3, 4 a 7), dva patria do spoločenstva mladých rodín (MROŽ; rodiny 1 a 5) a jedna rodina patrí medzi farníkov (rodina 6). Dovoľujeme si tvrdiť, že ide o usporiadané, fungujúce kresťanské rodiny, pre ktoré je výchova detí životnou prioritou. V každej z týchto rodín sa stretávame s tradičným rozdelením úloh muža a ženy v rodine – otec je živiteľom rodiny a mama zostáva na materskej, respektíve rodičovskej dovolenke a stará sa o výchovu detí. Pri charakteristike rodín vychádzame aj z vlastných skúseností a pozorovania, keďže rodiny poznáme osobne, preto sa pri ich charakteristikách objavujú v minimálnej miere aj informácie, ktoré nie sú obsiahnuté v prepise rozhovorov (viď prílohy), nakoľko pýtať sa rodín na skutočnosti, ktoré už poznáme sme považovali za irelevantné. Napríklad sme sa v rozhovoroch respondentov nepýtali, kde bývajú, keďže sme mali možnosť ich navštíviť počas realizácie rozhovoru priamo v ich domove, ale v charakteristike toto naše pozorovanie opisujeme ako fakt.

Jadrom našej výskumnej vzorky sú rodiny, ktoré majú deti vo veku, kedy je výchova potrebná a zámerná. Avšak pre obohatenie našej práce sme zvolili aj jednu rodinu, ktorá má

zatiaľ len jedno malé dieťa a nateraz najmä plánujú, akým spôsobom budú svoje deti vychovávať, a jednu rodinu, ktorá má už dospelé, osamostatnené deti, vďaka čomu rozprávajú o výchove svojich detí už s odstupom času. Vek rodičov sa teda pohybuje v rozpätí od 25 do 56 rokov a vek ich detí je od 5 mesiacov do 30 rokov.

8.3 Cieľ výskumu a výskumná otázka

Za cieľ nášho výskumu sme si zvolili preskúmať či je možné využívať preventívny výchovný systém v rodinách a zistiť či vybrané rodiny využívajú preventívny výchovný systém, respektíve do akej miery sa im v tom darí. Našou snahou je dokázať, že preventívny výchovný systém je stále aktuálny a je možné ho aplikovať na výchovu detí v rodine. Takisto sa pokúsime poukázať na to, že existujú rodiny, ktoré tento systém výchovy, prípadne jeho prvky zámerne využívajú. Na dosiahnutie tohto cieľa sme si zvolili hlavnú a z nej vyplývajúce čiastkové výskumné otázky.

Hlavná výskumná otázka:

Aké prvky preventívneho výchovného systému využívajú skúmané rodiny pri výchove detí?

Čiastkové výskumné otázky:

- Ako využívajú skúmané rodiny vo výchove vieru?
- Ako využívajú rodiny respondentov vo výchove láskavosť?
- Ako využívajú vybrané rodiny vo výchove rozumnosť?

8.4 Interpretácia získaných údajov

Po opätovnom vypočutí a prepísaní rozhovorov sme sa rozhodli vytvoriť charakteristiku jednotlivých rodín, s prihliadnutím na naše výskumné otázky. V nasledujúcej časti uvádzame ucelené informácie o každej rodine. V úvode stručne predstavujeme rodinu: koľko má členov, vek rodičov aj detí, kde bývajú, vzdelanie a zamestnanie rodičov, záujmy detí a pod. Následne uvádzame kedy a ako sa rodičia dostali do saleziánskeho prostredia, akým spôsobom sa v ňom angažujú, čo pre nich znamená. V druhej časti sa zameriavame na popis výchovného štýlu rodičov, pričom sa zameriavame na jednotlivé prvky preventívneho výchovného systému (viera, láskavosť, rozum), ktoré rodičia pri výchove využívajú.

Rodina číslo 1

Rodina číslo 1 je osemčlenná. Otec má 38 rokov, vyštudoval psychológiu a pracuje ako personálny manažér. Mama, 36 rokov, vyštudovala učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl, ako učiteľka pracovala jeden rok a to hneď po skončení vysokej školy, nakoľko od tej doby je permanentne na materskej, respektíve rodičovskej dovolenke. Manželmi sú 14 rokov a majú sedem detí. Momentálne žijú v rodinnom dome v malej dedine pri Žiline. Rodina patrí do saleziánskeho spoločenstva mladých rodín v Žiline (MRoŽ). Najstaršie dieťa, chlapec, má 13 rokov, je žiakom siedmeho ročníka cirkevnej základnej školy, rád sa hrá počítačové hry, vie hrať na klavír a akordeón a podľa slov jeho mamy je to flegmatik a nemá rád školu (napriek tomu dosahuje vynikajúce študijné výsledky). Druhým dieťaťom je 11-ročné dievča, veľmi milé, krehké, nežné, veselé. Navštevuje piaty ročník cirkevnej základnej školy, chodí na balet a rada kreslí. Ďalšia dcéra má 9 rokov a trpí ojedinelou dedičnou chorobou, pri ktorej majú deti krehké kosti a v dôsledku tohto ochorenia už v ranom detstve stratila zrak. Napriek svojmu nízkemu veku prekonala početné zlomeniny končatín. Momentálne navštevuje druhý ročník špeciálnej základnej školy pre nevidiacich v Levoči, kde sa okrem iného učí čítať a písať Braillovým písmom. Rada počúva rozprávky, hrá sa so svojou o dva roky mladšou sestrou. Tretia dcéra má momentálne 6 rokov. Trpí rovnakým ochorením ako jej staršia sestra. Navštevuje špeciálnu materskú školu v Levoči, ktorá je súčasťou Spojenej internátnej školy pre nevidiacich, slabozrakých i kombinovane postihnutých. Je tiež veľmi veselá, veľa sa smeje, obľubuje hojkanie sa na hojdačke alebo hojdacom kresle a rada trávi čas v spoločnosti iných detí i dospelých. Mladší syn má 4 roky, je aktívny, energický, zvedavý, neustále v pohybe. Navštevuje cirkevnú materskú školu v Žiline. Najmladšia dcéra má 5 mesiacov.

Obaja rodičia pochádzajú z tradičných kresťanských rodín, ale neboli vychovávaní preventívnou metódou. Ku saleziánom začali chodiť v mladosti, mama na konci základnej školy, otec od začiatku strednej školy. V súčasnosti vedú u saleziánov stretnutia pre mladých pripravujúcich sa na prijatie sviatosti birmovania. Sú súčasťou saleziánskeho spoločenstva, pretože je pre nich rodinou, cítia v ňom oporu, priateľstvo, povzbudenie a možnosť spoločensky aj duchovne rásť.

Rodičia vychovávajú deti preventívnym systémom, pretože sa im páči fakt, že je založený na láske. Takisto preto, že veria, že vďaka preventívnej výchove z ich detí vyrastú vyrovnaní ľudia plní lásky, zdravej sebadôvery, empatie, viery a toto všetko budú s Božou pomocou vedieť odovzdávať aj ďalej. Snažia sa predchádzať nežiaducemu správaniu detí tým, že ich zamestnávajú, zaujmú činnosťami dobrými a pritom aj zaujímavými a lákavými pre

nich samých. Hrajú sa spoločne s deťmi hry, priateľsky sa rozprávajú, pozitívne ich motivujú, odmeňujú, chodievajú na spoločné výlety, spoločne sa venujú práci v dome a pri dome, spoločne sa modlia. Snahou rodičov je, aby deti cítili ich lásku a záujem.

Vieru rodičia považujú za dar nevyhnutný pre prežitie, pretože bez nej by ťažkosti, kríže, obeta ani služba nedávali zmysel a žiadna radosť by nebola dostatočná.. Viera je niečo čo chcú svojim deťom odovzdať, chcú aby mali úprimnú a stopercentnú vieru, aby si uvedomovali, že Boh je s nimi stále, že sa na neho môžu spoľahnúť, aj v tých najhorších chvíľach. Prajú si, aby Boh bol súčasťou ich rodiny. V rodine konkrétne prežívajú vieru v postojoch k životu, v hľadaní a prijímaní Božej vôle, v túžbe po nebi. Kresťanské hodnoty a postoje odovzdávajú deťom najmä vlastným príkladom: tým ako riešia problémy, ako si odpúšťajú navzájom, ako sú k sebe pozorní, aký majú oni sami postoj k modlitbe a sv. omši a potom aj tým, že sa s deťmi rozprávajú o mnohých aktuálnych témach, vysvetľujú, modlitby sa snažia spríjemniť hudbou, čítaním zaujímavých príbehov. Často deti z vlastnej iniciatívy niečo vyhľadajú a prečítajú, alebo pustia peknú pieseň a pod.

Láskavosť vo výchove rodičia vnímajú ako láskavý prístup, ktorý otvára srdce pre dobro, dieťa sa cíti milované a v tejto atmosfére prijatia je veselé, šťastné, schopné poznať, priznať aj oľutovať svoje chyby. Dôveruje svojim vychovávateľom a tým je otvorené ich formácii, zdôverí sa, aj vypočuje dobré rady, niekedy sa nimi aj riadi. V rodine sa o to snažia, aj keď nie vždy sa im to podarí. Pokúšajú sa i v situáciách, keď ich deti vyvedú z miery zachovať chladnú hlavu, nekričať, neponižovať, ale spoločným rozhovorom a s pokojom nájsť spoločné riešenie problému. Pri mnohých deťoch za najťažšie považujú nájsť si pre každé dieťa čas keď niečo potrebuje, pozorne počúvať, s láskou odpovedať, citlivo napomínať, vyzdvihovať ich pozitíva, povzniesť sa nad mnohými nenaplnenými očakávaniami, prejavíť im lásku aj dotykom, objatím, a to najmä vo chvíľach, keď sa cítia vyčerpaní a radšej by boli niekde sami a v tichu si napr. čítali knihu.

Rozum považujú za dar, ktorý treba rozvinúť, za talent, ktorý Pán zveril sluhom. Veria, že rozumom je možné spoznávať Boha, svoje schopnosti a skúsenosti, a tie následne využívať pre dobro svoje aj dobro blížnych. Snažia sa deti viesť k plneniu si školských povinností i povinností v domácnosti: sú zodpovední za poriadok vo svojej izbe, majú pravidelné služby v kuchyni. Keď si dobre plnia svoje povinnosti, odmenia ich. Keď sa to nedarí pokúšajú sa ich motivovať napr. bodovaním s vidinou lákavej odmeny (film, výlet, hra, dovolenka...), alebo im jednoducho odopru splnenie nejakej ich požiadavky. Pýtajú sa detí na ich názor, prizývajú ich do rozhodovania o spoločnom programe, o jedálničku, o cieľi výletov, rozprávajú sa o témach, ktoré deti zaujímajú atď.

Rodina číslo 2

Druhá rodina je mladá päťčlenná rodina. Rodičia majú 31 rokov, manželmi sú už 8 rokov a patria medzi Saleziánov spolupracovníkov. Majú tri deti vo veku 7 rokov, 5 a pol roka a jeden rok. Bývajú v byte na sídlisku v Žiline, v saleziánskej farnosti. Otec je inžinier, pracuje ako konštruktér v strojárskych firme. Mama je takisto inžinierka, pracovala ako asistentka v softvérovej firme, ale už 8 rokov je na materskej dovolenke a popri tom 5 rokov pracuje ako účtovníčka v neziskovej organizácii Domka Žilina. Starší syn je všestranne nadaný - výborne spieva, recituje, má veľmi dobrý hovorený prejav a výbornú pamäť, baví ho šport rôzneho druhu. Je veľmi kamarátsky a má veľký zmysel pre spravodlivosť. Dcéra je šikovná, odvážna, cieľavedomá, veľmi zodpovedná. Často sa napríklad sama stará o svojho mladšieho brata, je možné sa na ňu v tomto ohľade plne spoľahnúť. Rada sa hrá s rôznymi hračkami, takmer každého druhu – bábiky, zvieratká, lego. Najradšej sa hrá so starším bratom. Vymýšľajú si rôzne scenáre, napríklad, že sú piráti a plavia sa na posteli, alebo zachraňujú zvieratá a ľudí a pod. Ľahko sa učí od staršieho brata, darí sa jej v matematike. Je technicky nadaná, technika ju zaujíma viac než jej staršieho brata. Takisto je ochotná a obetavá. Mladší syn je zatiaľ veľmi pokojný a usmievavý, je to bezproblémové dieťa.

Otec pochádza z kresťanskej rodiny, ale nebol vychovávaný preventívnym systémom. Rodina matky nie je kresťansky orientovaná. So saleziánmi sa stretli na základnej škole, otec na prvom stupni, mama na druhom. Rozhodli sa nasledovať príklad dona Bosca, pretože obdivovali jeho odvahu byť iný v neľahkej dobe v ktorej žil. Od strednej školy boli obaja animátormi, organizovali a zúčastňovali sa na letných táboroch pre deti a mládež, viedli stretnutia pre rôzne skupiny – dievčatá, chlapci, zmiešané skupiny, mladí pripravujúci sa na prijatie sviatosti birmovania. Aj teraz, keď už majú vlastnú rodinu a deti, stále majú pocit, že do oratória patria. Preto aj naďalej vedú stretnutia pre formáciu mladých. Saleziánske spoločenstvo má pre nich veľký význam, majú tu veľa priateľov, niektorí sú bližší ako rodina. Môžu sa o nich oprieť keď majú problémy, keď potrebujú s čímkoľvek pomôcť. Často sa stretávajú, chodia na výlety, vytvárajú deťom pekný čas a deti tu nachádzajú rovesníkov, ktorí sú vychovávaní v podobnom duchu.

Rodičia vychovávajú svoje deti zámerne preventívnou výchovnou metódou, pretože ju považujú za účinnejšiu než represia. Zároveň čerpajú inšpiráciu i v iných druhoch výchovy. Zúčastnili sa viacerých prednášok o preventívnej metóde, napríklad na duchovných obnovách, duchovných cvičeniach a v podstate aj na kázňach v kostole. Tieto prednášky boli väčšinou organizované kňazmi alebo saleziánskymi spolupracovníkmi. Aby prehĺbili svoje vedomosti

o preventívnom systéme, prečítali si viaceré životopisy dona Bosca a ďalších saleziánskych svätých.

Vieru považujú za jednu zo základných hodnôt, ktorú chcú deťom odovzdať a to najmä osobným príkladom a rozprávaním o druhých, ktorí môžu slúžiť ako vzor. Viera dáva ich životu zmysel a radosť, veľmi ho ovplyvňuje. V tomto duchu vychovávajú aj deti. Učia ich byť čestnými, dobrými, spravodlivými, ochotnými pomôcť. Vieru prežívajú denne – modlitbou, rozprávaním o Bohu, o svätých, spievajú piesne, pričom robia veselé „ukazovačky“, organizujú katechézy s kamarátmi. Špeciálne vieru prežívajú slávením sviatkov – upriamujú pozornosť detí na podstatu. Ráno, večer, pred jedlom sa spolu modlia. V nedeľu a väčšinou v piatok chodia do kostola, niekedy si čítajú Bibliu pre deti, detské knihy o svätých, rozprávajú sa o tom, čo čítali, ako tomu deti rozumeli. Rozprávajú sa o ľuďoch, situáciách, udalostiach a rozoberajú ich z hľadiska správnosti a morálnosti alebo slušnosti a dobroty. Učia deti, že život je aj o službe, že majú druhým pomáhať, že veľa dostali a preto majú aj veľa dávať (najmä po duchovnej stránke). Majú na diaľku adoptovaného chlapca, ktorému mesačne platia štúdium vo Vietname. Okrem toho intenzívne prežívajú advent a pôst, napr. vymýšľajú deťom špeciálne úlohy, aby ich to bavilo a malo to pre nich zmysel, primeraný ich veku.

Čo sa týka láskavosti, rodičia si myslia, že rodina je najlepším miestom, kde sa dá láskavosť učiť. Ide podľa nich o úctu, pomoc, vypočutie, tolerovanie druhého, obetovanie sa pre druhých. Učia deti byť láskaví na seba aj na iných (spolužiakov, kamarátov, susedov) a to aj keď ostatní ľudia nie sú vždy milí.

Rozumnosť vo výchove znamená pre rodičov používať „zdravý sedliacky rozum“ a to učia aj svoje deti. Ak sa im nejaká situácia nepodarila, pokúšajú sa si ju rozobrať a debatujú o tom, ako by bolo správne a rozumné v budúcnosti zareagovať, poučiť sa z neúspechov, prípadne z nezvládnutých situácií.

Rodina číslo 3

Rodina číslo tri je päťčlenná, tvorená manželským párom a tromi deťmi. Otec má 33 rokov, mama 32 a sú svoji 9 rokov. Spoločne bývajú v byte na sídlisku v Žiline, mimo saleziánskej farnosti. Otec má vysokoškolské ekonomické vzdelanie a pracuje ako konzultant, tím líder. Mama vyštudovala učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl, ale ako učiteľka pracovala len krátko, keďže je už takmer 9 rokov na materskej dovolenke. Ich deti sú: 8-ročná dcéra, 6-ročný syn a 14-mesačná dcéra. Staršia dcéra navštevuje tretí ročník cirkevnej

základnej školy. V škole je veľmi šikovná. Je športovo založená. Rada číta knižky. Je vodcovský typ, vždy si vie presadiť svoj názor. Syn je predškolač v cirkevnej materskej škole. Je veľmi hravý a najradšej má zvieratá a všetko čo sa ich týka. Mladšia dcéra je doma s mamou. Fyzicky aj povahovo sa podobá na svoju staršiu sestru.

Obaja rodičia vyrastali v tradičnej kresťanskej rodine. Ich rodičia nepoznali preventívny výchovný systém dona Bosca. Mama začala približne od desiatich rokov navštevovať saleziánsky spevácky zbor a od strednej školy navštevovala zo začiatku dievčenské, neskôr zmiešané skupinové stretnutia. Začala sa aktívne zapájať do aktivít u saleziánov, to znamená pravidelná účasť na svätých omšiach, tábory, plesy, túry a iné akcie, navštevovala oratórium, bola animátorka. Otec od strednej školy začal chodiť na sväte omše k saleziánom, na volejbalové turnaje, tábory, do oratória, postupne sa aktívne zapájal do aktivít u saleziánov. Práve u saleziánov sa manželia spoznali, stalo sa to pri príprave tábora či plesu. Postupne spoločne viedli aj skupinové stretnutia – birmovancov, deti na tábore atď. Ako manželia dostali ponuku na prípravu na vstup k spolupracovníkom dona Bosca. Tu sa bližšie dozvedeli o preventívnom výchovnom systéme. Saleziánske spoločenstvo je pre nich veľmi dôležité a sú za neho veľmi vďační. Spoločne robia dobrú vec, sú spoločne zapálení pre dobro, majú túžbu slúžiť, v rámci spoločenstva sa vzájomne povzbudzujú, ťahajú vpred, sú si príkladom a motiváciou. Pre deti vytvárajú „vhodné“ prostredie, v ktorom sa formujú, učia od seba navzájom. Na stretnutiach čítajú, rozprávajú sa a zdieľajú sa medzi sebou o tom, čo funguje, čo je potrebné vylepšiť, ako pokračovať v živote ďalej a pod.

Rodičia využívajú pri výchove detí preventívny systém pretože sú presvedčení, že je účinnejší a výchovnejší ako iné výchovné systémy. Don Bosco im bol veľmi blízky a vnímali ho ako vzor pri výchove najskôr cudzích a potom aj ich vlastných detí. Snažia sa ku každému dieťaťu pristupovať osobitne – prihliadajúc na jeho potreby. Takisto sa snažia byť k deťom láskaví a vychovávajú ich v kresťanskom duchu. Prostredníctvom preventívneho systému dona Bosca chcú deti naučiť správne hodnoty, napríklad naučiť ich, že je lepšie pristupovať k ľuďom nie bitkou, ale láskavosťou, že môžu kričať, skákať, ale nie hrešiť a pod. Pomocou tohto systému sa snažia zo svojich detí vychovať dobrých kresťanov a poctivých občanov, ktorí sa dostanú do Božieho kráľovstva.

Viera je pre rodičov veľmi dôležitá, pretože dáva celému ich životu zmysel. Preventívny výchovný systém vnímajú ako prostriedok, ktorým môžu dostať do neba seba aj tých, ktorí sú im zverení. Vieru sa snažia odovzdávať deťom v prvom rade vlastným príkladom. Poukazujú na dôležitosť modlitby, účasť na svätých omšiach a eucharistii, duchovné obnovy, sviatosť zmierenia, čítanie zo Svätého Písma a duchovnej literatúry,

formovanie svedomia prostredníctvom večerných sloviiek, príbehov, stretnutí v spoločenstve, navštevovanie cirkevnej základnej aj materskej školy.

Láskavosť pre nich znamená byť priateľský, usmievavý, radostný, prijímať každého bez rozdielu, milovať deti, tráviť s nimi čas, zaujímať sa o ich záľuby, prejavovať dôveru v ich schopnosti, pomôcť im prekonať všetky ťažkosti, poskytnúť im v živote istotu. Ku svojim deťom sa snažia byť láskaví, milosrdní a odpúšťajúci, ale zároveň aj spravodliví a primerane nároční. Učia deti milovať každého, pretože veria, že neexistujú zlí ľudia, len nešťastní. Učia deti, že nemajú riešiť životné situácie bitkou, ale láskou. Chcú, aby sa ich deti cítili milované, šťastné a aby boli radostné.

Hlavnou úlohou rozumu je podľa rodičov hlavne vedieť rozlíšiť dobro od zla a rozhodnúť sa konať dobro. Snažia sa deťom vysvetľovať, čo je správne a čo nie a že ak spravia chybu, musia za ňu vedieť niesť zodpovednosť, následky, neutekať od problémov, ale prekonať ich, hľadať riešenia, pýtať sa Boha, čo je Jeho vôľa.

Rodina číslo 4

Ide o rodinu, ktorá už má dospelé deti. Takže síce ide o päťčlennú rodinu (dvaja rodičia a tri deti), ale momentálne už rodičia žijú v spoločnej domácnosti len s jedným synom. Bývajú v rodinnom dome v dedine pri Žiline. Obaja rodičia majú 56 rokov a manželmi sú 31 rokov. Ich tri deti sú: 30-ročný syn, 28-ročný syn a 26 ročná dcéra. Otec je inžinier, ale momentálne už je na invalidnom dôchodku. Mama je učiteľka. Starší syn má vysokoškolské vzdelanie a je obchodný zástupca. Je už rok ženatý a má jedno dieťa. Mladší syn má tiež ukončenú univerzitu a pracuje ako obchodný zástupca. Vo voľnom čase spieva v saleziánskom mládežníckom zbore. Dcéra je veľmi aktívna v saleziánskej farnosti, už od konca základnej školy je animátorka, organizuje skupinové stretnutia pre dievčatá, chodí na tábory, robí dobrovoľníčku v bare v saleziánskom oratóriu a je aj saleziánska spolupracovníčka. Vyštudovala veterinárne lekárstvo a pracuje v štátnej sfére.

Obaja rodičia vyrastali v kresťanskej rodine, ale neboli vychovávaní preventívnym výchovným systémom. Do saleziánskeho prostredia sa dostali v mladosti, otec keď mal 20 rokov a mama keď mala 17 rokov. Odvtedy sú aktívnymi členmi saleziánskeho spoločenstva. Obidvaja spievali v saleziánskom speváckom zbore, viedli skupinové stretnutia. V súčasnosti pomáhajú v saleziánskej farnosti v Žiline pri pastoračii detí a mládeže, otec vedie skupinu mladých pripravujúcich sa na prijatie sviatosti birmovania a snaží sa o opätovné vytvorenie pravidelných stretnutí pre miništrantov, mama pracuje s deťmi, ktoré sa pripravujú na prvé

sväté prijímanie. Sú aj saleziánskymi spolupracovníkmi, s ktorými sa zúčastňujú na formačných stretnutiach a duchovných obnovách. Saleziánske spoločenstvo je súčasťou ich profesionálneho aj súkromného života. Navzájom si pomáhajú, radia ako riešiť problémy vo svetle Jána Bosca a jeho preventívneho systému a v čase ochabnutia viery sa navzájom povzbudzujú. V prípade ťažkostí, aj materiálnych, si poskytujú vzájomnú pomoc.

Manželia vychovávajú, respektíve skôr vychovávali, svoje deti preventívnou metódou a preto sa v tomto ohľade aj zámerne vzdelávali: čítali knihy, zúčastňovali sa na prednáškach. Zvolili ju preto, lebo sa im páči fakt, že je založený na zabránení robenia zla a nie na trestaní. Sú presvedčení, že preventívne vychováva k dobrému a že je lepšie predchádzať ako liečiť. Pri práci s mladými ich zaujala výchova s láskou a rozumom, ktorá podľa nich funguje omnoho efektívnejšie ako represívny systém, lebo si mladých získava srdcom a oni sa potom viac snažia. Preventívnou metódou sa usilovali dosiahnuť, aby ich deti mali radi a aby mali v rodine priateľskú atmosféru, teda aby bola ich rodina naplnená láskou. Pri výchove využívali spomedzi metód preventívnej výchovy najmä vysvetľovanie, dodržiavanie pravidiel, modlitbu a spoločné prežívanie sviatkov. Ako ovocie preventívnej výchovy vnímajú to, že hoci sú ich deti už dospelé, stále je medzi nimi láska a vzájomné porozumenie a vedia sa spojiť proti rodičom, čo im vôbec neprekáža, lebo sa aj naďalej snažia prežívať vštepené hodnoty. Ich dcéra je tiež spolupracovníčka a aj synovia sa snažia žiť vo viere a úprimne hľadajú Boha.

Čo sa týka viery, manželia veria v milosrdnú lásku Boha a Pán Boh je pre nich v živote na prvom mieste. Snažia sa na Boha spoliehať v každej situácii, aj keď je to miestami veľmi ťažké. Chodievajú do kostola, spoločne sa modlia a rozoberajú cirkevné záležitosti. Viera pre nich znamená aj to, že robia dobré skutky, spoločne sa modlia, zúčastňujú sa na sv. omši, spoločne prežívajú liturgický rok, prežívajú nedele a prejavuje sa aj v kultúre stolovania. S deťmi sa modlievali ráno a večer, počas adventu a pôstu aj častejšie. Zdôrazňovali im kedy je aký sviatok a že Pán Ježiš je ich priateľ, že ich má rád. Brávali deti do kostola a čítali si s nimi. Vysvetľovali im rôzne biblické príbehy a postavy. Vieru odovzdávali a odovzdávajú svojim deťom najmä príkladným kresťanským životom, spoločným prežívaním viery a diskusiou.

Láskavosť podľa rodičov stelesňuje srdce dona Bosca. Je to dobročinná láska, taká akú predstavuje evanjelium. Láskavosť v učení dona Bosca podľa nich znamená objaviť Boží plán v živote každého mladého človeka, pomôcť mu nájsť ho, uvedomiť si ho a zrealizovať ho. Láskavosť v rodine pre rodičov predstavuje to, že sa majú navzájom radi, držia spolu za

každých okolností a podporujú sa v ťažkých chvíľach, či už ide o prežívanie viery alebo svetského života. Takisto podporujú svoje deti v ich rozhodnutiach.

Manželia sa snažili a snažia vychovávať deti s rozumom. Pomocou rozumu vysvetľujú a pokúšajú sa rozprávať o všetkých životných situáciách, ktoré ich stretnú, či už dobré, alebo zlé. Rozumnosť vo výchove pre nich znamenala trvať na tom, aby sa deti naučili zodpovednosti za svoje konanie a činy, pretože zastávajú názor, že rodičia nemôžu za deti robiť všetko. Keďže ich vlastné deti sú už dospelé, využíva mama rozumnosť pri výchove najmä v škole, kde sa snaží svojim žiakom vštepovať základy výchovy a trvať na nich aj napriek tomu, že je to náročné.

Rodina číslo 5

Rodina číslo 5 je päťčlenná. Otec má 41 a pol roka, mama 35. Manželmi sú 13 rokov. Starší syn má 5 rokov, mladší syn 4 roky, dcéra 3 roky. Bývajú v byte na sídlisku v Žiline, mimo saleziánskej farnosti. Patria do spoločenstva MRoŽ. Otec vyštudoval elektrotechnickú fakultu, učil na vysokej škole, teraz pracuje ako programátor. Mama vyštudovala pedagogickú fakultu. Najskôr učila na základnej škole, neskôr pracovala ako odborný radca na Krajskom školskom úrade. V súčasnosti je na rodičovskej dovolenke s tretím dieťaťom. Synovia chodia do materskej školy a vo voľnom čase v centre voľného času tancujú v detskom folklórnom súbore. Dcéra rada maľuje - navštevuje tvorivé dielne pre mamičky s deťmi. Tiež sa spolu s mamou stretáva s mamičkami a deťmi vo farskej klubovni. Ako rodina radi chodievajú na výlety s priateľmi do prírody. Jedenkrát mesačne sa zúčastňujú na duchovných obnovách pre rodiny u saleziánov.

Mama vyrastala v kresťanskej rodine s prvkami preventívnej výchovy, otec nie. Otec sa ku saleziánom dostal počas vysokej školy – chodil na mládežnícke omše a stretnutia, neskôr sa stal animátorom. Mama sa stretla so saleziánskym prostredím na vysokej škole a to prostredníctvom jej manžela, ktorý ju priviedol medzi animátorov. Spoločne viedli stretnutia pre stredoškolákov, neskôr boli animátormi na letných táboroch, potom pri príprave skupinky birmovancov na prijatie sviatosti birmovania. V tej dobe mali u saleziánov aj duchovné vedenie a pravidelné duchovné cvičenia. V súčasnosti už u saleziánov nič neorganizujú. Vďaka saleziánskemu prostrediu sa ako priatelia a budúci manželia lepšie spoznali. Saleziánske spoločenstvo je pre nich miestom, v ktorom čerpajú do života na duchovných obnovách a v priateľstvách a chcú aby boli jeho súčasťou aj ich deti.

Manželia pri výchove svojich detí využívajú preventívny systém, o ktorom sa dozvedali z kníh aj prednášok. Rozhodli sa ho používať, pretože si myslia, že prináša do života detí pokoj a radosť. Usilujú stať sa dobrými rodičmi a tak don Boscovu výchovnú metódu považujú za dobrú rada od otca, ktorý už veľa dobrých detí vychoval. Na preventívnom systéme sa im páči, že sa snaží o rozvoj celej osobnosti dieťaťa a pomoc v hľadaní toho dobrého v ňom, ako aj to, že jeho cieľom je výchova dobrého a zodpovedného človeka, kresťana a občana. Zastávajú názor, že preventívny systém je aplikovaný v každodenných situáciách rodinného života.

Viera je pre rodičov ako skala, na ktorej všetko stavajú. Každý deň sa spolu modlia - otec s deťmi ráno v aute cestou do materskej školy a večer všetci spoločne. Prežehnávajú sa pred jedlom a čítajú si zo Svätého Písma. Hovoria o Bohu, anjeloch, Ježišovi, o tom, kto potrebuje ich modlitbu a prečo je dobré večer sa zmieriť so súrodencami. Pred spaním si dávajú krížik na čelo. Prežívajú život s ostatnými rodinami farnosti. V nedeľu spoločne chodievajú na sv. omšu, pričom starší chlapec miništruje. V každom období liturgického roka rodičia deťom vysvetľujú jednotlivé symboly. Okrem iného boli v lete s deťmi napríklad na tábore rodín, kde hľadali Božie kráľovstvo. Snažia sa o vytváranie vzťahu k Bohu, tým, že im hovoria, že Boh je stále pri nich, že im pomôže, učia ich Bohu poďakovať, alebo Ho o niečo poprosiť. Za svoje deti sa modlia a odovzdávajú ich Bohu, ktorý im ich zveril. Pri odovzdávaní viery deťom je podľa nich najdôležitejší osobný príklad, ako napr. odpustenie si rodičov po hádke, keď sami chcú deťom hovoriť o odpustení.

Láskavosť sa v ich rodine prejavuje napríklad objatiami, v trpezlivosti pri starostlivosti o deti, pokojným odpovedaním na otázky, povzbudzovaním, pochvalou, dôverou, uisťovaním. Takisto sa prejavuje aj slovami, tým že si navzájom povedia, že sa majú radi. Za najťažšie považujú byť láskavý aj v stresujúcich, uponáhľaných situáciách. Snažia sa robiť všetko pre dobro svojich detí a používať pre každé z nich ten jazyk lásky, ktorým vníma lásku a láskavosť.

Podstatou rozumnosti vo výchove je podľa manželov, aby sa dieťa naučilo samo rozhodovať v každodenných situáciách a aby sa naučilo samostatnosti a zodpovednosti. Rozumnosť využívajú v dvoch oblastiach. Na jednej strane je to denný režim, ktorý deti majú, teda dodržiavanie pravidiel a času, napr. vstávanie, škôlka, oddych, práca a spánok. Ide podľa nich o vytvorenie určitých návykov, napríklad aj v modlitbe - jeden nosí knihu, ďalší svetlo a ďalší ho zhasína. Na druhej strane je to myslieť dopredu, vysvetľovanie, zdôvodňovanie, napr. vysvetliť deťom prečo je potrebné cvičiť kreslenie, prečo za všetko, čo robia nemôžu dostať odmenu, atď. Učia deti premýšľať, nechávajú ich samých vyberať si.

Rodina číslo 6

Rodina číslo 6 je štvorčlenná. Rodičia majú 48 rokov, manželia sú 20 rokov, manželstvo uzavreli po ročnom vzťahu. Majú dve deti: 19-ročnú dcéru a 18-ročného syna. Bývajú v rodinnom dome v Žiline, mimo saleziánskej farnosti. Otec vyštudoval strojnú inžinierstvo a pracuje ako učiteľ a zástupca riaditeľa na Strednej odbornej škole sv. Jozefa Robotníka. Mama vyštudovala medicínu a pracuje ako pediatrička v ambulantnej praxi. Dcéra sa momentálne pripravuje na štúdium medicíny, je animátorka, jej záľubou je práca s deťmi, fotografovanie a šport. Syn študuje na cirkevnom gymnáziu, rád športuje. Spoločnými rodinnými záľubami sú lyžovanie a turistika.

Obaja rodičia pochádzajú z kresťanských rodín a boli vychovávaní k viere láskou, príkladom a prácou, s použitím preventívneho systému. Otec chodil ku saleziánom už od puberty, zúčastňoval sa tajných stretnutí počas komunizmu. Mama sa stretla so saleziánmi až cez svojho manžela. Spoločne sa ako mladí zúčastňovali akcií pre mládež, napríklad pred vstupom do manželstva absolvovali víkendový pobyt, ktorý slúžil ako príprava na manželstvo, neskôr sa zúčastňovali pravidelných stretnutí troch rodín, na ktorých preberali partnerské vzťahy a výchovu detí a päť krát sa ako rodina zúčastnili manželských stretnutí, čo im veľmi pomohlo vo vzťahoch. Momentálne mama nie je aktívna v saleziánskej farnosti, otec sa zapája najmä do aktivít spojených najmä so saleziánskou školou. Deti navštevujú saleziánske oratórium a skupinové stretnutia.

Manželia vychovávajú deti preventívnym systémom, pričom sa o ňom dozvedali na spoločných stretnutiach rodín o výchove, na prednáškach v pastoračnom centre, na manželských stretnutiach a čítali knihu o preventívnom systéme dona Bosca. Zvlášť otec sa vzdelával v tejto oblasti ako pedagóg. Obaja rodičia si uvedomujú, že prevencia je vo výchove najdôležitejšia. S preventívnymi zásadami výchovy súhlasia a snažia sa ich vo výchove aplikovať, nakoľko si uvedomujú, že prevenciou môžu predísť mnohým ublíženiam vo vzťahoch v rodine. Preventívny výchovný systém podľa nich znamená viesť dieťa vlastným príkladom a vierou bez použitia násilia a telesných trestov, tak aby dieťa v rodičovi videlo autoritu a zároveň priateľa, ktorému sa môže zdôveriť. Snažia sa rozprávať s deťmi, byť prístupní pre akékoľvek otázky, tak aby nikdy nemali zábranu prísť za nimi a opýtať sa na čokoľvek. Pokúšajú sa zachovať spoločenstvo rodiny aj na výletoch a pri športovaní. Udržávajú si spoločnú večernú modlitbu, spoločné sv. omše, spoločné nedeľné obedy. Keď ich deti potrebujú, tak im venujú svoj čas.

Viera je pre manželov základom, na ktorom budujú rodinu. Počas voľných dní sa spoločne okrem večernej modlitby modlia aj ráno. Na sv. omše chodievajú v nedele, ale aj počas týždňa a zapájajú sa do čítania Božieho slova. Chcú, aby ich deti zažívali živú vieru v spoločenstve, tak ako to mali možnosť zažiť oni, či už vo forme stretnutí, animátorského formovania, púti a pod. Kresťanské hodnoty deťom predávajú vlastným príkladom.

Láskavosť podľa rodičov znamená mať otvorené srdce pre druhých, vnímať ich potreby, byť im nablízku, vypočuť si ich a vedieť im poradiť. Láskavý človek je podľa nich ten, kto vie povedať aj nepríjemné a ťažké veci s empatiou a láskou. Myslia si, že každý človek môže rásť v láskavosti tým, že sám na sebe pracuje. Ako prejav láskavosti v rodine sa rodičia snažia dosiahnuť, aby mal každý člen ich rodiny pocit, že je prijatý a dôležitý pre ostatných. Chcú, aby sa prehlbovala láska medzi rodičmi a deťmi a aby ich deti vždy cítili, že sú milované.

Rozum vo výchove pre manželov znamená nemať k deťom opičiu lásku. Učia ich vážiť si to čo dostali, vedieť si aj sami na niečo zarobiť a nepovažovať to za samozrejmosť. Rozum vo výchove u nich používa hlavne otec, ktorý je racionálny a veľakrát rozum uprednostní pred citom. Snažia sa však, aby cit a rozum boli v rovnováhe, aj keď nie vždy sa im v tom darí, čo je následne zdrojom mnohých konfliktov v rodine, keďže mama je na rozdiel od otca viac citovo založená. Rodičia si myslia, že je vždy dôležité získať si dôveru detí, aj keď ide o ťažšiu situáciu, snažia sa veci riešiť komunikáciou, aby sa predišlo vzájomným zraneniam.

Rodina číslo 7

Rodina číslo 7 je mladá trojčlenná rodina. Otec má 28 a mama 25 rokov. Manželia sú 2 roky a 5 mesiacov a majú 14-mesačnú dcéru. Rodičia sú saleziánski spolupracovníci. Bývajú v byte, mimo saleziánskej farnosti. Otec má vysokoškolské vzdelanie v odbore telekomunikácie, momentálne pracuje v IT, v súkromnom sektore. Medzi jeho záľuby patria počítače, turistika a práca s deťmi a mladými. Mama študuje posledný ročník inžinierskeho štúdia v odbore geoturizmus, popritom je momentálne na rodičovskej dovolenke. Je veľmi spoločenská a komunikatívna, rada sa venuje deťom a mládeži.

Obaja rodičia pochádzajú z kresťanských rodín, neboli zámerne vychovávaní preventívnou metódou, ale jej prvky ich rodičia využívali, najmä nábožnosť. Otec sa so saleziánmi stretol už na základnej škole a na gymnáziu v Šaštíne, kde mal možnosť ich viac spoznať. Matkine prvé kontakty so saleziánskym dielom boli počas strednej školy - cez

spolužiakov, ktorí navštevovali oratórium. Po svadbe s manželom sa jej záujem o saleziánske dielo prehĺbil. Otec počas strednej školy viedol u saleziánov chlapčenské stretnutia, neskôr sa zúčastnil saleziánskych misií na Ukrajine. Manželia spoločne viedli stretnutia mladých vysokoškolákov, s čím po narodení dcéry z časových dôvodov prestali. Saleziánske spoločenstvo je pre nich významným spoločníkom na ich ceste viery, spoločenstva a hlbších vzťahov. Práve spoločenstvo ich učí, ako nasledovať Krista.

O preventívnom systéme ako o možnosti výchovy detí v rodine sa dozvedeli po tom ako sa stali spolupracovníkmi. V rámci formálnych stretnutí preberajú rôzne témy, o ktorých následne aj diskutujú, pričom sú aj z oblasti charizmy dona Bosca, kde veľkou kapitolou je práve preventívny systém a jeho uplatnenie. Rozhodli sa, že budú túto metódu využívať pri výchove svojich detí. Nateraz sa snažia o láskavý prístup a komunikáciu primeranú veku dcéry. Preventívny systém je podľa nich správnou kombináciou výchovnej láskavosti, s nábožnosťou a uvažovaním. Má uvedomelé a premyslené metódy pedagogiky, sleduje jasné ciele, pozerá sa na každého individuálne s cieľom spoznávať ho a zahŕňa každého otcovskou blízkosťou a láskavosťou. Význam preventívnej výchovy vidia v tom, že im pomôže pripraviť ich deti na dospelosť, na to aby sa stali zrelými a zodpovednými ľuďmi, ktorí milujú Boha a ostatných ľudí.

Viera znamená pre manželov niečo viac než len tradičnú návštevu kostola a zaužívanú modlitbu zo zvyku. Snažia sa spolu modliť v otvorenosti pred Bohom, modliť sa svojimi slovami, tak, aby sa vyhli zvykom a rutine. Zatiaľ sa modlia bez dcéry, ale uvažujú nad možnosťou zapojiť ju do spoločnej večernej modlitby, aspoň tým, že tam bude prítomná.

Láskavosť má podľa rodičov vytvárať v rodine teplo, stmelovať vzťahy a nepodceňovať emócie. Zároveň je aj nástrojom silnej dôvery a buduje nielen rodinu, ale akékoľvek spoločenstvo, je vonkajším prejavom lásky.

Manželia si myslia, že rozum má byť kormidlom všetkých aktivít, pretože usmerňuje a napráva spôsoby pri výchove. Takisto je podkladom pre dynamiku pri výchove a hlavne pomáha rozlišovať rôzne pohnutky, určuje ciele a prostriedky výchovy a pod. Rozumnosť pri výchove dcéry využívajú zatiaľ tým, že si všímajú jej potreby, hľadajú vhodné prostredie pre jej vývoj, a to aj po sociálnej stránke. Snažia sa učiť ju stále novým veciam, rozvíjať jej aktuálne schopnosti a pod.

8.5 Výsledky

Všetci respondenti odpovedali v rozhovoroch na otázky s rovnakým cieľom a zameraním. Naším zámerom nie je rodiny porovnávať medzi sebou, jednak preto, že by takéto porovnávanie mohlo byť nevhodné či neetické, ale aj preto, že každá zo skúmaných rodín prežíva vlastný životný príbeh. Každopádne však môžeme pozorovať, že vzhľadom na to, že sú tieto rodiny súčasťou kresťanského a saleziánskeho spoločenstva, majú podobné životné presvedčenie, v súlade s ktorým žijú. V nasledujúcej časti sa venujeme spracovaniu odpovedí na naše výskumné otázky.

Ako využívajú skúmané rodiny vo výchove vieru?

- 1) Všetci respondenti sa zhodujú na tom, že viera je pre nich v živote veľmi dôležitá a je pre nich prioritou. Napríklad rodina číslo 1 považuje vieru za *"dar nevyhnutný na prežitie"*, pre rodinu číslo 3 je viera niečím, čo *"dáva zmysel celému nášmu životu"*, v rodine číslo 4 *"Pán Boh je na prvom mieste"* a rodina číslo 5 sa vyjadruje, že *"viera je ako skala, na ktorej všetko stavíme"*.
- 2) Pre všetky rodiny je samozrejmosťou chodiť na nedeľné sv. omše a modliť sa. Napríklad rodina číslo 6 konštatuje: *"udržiavame si spoločnú večernú modlitbu, spoločné sväté omše"*.
- 3) Rodiny sa snažia prežívať živú, radostnú vieru, často aj v spoločenstve, čo je typické pre saleziánsku spiritualitu. Potvrdzuje to napríklad rodina číslo 1: *"modlitby sa snažíme spríjemniť hudbou, čítaním zaujímavých príbehov, často deti samé niečo vyhľadajú a prečítajú, alebo pustia peknú pieseň..."* a rodina číslo 7: *"modlíme sa svojimi slovami, aby sme sa vyhli zvykom a rutine"*.
- 4) Rodičia sa snažia odovzdávať deťom vieru, kresťanské postoje a hodnoty hlavne osobným príkladom. Spomenuli to v rozhovoroch všetci, okrem rodiny číslo 7. Ich odpovede boli takmer totožné, podobné odpovedi rodiny číslo 6: *"kresťanské hodnoty deťom podávame vlastným príkladom"*.

Ako využívajú rodiny respondentov vo výchove láskavosť?

Každá rodina chápe láskavosť vlastným spôsobom, i keď sa ich názory čiastočne prekrývajú a dopĺňajú. Je to teda láskavosť vnímaná ako:

- láska: napr. v rodine číslo 3, kde rodičia chcú, aby sa deti *"cítili milované, šťastné a aby boli radostné"*, v rodine číslo 5, v ktorej za vyjadrenie

láskavosti považujú aj to, že si povedia „*ľúbim ťa*“ rovnako ako aj v rodine číslo 4, pre ktorých je prejavom láskavosti aj to, že sa majú radi.

- trpezlivosť: rodina číslo 1 opisuje láskavosť ako trpezlivosť nasledovne: „*Snažíme sa i v situáciách, keď nás deti vytočia zachovať chladnú hlavu, nekričať, neponižovať, ale spoločným rozhovorom a s pokojom nájsť spoločné riešenie problému*“, podobne ako aj rodina číslo 5: „*večerné x-té podania vody do postieľky, trpezlivé obliekania, odpovedania na otázky*“.
- podpora, dôvera a istota: rodina číslo 6 vidí podstatu láskavosti v tom, že každý člen rodiny „*musí mať pocit, že je prijatý a dôležitý pre ostatných*“, V podobnom duchu sa vyjadruje aj rodina číslo 4: „*držíme spolu a podporujeme sa v ťažkých chvíľach či už v prežívaní viery alebo svetského života*“ a rodina číslo 7: „*láskavosť je aj nástrojom silnej dôvery*“.
- priateľskosť a tolerancia: rodina číslo 2 chápe láskavosť všeobecnejšie: „*Ide o úctu, pomoc, vypočutie, tolerovanie druhého, obetovanie sa pre druhých. Učíme sa byť láskaví nie len na seba ale aj na iných - spolužiakov, kamarátov, susedov. A to aj keď niekedy nie sú veľmi milí.*“ Obdobne láskavosť vníma aj rodina číslo 3: „*Byť priateľský, usmievavý, radostný, prijímať každého bez rozdielu. Učíme ich milovať každého. Pretože nie sú zlí ľudia, ale nešťastní.*“

Ako využívajú vybrané rodiny vo výchove rozumnosť?

- 1) Skúmané rodiny sa zhodujú v tom, že rozumnosť vo výchove pre nich znamená rozumný prístup zo strany rodičov. Napríklad rodina číslo 2 hovorí: „*používame zdravý sedliacky rozum*“. A rodina číslo 7 tvrdí: „*Rozum má byť kormidlom všetkých aktivít*“.
- 2) Ďalšou úlohou rozumnosti je viesť deti k zodpovednosti a samostatnosti. Rodina číslo 5 vyjadruje nasledovný názor: „*cieľom je, aby sa dieťa naučilo rozhodovať samo v každodenných situáciách, učí sa samostatnosti a zodpovednosti*“. Rodina číslo 4 popisuje rozumnosť vo výchove ako: „*Trvať na tom, aby sa deti naučili zodpovednosti za svoje konanie a činy. Nemôžu za nich robiť všetko rodičia*“.
- 3) Ako prejav rozumnosti rodičia deťom vysvetľujú životné situácie a analyzujú ich, čím ich učia správne sa rozhodovať a rozpoznávať dobro a zlo. Napríklad rodina

číslo 2: „*Ak sa nám niektorá situácia nepodarila, skúsime si ju rozobrať a debatujeme, ako by bolo správne a rozumné nabudúce zareagovať, poučiť sa z neúspechov, prípadne z nezvládnutých situácií.*“ Rodina číslo 3: „*Rozum, to je hlavne vedieť rozlíšiť dobro od zla, rozhodnúť sa konať dobro.*“

Pri spracovávaní rozhovorov sme zistili, že v odpovediach respondentov sa vyskytujú aj určité ďalšie spoločné rysy. Tieto rysy môžeme zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- 1) Saleziánske spoločenstvo je pre život skúmaných rodín veľmi dôležité. Pravidelne sa stretávajú, spoločne prežívajú radostné situácie, pomáhajú si v ťažkostiach. Veľa ich rodinných priateľov takisto pochádza zo saleziánskeho prostredia. Napríklad rodina číslo 7 tvrdí, že saleziánska rodina „*je významným spoločníkom na našej ceste viery, spoločenstva a hlbších vzťahov*“. Respondentka číslo 2 sa vyjadruje: „*Máme tu veľa priateľov, niektorí sú nám bližší ako rodina. Môžeme sa o nich oprieť keď máme problémy, keď potrebujeme s čímkoľvek pomôcť. Často sa stretávame, chodíme na výlety, robíme deťom pekný čas. Deti tu nachádzajú rovesníkov, ktorí sú vychovávaní v podobnom duchu*“.
- 2) Zaujímavosťou je, že ani jeden z rodičov nebol so saleziánmi v kontakte už od útleho detstva (aj keď väčšina z nich pochádza z kresťanských rodín), tak ako to mali a majú možnosť zažívať ich deti, čo bolo pravdepodobne dané okrem iného aj dobou, v ktorej oni vyrastali, keďže saleziáni v minulosti mohli pôsobiť len tajne.

Na začiatku výskumu sme si okrem hlavnej výskumnej otázky „*Aké prvky preventívneho výchovného systému využívajú skúmané rodiny pri výchove detí?*“ stanovili aj čiastkové výskumné otázky. Týmito otázkami sme sa snažili nájsť odpoveď na to, ako skúmané rodiny aplikujú do svojho života tri základné piliere preventívneho výchovného systému, ktorými sú viera, láskavosť a rozum. Prirodzene rodičia využívajú rozličné spôsoby ako prežívajú vieru, ako uplatňujú láskavosť a ako používajú rozumnosť a to v závislosti od ich vlastných pováh, konkrétnej situácie, rôznych životných okolností aj počtu a veku ich detí. Po analýze získaných odpovedí a ich porovnaní s odkazom dona Bosca sme dospeli k záveru, že to, ako rodiny využívajú tieto piliere je v súlade s jeho výchovnou metódou. Vďaka tomu nachádzame aj odpoveď na hlavnú výskumnú otázku a tou je, že všetky skúmané rodiny využívajú všetky tri základné piliere preventívneho výchovného systému a zároveň je pre nich takisto veľmi dôležité saleziánske spoločenstvo.

Záver

Ján Bosco bol bezpochyby významným vychovávateľom svojej doby. Svojim životom inšpiroval množstvo ďalších ľudí. Jeho dielo je nadčasové a preto sa využíva v saleziánskych oratóriách, školách, internátoch a spoločenstvách aj dnes.

Pri písaní práce sme sa nestretli so žiadnymi väčšími komplikáciami. Pri spracovávaní teoretickej časti sme mali k dispozícii dostatok dostupnej literatúry, hlavne vďaka žilinskej saleziánskej knižnici. Nájsť vhodné rodiny pre náš výskum bolo takisto pomerne jednoduché, i keď sme sa spočiatku prekvapivo stretli s rodinami, ktoré síce žijú v saleziánskom spoločenstve a boli ochotné urobiť so mnou rozhovor, ale nakoniec sme spoločne zistili, že preventívny výchovný systém dostatočne nepoznajú a zámerne nepoužívajú. Preto sme museli zvoliť namiesto nich iných respondentov. Počas rozhovorov sme v rodinách s malými deťmi museli zabezpečiť ich stráženie, aby sme mali priestor na realizáciu rozhovoru.

V teoretickej časti práce bolo našim cieľom predstaviť život Jána Bosca a jeho odkaz v podobe jeho nasledovníkov – saleziánov ako aj v podobe preventívnej výchovnej metódy, ktorú nám zanechal. Okrem všeobecného vymedzenia výchovného modelu Jána Bosca sme sa zamerali aj na možnosti jeho využitia pri výchove detí v rodinách. V teoretickej rovine sme zhromaždili a spracovali dostatok informácií potvrdzujúcich aplikovateľnosť preventívnej metódy výchovy do rodín.

Cieľom výskumnej časti našej práce bolo analyzovať využitie princípov preventívneho výchovného systému dona Bosca v rodinách, čo sme uskutočnili pomocou kvalitatívneho výskumu. Výsledky sme získali pomocou interpretácie rozhovorov uskutočnených so siedmimi respondentmi zo žilinského saleziánskeho strediska. Praktické využitie našej diplomovej práce vidíme v tom, že priniesla odpovede na zvolené výskumné otázky. Uvedomujeme si, že platnosť záverov tohto výskumu je obmedzená len na vybranú výskumnú vzorku. Zistili sme, že existujú rodiny, ktoré úspešne využívajú výchovnú metódu Jána Bosca pri výchove svojich detí. Ako prínos tejto práce hodnotíme naše zistenie, že preventívna výchova v rodinách funguje a teda myšlienky svätca Jána Bosca majú aj v dnešnej dobe význam a sú stále aktuálne.

Použitá literatúra

- ALBERTI, P. *Svätec Don Bosko*. Rím: Kresťanská akadémia, 1977. 306 s.
- ASTI, G. *Don Bosco spovedá mladých*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2008. 73 s. ISBN 978-80-8074-090-0
- BARILLOVÁ, A. *Preventívny systém vo výchove detí v súčasnej rodine*. In: HARDY, M., DUDÁŠOVÁ, T., VRANKOVÁ, E., HRAŠKOVÁ, A. (eds.) *Sociálna patológia rodiny. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2011. s. 18 – 28 ISBN 978-80-8132-000-2
- BERTETTO, D. *Don Bosco na každý deň. Z myšlienok Jána Bosca na každý deň v roku*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2006. 87 s. ISBN 80-8074-032-1
- BIANCO, E. *Taký bol don Bosco. Otec a učiteľ mladých*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2008. 224 s. ISBN 978-80-8074-065-8
- BOSCO, G. B. *Vychovávať v duchu dona Bosca. Spiritualita preventívneho výchovného systému*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2008. 83 s. ISBN 978-80-8074-077-1
- BOSCO, G. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Praha: Portál, 2007. 232 s. ISBN 978-80-7367-247-8
- BOSCO, T. *Don Bosco*. Bratislava: Saleziánske katechetické stredisko, 1991. 392 s. ISBN 80-85405-00-8
- BOSCO, T. *Salesiani: una proposta*. Turín: Editrice elle di ci, 1978. 40 s. ISBN 88-01-15613-8
- BOSCO, T., GATTIA, A. *Ukradli ste mi srdce*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme, 1989. 148 s.
- BRAIDO, P. *L'esperienza pedagogica di Don Bosco*. Rím: Las, 1988. 181 s. ISBN 88-213-0177-X
- BROCARD, P. *Svedectvá o don Boscovi*. Bratislava: Saleziánske katechetické stredisko, 1990. 49 s.
- CAMPBELL, R. *Potřebuji tvou lásku. Co můžeš udělat pro své dítě*. Praha: Návrat, 1992. 124 s. ISBN 80-85495-11-2
- ČERMÁK, J. a kol. *Universum. Všeobecná encyklopedie. 10. díl/ U-Ž*. Praha: Odeon, 2001. 662 s. ISBN 80-207-1072-8
- ČERMÁK, J. a kol. *Universum. Všeobecná encyklopedie. 8. díl/ R-So*. Praha: Odeon, 2001. 656 s. ISBN 80-207-1070-3

- DERMEK, A. *Don Boscov výchovný systém*. In: SANDTNER, Š. (ed.) *Výchova je vecou srdca. Sympóziium o výchove podľa Jána Bosca*. Bratislava: vydavateľstvo don Bosco, 1995. s. 15 – 24 ISBN 80-85405-38-5
- DERMEK, A. *Nalomenú trstinu nedolomí... Preventívny systém dona Bosca pre vychovávateľov*. Bratislava: Vydavateľstvo don Boso, 2014. 177 s. ISBN 978-80-8074-287-4
- DOBSON, J. *Zdravá rodina*. Brno: Nová naděje Brno, 1994. 143 s. ISBN 80-901726-0-1
- FERRERO, B. *Šťastní rodiče. Křesťanská výchova podle Dona Boska*. Praha: Portál, 2004. 147 s. ISBN 80-7178-937-2
- FERRERO, B. *Vychovávej jako don Bosco*. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-294-2
- FONTANA, U. *Člověk a zasvěcení: v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. Praha: Portál, 1992. 161 s. ISBN 80-85282-36-4
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203124-4
- HAMAROVÁ, J. *Osobitosti výchovy v rodine*. In: HAMAROVÁ, J., HOLKOVIČ, Ľ. *Rodina, spoločnosť, výchova*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1987. s. 97 – 113.
- HINTNAUS, L. *Člověk a rodina, smysl a funkce rodiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1998. 95 s. ISBN 80-7040-315-2
- HLINKA, A. *Don Bosco – kňaz a vychovávateľ na prelome času*. In: SANDTNER, Š. (ed.) *Výchova je vecou srdca. Sympóziium o výchove podľa Jána Bosca*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 1995. s. 9 – 14 ISBN 80-85405_38-5
- CHÁVEZ VILLANUEVA, P. *Rodina kolíska lásky a života*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2006. 46 s. ISBN 80-8074-034-8
- JAKUBCOVÁ, R. a kol. *Pro rodiče nejen o výchově*. Olomouc: P- centrum, 2013. 67 s. ISBN 978-80-905377-3-6
- JANČAŘÍK, Z. *Don Pascual Chávez v České republice 2006*. Praha: Portál, 2006. 72 s. ISBN 807367-190-5
- JANIŠ, K. *Příspěvek k vymezení pojmu rodinná výchova*. In: JANIŠ, K., SVATOŠ, T. (eds.) *Rodina a otázky s ní související: učební text*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. s. 33-38 ISBN 80-7041-842-7
- JOB, P. *Čerpajme z múdrosti dona Bosca*. Bratislava: Oto Németh, 1998. 128 s. ISBN 80-967639-9-7

- JOB, P. *Don Bosco by vám poradil takto*. Trnava: Kon-Press, 1991. 153 s. ISBN 80-85413-11-6
- JŮVA, V., JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1999. 111 s. ISBN 80-85931-78-8
- KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA *Katechizmus katolíckej cirkvi*. 2. vydanie. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. 918 s. ISBN 80-7162-259-1
- KŘÍŽKOVÁ, M. R. *Kniha víry, naděje a lásky. 70 let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3
- MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova. Zdravý životní styl I*. Praha: Nakladatelství fortuna, 1998. 143 s. ISBN 80-7168-513-5
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. 335 s.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2008a. 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 8-86429-19-9
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008b. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0
- MED, O. *Charizmatický světec. Detstvo*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2001a. 212 s. ISBN 80-88933-69-2
- MED, O. *Charizmatický světec. Mladý kňaz*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2001b. 260 s. ISBN 80-88933-70-6
- MED, O. *Charizmatický světec. S chlapcami*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2003. 227 s. ISBN 80-88933-92-7
- MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2005. 165 s. ISBN 80-8074-022-4
- NIGG, W. *Nadčasový světec don Bosko (1815-1888)*. Praha: Přátelé, 1977. 100 s.
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995. 234 s. ISBN 80-85498-27-8
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál: 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6
- SALESNY, K. H. *Don Bosco jedna radosť. Životopisná črta v šiestich kapitolách*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2011. 54 s. ISBN 978-80-8074-184-6
- SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*. Praha: Práh, 1994. 350 s. ISBN 80-901325-0-2

- SETTI, G. *Don Bosco*. Praha: Portál, 2001. 180 s. ISBN 80-7178-574-1
- SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina?* Praha: Návrat domů, 1995. 179 s. ISBN 80-85495-41-4
- SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. Praha: Portál, 1999. 96 s. ISBN 80-7178-196-7
- SILVERMAN, D. *Akorobiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar, 2005. 327 s. ISBN 80-551-0904-4
- STAŠOVÁ, L. *Rodina jako výchovný a socializační činitel*. In: KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. s. 78-85. ISBN 80-7315-004-2
- ŠTECHOVÁ, M. *Život světcův. Svätý Jan Bosko*. Praha: Nakladatelství A. Neuberta, 1937. 648 s.
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0
- VOJTÁŠ, M. *Preventívny systém dona Bosca*. In: BEŠENYEI, P (ed.) *Preventívny systém v rómskom svete*. Bratislava: vydavateľstvo don Bosco, 2010. s. 35 – 40 ISBN 978-80-8074-119-8
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

Časopisy

- FERNÁNDEZ ARTIME, Á. *Aby boli chlapci a dievčatá šťastní tu i vo večnosti*. In: *Don Bosco dnes*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2014. Roč. 45, č. 6, s. 4-5 ISSN 1338-4201
- HUSÁR, M. „Slabosti“ dona Bosca. In: *Don Bosco dnes*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2015. Roč. 46, č. 1, s. 11 – 12 ISSN 1338-4201
- CHÁVEZ VILLANUEVA, P. *Don Bosco vychovávateľ*. In: *Don Bosco dnes*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2013. Roč. 44, č. 1, s. 4 – 5 ISSN 1338-4201
- PAULÍNÝ, A. *Príchod Saleziánov na Slovensko*. In: *Don Bosco dnes*. Bratislava: Vydavateľstvo don Bosco, 2014. Roč. 45, č.1, s. 28 – 29 ISSN 1338-4201

Internetové zdroje

www.ascsslovakia.sk, Združenie saleziánov spolupracovníkov:

- a <http://www.ascsslovakia.sk/?obsah=1> [cit. 09/12/2014]
- b <http://www.ascsslovakia.sk/?obsah=1> [cit. 17/12/2014]

www.mroz.sk, Spoločenstvo mladých rodín pri saleziánskom dome v Žiline:

<http://mroz.sk/zivot/o-nas.html> [cit. 14/11/2014]

www.domkazilina.sk, Domka stredisko Žilina:

<http://www.domkazilina.sk/o-nas/pravidla-oratoria> [cit. 09/12/2014]

www.saleziani.sk, Saleziáni dona Bosca na Slovensku:

a <http://www.saleziani.sk/kto-sme/hlavny-predstaveny> [cit. 02/12/2014]

b <http://www.saleziani.sk/kto-sme/priprava> [cit. 12/12/2014]

www.salezianky.sk, Saleziánky na Slovensku:

<http://www.salezianky.sk/o-nas> [cit. 02/12/2014]

www.sdb.cz, Salesiáni dona Boska:

<http://www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech/salesiani-u-nas/> [cit. 23/03/2015]

www.sdb.org, Salesiani di don Bosco:

a http://www.sdb.org/it/Chi_Siamo/Dati_Statistici/Nel_Mondo [cit. 23/03/2015]

b http://www.sdb.org/it/Famiglia_Salesiana [cit. 02/12/2014]

c http://www.sdb.org/it/Famiglia_Salesiana/I_gruppi_della_Famiglia#3 [cit. 02/12/2014]

www.sos.sdb.sk, Stredná odborná škola sv. Jozefa Robotníka:

a <http://www.sos.sdb.sk/skola/o-skole/hodnoty-skoly/> [cit. 05/12/2014]

b <http://www.sos.sdb.sk/studium/ucebne-odbory/> [cit. 05/12/2014]

c <http://www.sos.sdb.sk/internat> [cit. 05/12/2014]

www.vssvalzbety.sk, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety:

<http://www.vssvalzbety.sk/pracoviska/detasovane-pracoviska/salezianum/informacie-o-studiu> [cit. 06/12/2014]

www.zilina.sdb.sk, Saleziáni don Bosca v Žiline:

<http://www.zilina.sdb.sk/uvod.php?stranka=fara> [cit. 05/12/2014]

www.zilina.ascslovakia.sk, ASC Žilina:

a http://zilina.ascslovakia.sk/o_stredisku.html [cit. 09/12/2014]

b http://zilina.ascslovakia.sk/projekt_strediska.html [cit. 09/12/2014]

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Porovnanie represívneho a preventívneho výchovného systému

Zoznam skratiek

a pod.	a podobne
ASC	Združenie saleziánov spolupracovníkov
atď.	a tak ďalej
ed.	editor
FMA	Inštitút dcér Márie Pomocnice (saleziánky)
IT	informačné technológie
kol.	kolektív
MRoŽ	Spoločenstvo mladých rodín pri saleziánskom dome v Žiline
napr.	napríklad
roč.	ročník
s.	strana
SDB	Saleziáni don Bosca
sv.	svätý, svätá, sväte
tzv.	takzvaný
vs.	verzus

Prílohy

Príloha 1. Rozhovor rodina číslo 1

Príloha 2. Rozhovor rodina číslo 2

Príloha 3. Rozhovor rodina číslo 3

Príloha 4. Rozhovor rodina číslo 4

Príloha 5. Rozhovor rodina číslo 5

Príloha 6. Rozhovor rodina číslo 6

Príloha 7. Rozhovor rodina číslo 7

Príloha 1. Rozhovor rodina číslo 1

Píšem diplomovú prácu o preventívnom výchovnom systéme dona Bosca, konkrétne o jeho použití v rodine.

1. Súhlasíte s tým, že vám položím niekoľko otázok, ktoré potom použijem pre moju prácu? Samozrejme, nebudú tam uvedené vaše mená.

Otec: áno

2. Na začiatok, môžete mi povedať aký je váš vek, vek a pohlavie vašich detí a ako dlho ste manželia?

Otec: Ocko má 38, mamička 36 a naše deti: 13 - chlapec, 11 - dievča, 9 - dievča, 6 - dievča, 4 - chlapec, 5 mesiacov - dievča. Manželia sme 14 rokov.

3. Aké máte vzdelanie a zamestnanie?

Otec: Ja som študoval psychológiu na Trnavskej univerzite. Momentálne pracujem ako regionálny manažér jednej poprednej personálnej agentúry. Táto práca ma veľmi baví, i keď býva často fyzicky aj psychicky náročná a veľakrát ma oberá o čas, ktorý by som mohol tráviť s rodinou.

Mama: Ja mám vyštudované učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl. Učila som ale len počas jedného školského roka, odvtedy som na materskej (smiech).

4. Mohli by ste mi povedať niečo viac o vašich deťoch, trochu ich predstaviť? Napríklad aké majú záľuby a podobne...

Mama: Miško, to je veľký flegmatik, nebaví ho chodiť do školy, ale má vždy dobré známky. Je to veľký dobrý brat, pomáha mladším súrodencom, najradšej sa hrá so Šimonkom, a s Veronikou sa občas škriepia. Najradšej má počítačové hry a pomaly s ním už lomcuje puberta. Tiež sa rád bicykluje. Vie hrať na klavír a akordeón. Hm, Veronika je veľmi jemná, rada sa učí, rada pomáha v kuchyni, hrá sa s dievčatami (poznámka: mladšími sestrami). Chodí na balet, to ju veľmi baví, krásne kreslí... Eliška, to je jedna z našich porcelánových ružičiek (poznámka: trpí osteopetrózou – choroba lámavých kostí; nevidí). Veľmi rada chodí do školy a učí sa písať na stroji. Rada počúva rozprávky a hrá sa s bábikami a s Eliškou. Bavia ju hudobné nástroje, dokonca sa úplne sama naučila hrať na fúkacej harmonike. Potom

Anežka, ona je tiež krehučká ružička, veľa sa smeje a rada papá guľičky s mliečkom. Šimonko. Šimonko je naše slniečko, neustále behá, skáče, šantí, vymýšľa, smeje sa, vôbec neposedí, rád robí dievčatám zle (poznámka: Eliške a Anežke). No a Alžbetka, to je ešte také naše bábo (poznámka: tiež má osteopetrózu), takže rada papá, spinká a rada sa kúpe vo vaničke.

5. Vyrastali ste v kresťanskej rodine? Boli ste vychovávaní preventívnym výchovným systémom?

Otec: Obaja sme vyrastali v rodinách riadiacich sa kresťanskými hodnotami, ale keď sme boli malí, nechodili sme ku saleziánom a naši rodičia nepoznali dona Bosca ani jeho výchovný systém. Aj keď myslím si, že vlastnou intuíciou sami používali metódy, na ktoré by bol don Bosco pyšný. Teda aspoň u nás. Čo ty maminka?

Mama: Ako ocko povedal, naša rodina bola klasická typická kresťanská, chodili sme v nedele do kostola, modlili sme sa spoločne, vychovávali nás k viere, ale ku saleziánom sme začali chodiť až keď sme boli so sestrami staršie, tak okolo puberty. Rodičia ale s nami nechodili.

6. Kde a kedy ste sa prvý krát stretli s preventívnym výchovným systémom, celkovo so saleziánskym prostredím, s don Boscom?

Otec: V mladosti som veľa premýšľal nad kňazským povoláním a preto som sa prihlásil na strednú školu v Šaštíne. Je to gymnázium, ktoré patrí saleziánom a práve tam som sa s nimi prvý a určite nie posledný krát stretol.

Mama: Ja na konci základnej školy, v Žiline. Bola som na saleziánskom tábore.

7. Chodievate do kostola ku saleziánom?

Mama: Väčšinou áno, chodíme tam veľmi radi, ale Pán Boh je prítomný všade, nie len u saleziánov (smiech). Keď sme u babky, tak ideme tam, staršie deti chodievajú na omše v škole, občas keď nestíhame tak ideme do kostolíka aj u nás v dedine, je to rôzne.

8. Prečo práve saleziáni? Čím sa podľa vás odlišujú od ostatných reholí?

Mama: Saleziáni majú pozitívny prístup k deťom a mladým, ich prežívanie viery je veľmi živé, aktívne, kreatívne, povedala by som, že atraktívne pre deti a mládež. U saleziánov v kostole nevadí detský plač a krik, naopak, prispôsobujú prostredie práve im.

9. Vzdelávali ste sa zámerne v preventívnom výchovnom systéme?

Mama: Nie.

10. Nečítali ste žiadne knihy, ani ste neboli na nejakej prednáške o preventívnej výchove?

Otec: Tak ja som samozrejme čítal životopis don Bosca, ale o preventívnom systéme v podstate asi nič konkrétne...

Mama: U saleziánov sa často hovorí o preventívnom systéme. Na kázňach alebo aj na našich obnovách, odtiaľ ho poznáme.

Otec: Keď človek strávi u saleziánov toľké roky, tak sa na neho aj samo niečo nalepí (smiech).

11. Ako by ste vlastnými slovami charakterizovali výchovný systém dona Bosca?

Otec: Predchádzať nežiaducemu správaniu detí tým, že ich zamestnáme, zaujmeme činnosťami dobrými a pritom aj zaujímavými a lákavými pre ne samé. Hlavne by to mali byť hry, mali by cítiť našu lásku a náš záujem.

12. Využívate preventívny výchovný systém pri výchove vašich detí?

Otec: Áno.

13. Prečo?

Otec: Lebo je o láske.

14. Aké metódy preventívneho systému využívate vo výchove?

Otec: Priateľský rozhovor, pozitívna motivácia, odmena, spoločné hry, výlety, práca, spoločná modlitba...

15. Ako vnímate význam preventívnej výchovy pre život vašich detí?

Otec: Veríme, že z nich vyrastú vyrovnaní ľudia plní lásky, zdravej sebadôvery, empatie, viery a toto všetko budú s Božou pomocou vedieť odovzdávať aj ďalej.

16. Prvým pilierom preventívneho systému je viera. Mohli by ste popísať čo pre vás tento pilier predstavuje? Ako konkrétne prežívate vieru vo vašej rodine?

Otec: Vieru prežívame ako dar nevyhnutný na prežitie. Bez nej by ťažkosti, kríže, obeta ani služba nedávali zmysel a žiadna radosť by nebola dostatočná. V našej rodine konkrétne prežívame vieru v postojoch k životu, v hľadaní a prijímaní Božej vôle, v túžbe po nebi...

Mama: Viera je niečo čo chceme našim deťom odovzdať, chceme aby mali úprimnú a stopercentnú vieru, aby si uvedomovali, že Boh je s nami stále, že sa na neho môžeme spoľahnúť aj v tých najhorších chvíľach. Chceme aby Boh bol súčasťou našej rodiny.

17. Akým spôsobom sa snažíte deťom predávať kresťanské hodnoty a postoje?

Mama: Hlavne vlastným príkladom, tým ako riešime problémy, ako si odpustíme, ako sme k sebe pozorní, aký máme my sami postoj k modlitbe a svätej omši a potom aj tým, že sa s nimi rozprávame o mnohých aktuálnych témach, vysvetľujeme, modlitby sa snažíme spríjemniť hudbou, čítaním zaujímavých príbehov, často deti samé niečo vyhľadajú a prečítajú, alebo pustia peknú pieseň...

18. Ako by ste popísali druhý pilier - láskavosť?

Otec: Láskový prístup otvára srdce pre dobro, dieťa sa cíti milované a v tejto atmosfére prijatia je veselé, šťastné, schopné poznať, priznať aj oľutovať svoje chyby. Dôveruje svojim vychovávateľom a tým je otvorené ich formácii, zdôverí sa aj vypočuje dobré rady a niekedy sa nimi potom aj riadi.

19. Ako sa prejavuje láskavosť vo vašej rodine?

Otec: V našej rodine sa stále učíme používať láskavosť podľa vzoru don Bosca, hoci sa nám to nie vždy podarí. Snažíme sa i v situáciách, keď nás deti vytočia zachovať chladnú hlavu, nekričať, neponižovať, ale spoločným rozhovorom a s pokojom nájsť spoločné riešenie problému. Pri mnohých deťoch za najťažšie považujem nájsť si pre každé dieťa čas, keď niečo potrebuje, pozorne počúvať, s láskou odpovedať, citlivo napomínať, vyzdvihovať ich pozitíva, povzniesť sa nad mnohými nenaplnenými očakávaniami, prejavíť im lásku aj dotykom, objatím, hoci sa často cítime vyčerpaní a najradšej by sme boli niekde sami a v tichu si napríklad čítali knižku.

20. Tretím pilierom je rozum. Ako by ste tento pilier popísali?

Otec: Rozum ako dar, ktorý treba rozvinúť, ako talent, ktorý pán zveril sluhom. Rozumom môžeme spoznávať Boha, svoje schopnosti a skúsenosti využívať pre dobro svoje aj dobro blízkych...

21. Ako aplikujete rozumnosť pri výchove?

Mama: Snažíme sa deti viesť k plneniu si svojich školských povinností, povinností v domácnosti: sú zodpovední za poriadok vo svojej izbe, majú pravidelné služby v kuchyni. Keď si dobre plnia svoje povinnosti odmena ich neminie. Keď sa to nedarí pokúsime sa ich motivovať nejakým bodovaním s vidinou lákavej odmeny, napríklad film, výlet, hra, dovolenka... alebo im jednoducho odoprieme splnenie nejakej ich požiadavky. Pýtame sa na ich názor, prizývame ich do rozhodovania o spoločnom programe, o jedálňičku, o ciele výletov, rozprávame sa o témach, ktoré ich zaujímajú...

22. Akú úlohu plní pre vašu rodinu saleziánske spoločenstvo?

Otec: Je pre nás rodinou, cítime v ňom oporu, priateľstvo, povzbudenie, možnosť spoločensky i duchovne rásť...

23. Pomáhate nejakým spôsobom v saleziánskej farnosti?

Otec: Vedíme birmovanecké stretko, niekedy je to popri deťoch časovo náročné, občas môže ísť len jeden z nás. So starším synom chodievame miništrovať, s manželkou čítať na omšiach.

24. Aké tresty používate vo výchove vašich detí, ak je to potrebné?

Mama: Odopretie nejakých ich požiadaviek: najčastejšie je to pozeranie filmu, či rozprávky, hry na počítači, zákaz sladkostí, nerozprávame sa.

25. A v akých situáciách tresty používate?

Mama: No najčastejšie za neposlušnosť, neplnenie si svojich povinností, drzosť, hádky a bitky medzi deťmi navzájom.

26. Napadá vám ešte niečo, čo by ste mi chceli k preventívnej výchove povedať?

Otec: Výchovu našich detí sa snažíme robiť v súlade s Božou vôľou a preventívny systém je jedným z prostriedkov, ktoré nám k tomu pomáhajú. Deti sú pre nás darom, ktorý nám bol od Boha zverený, a preto považujeme za našu povinnosť vychovať ich čo najlepšie, tak aby mal náš Otec radosť aj z nás, aj z nich.

Tak to je odo mňa nateraz všetko. Ďakujem vám veľmi pekne za rozhovor, potom vám poviem k akým som prišla záverom.

Mama: Rado sa stalo.

Príloha 2. Rozhovor rodina číslo 2

Píšem diplomovú prácu o don Boscovi, teda konkrétne o preventívnom výchovnom systéme v rodine. Vybrala som si vás ako vhodných adeptov na rozhovor, pretože viem, že tento systém používate.

1. Môžem ti teda položiť niekoľko otázok? Súhlasíš s tým, že použijem tvoje odpovede v mojej práci a že budem písať o vašej rodinke?

Áno

2. Aký je váš vek, vek a pohlavie vašich detí a ako dlho ste manželia?

Manželvia sme 8 rokov. Obidvaja máme teraz 31 rokov. Naše deti: syn 7, dcéra 5, syn 1.

3. Mohla by si mi v krátkosti povedať niečo o vás a o vašich deťoch? Napríklad kde pracujete, čo baví robiť vaše deti a podobne...

Takže, manžel je inžinier, študoval na strojárskej fakulte v Žiline. Pracuje ako konštruktér v strojárskej firme v Kysuckom Novom Meste. Ja som tiež inžinierka, vyštudovala som manažment a ekonomiku, konkrétne financie v poľnohospodárstve na Poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Začala som ako asistentka v softvérovej firme, ale už 8 rokov som na materskej. Počas materskej dovolenky pracujem ako účtovníčka v neziskovej organizácii Domka Žilina. Už 5 rokov. Deti. Mladší syn, to je pokojné bábätko, je veľmi šikovný a usmievavý. Je to v podstate bezproblémové dieťa, vravím o ňom, že je za odmenu – zatiaľ. Dcéra. Má päť a pol roka. Je šikovná, odvážna, cieľavedomá, veľmi zodpovedná – často sa napríklad sama stará o svojho mladšieho brata, viem, že to zvládne, dá sa na ňu spoľahnúť. Rada sa hrá s rôznymi hračkami – bábiky, zvieratká, lego, vlastne je jej to asi jedno, nemá nič špecifické. Najviac sa asi hrá so starším bratom – vymýšľajú si rôzne scenáre, napríklad, že sú piráti a kľudne sa pol dňa plavia na svojej posteli. Často akože zachraňujú zvieratká, ľudí a tak. Veľa sa učí od jej staršieho brata, ide jej matematika – i keď má do školy ešte rok a pol čas. Je technicky nadaná – na telefóne vie intuitívne pracovať lepšie než ja. Oproti jej staršiemu bratovi ju fascinuje technika. Je viac ochotná a obetavá. No a starší syn, ten má 7 rokov, je to všestranne nadané dieťa - výborne spieva, recituje, má veľmi dobrý hovorený prejav, výbornú pamäť, baví ho šport rôzneho druhu, ale nič vrcholovo. Na dobrého športovca mu ešte chýba hlava – niekedy sa vzdáva aj keď súboj ešte nezačal – platí to aj

o celkovom pohľade na svet nie len o športe. Je veľmi kamarátsky a má veľký zmysel pre spravodlivosť.

4. Vyrastali ste v kresťanskej rodine? Boli ste vychovávaní preventívnym výchovným systémom?

Manžel vyrastal v kresťanskej rodine, ale nepoužívali preventívny systém. Ja som nežila v kresťanskej rodine.

5. Manželova rodina, to boli praktizujúci kresťania, prežívali živú vieru alebo skôr takí nedeľní? Vedela by si to presnejšie popísať?

Manželovi rodičia, oni sú niečo medzi. Otec chodí iba v nedeľu, mama aj cez týždeň. Pristupujú k sviatostiam, veľa sa modlia, ale nie sú v nijakom spoločenstve.

6. Ako vás výchova v rodine kde ste vyrastali ovplyvnila? Sú veci, ktoré opakujete alebo využívate aj pri výchove vašich detí?

Výchova v rodine ovplyvňuje každého. Odnášaš si dobré ale aj zlé zvyky. V našej rodine to boli žiaľ hlavne tie zlé. Ale pracujeme na nich! Nie vždy je dosť síl spraviť niečo iné ako bol človek naučený vidieť a počúvať 20 rokov. Z manželovej rodiny nás napadlo len učiť deti poriadkumilovnosti, ale to ich budeme musieť učiť ešte asi celý život (smiech).

7. Kde a kedy ste sa prvý krát stretli s preventívnym výchovným systémom, so saleziánskym prostredím a s don Boscom? Tým myslím obaja rodičia.

Manžel u Saleziánov v Žiline, bolo to už na prvom stupni základnej školy. Ja tiež u Saleziánov v Žiline, ale až na druhom stupni základky.

8. Aké bolo vaše pôsobenie u saleziánov v mladosti? Viem, že ste boli animátori, chodili ste na tábory, viedli stretká, birmovancov... Mohla by si to vlastnými slovami celé popísať?

Vlastne si to už celé zhrnula ty (smiech). Približne od strednej školy sme boli animátori. Rôznych skupín – dievčatá, chlapci, zmiešané stretko, birmovanci. Animátorstvo znamenalo skoro na celé leto chodiť na tábory. Nechodili sme na brigády, pretože sme ako povinnosť brali byť animátorom. Nie len cez rok, ale aj cez prázdniny. Neľutujeme to. Dnes to tak nefunguje (smiech).

9. Čím vás upútala osobnosť dona Bosca? Prečo ste sa rozhodli nasledovať jeho príklad?
Obdivujeme jeho odvahu byť iný v tej neľahkej dobe v ktorej žil. Vidíme v tom paralelu, teraz je doba iná, ale tiež chudobná – no skôr vo vzoroch, v hodnotách. Oslovila nás jeho túžba byť a žiť s mladými, byť im nablízku, najmä vtedy, ak nefunguje ich vlastná rodina, keď potrebujú podporu a pomoc, človeka na ktorého sa môžu obrátiť. Naplniť mladého človeka krásnymi ideálmi, vďaka ktorým bude ich život naozaj šťastný – nie len na chvíľu, ale stále. A prečo ho nasledovať? Dlhé roky sme animátormi a nemáme pocit, že keď už máme svoje deti nepatríme na oratko a na stretko. Chceme byť stále s mladými i keď je to teraz popri deťoch také iné. Sme pri mladých spolu s našimi deťmi.

10. Vzdelávali ste sa zámerne v preventívnom výchovnom systéme? Napríklad čítanie kníh, prednášky, školenia...
Obidvaja áno. Knihy, prednášky, príklad starších animátorov...

11. Vieš mi povedať nejaké konkrétne knižky o preventívnom systéme alebo don Boscovi, ktoré ste čítali alebo konkrétne prednášky na ktorých ste boli, prípadne aspoň kto ich organizoval, pre koho boli určené, kedy približne to bolo?
Čítali sme asi všetky známe slovenské preklady životopisu don Bosca. Tie staré sme čítali sme ako mladí. Teraz už čítame aj tie nové vydania, najnovšie spomienky don Bosca, pamäti oratória, sny don Bosca a podobne, životopis mamy Margity. Inak ešte tak na doplnenie. Pri výchove sa inšpirujeme nie len literatúrou o don Boscovi, ale aj mnohými inými dobrými knihami o výchove. Nedá sa povedať, že táto kniha sa mi páči, takto idem vychovávať. Je to skôr tak, že toto je dobrý ťah, to by sme mohli skúsiť. Alebo skúsime niečo a zistíme: á toto u nás nefunguje. A tak nejako. Je to stále proces, nie je to ukončené.

12. A čo tie prednášky?
Tak prednášky počúvame na duchovných obnovách a cvičeniach, niekedy sa im venujú kňazi na kázňach. Inak asi nič organizované. Kázali väčšinou kňazi alebo spolupracovníci, napríklad na tých cvikách (poznámka: duchovných cvičeniach).

13. Ako by si vlastnými slovami charakterizovala výchovný systém dona Bosca?
Dieťa sa musí cítiť milované, zároveň je slobodnou osobou a istý podiel zodpovednosti nesie na svojich pleciach – primerane veku. Rodič – vychovávateľ mu je vždy na blízku. Má možnosť motivovať, rozprávať, prirovnávať situácie zo života iných.

14. Využívate preventívny výchovný systém pri výchove vašich detí? Prečo?

Snažíme sa. Zdá sa nám, že sa takto dosiahne viac ako represiou.

15. Aké metódy preventívneho systému využívate vo výchove?

Asi ich neviem dobre teoreticky pomenovať. Jednoducho naše deti vedia rozlišovať, čo je správne a čo nie. Snažíme sa docieľiť, aby vedeli aké správanie by sa páčilo nám a Bohu a aké nie. O veciach, situáciách a ľuďoch sa rozprávame. Modelujeme situácie, čo by bolo správne spraviť keby... v prípade nesprávneho správania vysvetľujeme dopady rozhodnutia.

16. Ako vnímaš význam preventívnej výchovy pre život vašich detí?

Majú určité hranice, vďaka ktorým sa cítia bezpečne. Snažíme sa, aby sa cítili milované.

17. Prvým pilierom preventívneho systému je viera. Mohla by si popísať čo pre teba tento pilier predstavuje? Ako konkrétne prežívate vieru vo vašej rodinke?

Viera, to je jedna z najzákladnejších hodnôt, ktorú chceme deťom odovzdať. Dáva zmysel a radosť nášmu životu, veľmi ho ovplyvňuje. V tomto duchu vychovávame aj deti. Učíme ich byť čestnými, dobrými, spravodlivými, ochotnými pomôcť. Vieru prežívame denne – modlitbou, rozprávaním o Bohu, o svätých, piesne, veselé ukazovačky, katechézy s kamarátmi. Špeciálne slávením sviatkov – upriamujeme pozornosť detí na podstatu.

18. Môžeš mi povedať viac o tom ako konkrétne vychovávate deti k viere? Ja neviem, napríklad, každý večer sa spolu modlíme, v nedeľu chodíme do kostola, čítame deťom Bibliu pre najmenších...

Ráno, večer, pred jedlom sa spolu modlíme. V nedeľu a väčšinou v piatok chodíme do kostola, niekedy si čítame Bibliu pre deti, detské knihy o svätých, rozprávame sa o tom, čo sme čítali, ako tomu rozumeli. Rozprávame sa o ľuďoch, situáciách, udalostiach a rozoberáme ich z hľadiska správnosti a morálnosti alebo povedzme slušnosti a dobroty. Učíme deti, že život je aj o službe, že máme druhým pomáhať, že my sme veľa dostali a tak máme aj veľa dávať - najmä po duchovnej stránke. Máme napríklad aj na diaľku adoptovaného chlapca, ktorému mesačne platíme školu vo Vietname. Okrem toho intenzívne prežívame advent a pôst, vymýšľame deťom špeciálne úlohy, aby ich to bavilo a malo to pre nich zmysel, i keď taký detský.

19. Akým spôsobom sa snažíte deťom predávať kresťanské hodnoty a postoje?

Najmä osobným príkladom, rozprávaním o druhých, ktorí môžu slúžiť ako vzor.

20. Ako by si popísala druhý pilier - láskavosť?

Pristupovať k deťom s láskou, úctou, trpezlivosťou. Vytvoriť pre ne pocit dôvery, bezpečia a istoty. A hlavne aby sa cítili byť milovaní.

21. Ako sa prejavuje láskavosť vo vašej rodine?

Rodina je najlepším poľom kde sa dá láskavosti učiť. Ide o úctu, pomoc, vypočutie, tolerovanie druhého, obetovanie sa pre druhých. Učíme sa byť láskaví nie len na seba ale aj na iných - spolužiakov, kamarátov, susedov. A to aj keď niekedy nie sú veľmi milí.

22. Tretím pilierom je rozum. Ako by si tento pilier popísala?

Jednoducho. Používame „zdravý sedliacky rozum“ a učíme to aj deti.

23. Ako aplikujete rozumnosť pri výchove?

Ak sa nám niektorá situácia nepodarila, skúsime si ju rozobrať a debatujeme, ako by bolo správne a rozumné nabudúce zareagovať, poučiť sa z neúspechov, prípadne z nezvládnutých situácií.

24. Akú úlohu plní pre vašu rodinu saleziánske spoločenstvo?

Veľkú – máme tu veľa priateľov, niektorí sú nám bližší ako rodina. Môžeme sa o nich oprieť keď máme problémy, keď potrebujeme s čímkoľvek pomôcť. Často sa stretávame, chodíme na výlety, robíme deťom pekný čas. Deti tu nachádzajú rovesníkov, ktorí sú vychovávaní v podobnom duchu.

25. Môžeš mi podrobnejšie povedať, ako funguje vaše spoločenstvo? Koľko vás tam je, ako často sa stretávate, kam chodíte, aké otázky spolu riešite, ako dlho sa poznáte, aká je tam vaša úloha...

Hm, spoločenstvo. Je nás 5 manželských párov, poznáme sa väčšinou od mlada od Salikov. Väčšina boli animátori, ale sú aj prišielci. Stretávame sa na striedačku jeden štvrtok o 17:00 aj s deťmi. Tu je priestor na debatu aj pre rodičov, deti sa zahrajú nejaké hry, nasleduje pre nich krátka katechézka alebo nejaká aktivita. Druhý týždeň sa vidíme bez detí, večer o 20:00. To je už témové stretnutie na rôzne témy – manželstvo, rodičovstvo, rast v duchovnom aj

osobnostnom živote. Myšlienky z nejakej knihy alebo filmu, čo niekoho oslovilo. Tému si vždy pripravuje nejaký manželský pár. Stretko je u nich doma.

26. Ste zároveň aj saleziánski spolupracovníci. Odkedy? Prečo? Ako sa to prejavuje?

Na otázku prečo som myslím už vlastne odpovedala pri iných otázkach. Chceme stále pomáhať u Saleziánov a patriť do nejakého spoločenstva, je to pre nás veľmi dôležité. Prísľuby sme skladali v roku 2006. Ako sa to prejavuje, to je ťažká otázka. U každého inak. Nikto nie je k ničomu zaviazaný. Každý pracuje na tom poli, kde cíti, že je potreba a má sily a čas tam niečo dobré pre druhých spraviť. U nás je to zatiaľ s mladými na strestkách, na oratku. Naša domácnosť je im otvorená, často prichádzajú sa rozprávať. Pomáhame aj pri práci s manželmi na manželských stretnutiach a na kurze manželské večery.

27. Chcem sa ešte opýtať na oslavy, myslím, že už si ich niekde zmieňovala, ale rada by som to vedela ešte trochu presnejšie. Čo všetko oslavujete, ako, kedy, s kým...

Oslavy skôr v zmysle tých liturgických. Zapájame deti do príprav liturgických slávností. z osláv rodinných je to také v malom kruhu. Rodina z východu na oslavy nechodí, a tu máme len jednu babku, jednu prababku a tetu. takže žiadne veľké slávy. Skôr tak v jednoduchosti a skromnosti. Žiadne párty pre spolužiakov v McDonalde (smiech). Ale určite aj keď je oslava doma, deti to prežívajú ako svoj veľký deň, môžu sa vyobliekať ako chcú, niekedy si aj zatancujú alebo nachystajú pre hostí nejaké číslo – pesnička, básnička, husle a tak.

28. Posledná otázka. Aké tresty používate vo výchove vašich detí, ak je to potrebné? V akých situáciách tresty používate?

Tresty sú v situáciách, keď deti vedia, že sa správali na seba zle, naschvál neposlúchli v dôležitej veci, ohrozili seba alebo druhých. Konkrétne? Rozdeliť deti od seba, ak sa nevedia hrať spolu pekne, ide každý do inej izby – samým im je smutno. Ostať osamote a rozmýšľať nad situáciou, ktorú nezvládli, prísť sa ospravedlniť. Zákaz na sladké, na rozprávku. Capnutie po zadku...

Veľmi pekne Ti ďakujem za tento vyčerpávajúci rozhovor. Chcela by si ešte niečo dodať?

No bolo toho teda podstatne viac než som čakala (smiech). Už nechcem povedať nič. Ale som rada, že môžem aj takto pomôcť k šíreniu povedomia o našom úžasnom don Boscovi.

Dobre teda, budem ťa informovať o výsledkoch.

Príloha 3. Rozhovor rodina číslo 3

Ahoj, takže ja píšem diplomovku o výchovnom systéme dona Bosca v rodinách. V praktickej časti chcem uviesť príklad niekoľkých rodín, ktoré ho využívajú.

1. Súhlasiš s tým, aby som písala o vašej rodine, s tým, že neuvediem vaše mená? Môžem si celý rozhovor nahrať na diktafón a potom tvoje odpovede použijem?

Áno. Som rada, že pomôžeme.

2. No, na začiatok by som potrebovala vedieť pár faktov o vašej rodinke. Mohla by si začať tým, že vymenuješ koľko máte rokov vy a vaše deti?

Manžel bude mať v auguste 34 rokov, ja mám teraz 32. Máme tri úžasné deti. Najstaršia dcéra bude mať 9 rokov, v júli. Syn má teraz 6 rokov, v septembri bude mať 7. No a naša najmladšia má momentálne 13, nie, 14 mesiacov.

3. Ako dlho ste manželia?

V októbri budeme oslavovať 10. výročie sobáša. Takže, skoro desať rokov.

4. Ako by si v krátkosti popísala každé z vašich detí? Napríklad do ktorej chodí triedy, čo rado robí a podobne.

Staršia dcéra teraz navštevuje tretí ročník cirkevnej základnej školy. V škole je veľmi šikovná. Je športovo založená. Rada číta knižky. Čo sa týka povahy, vždy si vie presadiť svoj názor... Povedala by som, že je to taký vodcovský typ.

Syn ten je predškolač v cirkevnej materskej škole. Najradšej má zvieratká a všetko čo sa ich týka. Je ešte veľmi hravý.

Mladšia dcéra tak tá je ešte doma s maminou (smiech) objavuje všetko čo sa dá, bľaboce a celkovo má dosť hlasný prejav, asi aby sa na ňu nezabudlo... Podobá sa na svoju veľkú sestru – aj fyzicky, aj povahovo (smiech).

5. Aké je vaše vzdelanie a zamestnanie?

Muž má bakalára z ekonomickej vysokej školy. Momentálne pracuje ako konzultant, tím líder. Ja som vyštudovala učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl. Pracovala som ako pomocná

účtovníčka, pretože mám za sebou strednú ekonomickú školu a chvíľu ako učiteľka. Už 9 rokov som na materskej dovolenke.

6. Chcela by som sa opýtať na rodiny, v ktorých ste vyrastali – ty aj tvoj manžel. Boli to kresťanské rodiny?

Ja som vyrastala v nazvime to tradičnej kresťanskej rodine. To znamená pravidelné spovede, sväté omše, náboženstvo v škole, sviatosti... Moji rodičia nepoznali preventívny výchovný systém don Bosca. Manžel takisto vyrastal v tradičnej kresťanskej rodine, ale rodičia nepoznali preventívny systém don Bosca.

7. Ako ste sa teda dostali ku Saleziánom? Kedy to bolo?

Ja som približne od desiatich rokov navštevovala spevácky zbor u Saleziánov. Potom od strednej školy som navštevovala zo začiatku dievčenské, neskôr zmiešané stretká. Začala som sa aktívne zapájať do aktivít u Saleziánov, to znamená pravidelná účasť na svätých omšiach, tábory, plesy, túry a iné akcie, oratko, bola som animátorka...

Manžel. Približne od strednej školy začal chodiť na sväté omše k Saleziánom, volejbalové turnaje, tábory, oratko, postupne sa aktívne zapájal do aktivít u Saleziánov.

Práve u Saleziánov sme sa s manželom spoznali. Bolo to pri chystaní tábora, plesu... Postupne sme spoločne viedli aj stretká – birmovancov, deti na tábore...

8. Chodievate do kostola ku saleziánom alebo aj inde?

Po tom ako sme sa dostali ku saleziánom, sme chodili skoro stále tam, aj kvôli atmosfére, možnosti stretnúť priateľov. Aj teraz s našimi deťmi sa tam snažíme chodiť čo najviac, je tam celé naše spoločenstvo, ale tak napríklad cez týždeň by bolo pre mňa zbytočné ísť na omšu ku saleziánom, keď na našom sídlisku máme kostol za rohom (smiech).

9. Kedy a kde ste sa stretli s preventívnym výchovným systémom?

Už ako manželia sme dostali ponuku na prípravu k spolupracovníkom Don Bosca, teda ACS. Tu sme sa bližšie dozvedeli o preventívnom výchovnom systéme don Bosca. Určite sme o ňom už skôr započuli, len sme ho tak veľmi nevnímali a nepraktizovali. Don Bosco nám bol veľmi blízky a brali sme ho ako vzor pri výchove najprv cudzích a potom aj našich vlastných detí... Vnímali sme to ako Božiu vôľu uberať sa týmto smerom...

10. Viem o vás, že ste Saleziáni spolupracovníci. Kedy ste sa rozhodli stať sa spolupracovníkmi? Akým spôsobom to ovplyvňuje Váš život?

Po období príprav sme zložili prísľub Saleziána spolupracovníka, bolo to 11. 11. 2006. Popri plnení si našich každodenných povinností sa snažíme apoštolovať aj mimo našej rodiny. teda organizovanie rôznych aktivít pre manželov a rodiny, napríklad karneval, manželské večery, stretnutia pre deti a podobne. Plus aktivity aj mimo Saleziánov – sme napríklad animátori na manželských stretnutiach, robíme prednášky pre snúbencov a podobne.

11. Je pre život vašej rodiny dôležité saleziánske spoločenstvo?

Áno, čítame, rozprávame sa a navzájom sa na stretnutiach zdieľame o tom, čo funguje, čo vylepšiť, ako ďalej... Spoločenstvo je pre nás veľmi dôležité. Robíme spoločne dobrú vec, sme spoločne zapálení pre dobro, chceme slúžiť, navzájom sa povzbudzujeme, ťaháme, sme si príkladom, motiváciou, pre naše deti vytvárame vhodné prostredie, v ktorom sa formujú, učia od seba... sme za naše spoločenstvo veľmi vďační (smiech).

12. Ako by si charakterizovala preventívny výchovný systém? Čo to podľa teba je?

Preventívny systém don Bosca je spôsob výchovy založený na troch základných pilieroch – náboženstvo, láskavosť a rozum... Don Bosco ku každému svojmu chlapcovi pristupoval osobitne a s láskou.

13. Vychovávate teda vaše deti preventívnym systémom? Ak áno, prečo?

Áno, snažíme sa. Pretože sme presvedčení, že je účinnejší a výchovnejší ako iné výchovné systémy.

14. Aké konkrétne prvky alebo metódy pri tom používate?

Snažíme sa ku každému dieťaťu pristupovať osobitne – prihliadajúc na jeho potreby, snažíme sa byť k deťom láskaví, vychovávame ich v kresťanskom duchu...

15. Čo by ste chceli pomocou tohto výchovného štýlu u vašich detí dosiahnuť?

Deťom sa snažíme vštepiť správne hodnoty prostredníctvom výchovného systému don Bosca, naučiť ich, že nie bitkou, ale láskavosťou..., že môžu kričať, skákať, ale nie hrešiť..., a podobne. Takže prostredníctvom preventívneho systému don Bosca chceme z našich detí vychovať dobrých kresťanov a poctivých občanov, ktorí sa dostanú do neba (smiech).

16. Ako si už hovorila, prvým pilierom preventívneho systému je viera. Ako prežívate vieru u vás, vo vašej rodine?

Viera je pre nás veľmi dôležitá – dáva zmysel celému nášmu životu. Preventívny výchovný systém vnímame ako prostriedok, ktorým môžeme dostať do neba seba aj tých, ktorí sú nám zverení.

17. Akým spôsobom vediete vaše deti ku kresťanskej viere?

V prvom rade vlastným príkladom. Poukazujeme na dôležitosť modlitby, účasť na svätých omšiach, eucharistia, duchovné obnovy, sviatosť zmierenia, čítanie zo Svätého Pisma a duchovnej literatúry, formovanie svedomia prostredníctvom večerných sloviek, príbehov, stretiek, navštevovanie cirkevnej základnej školy, prípadne aj materskej školy...

18. Druhým pilierom je láskavosť. Čo pre vás predstavuje láskavosť pri výchove?

Láskavosť. Byť priateľský, usmievavý, radostný, prijímať každého bez rozdielu. Milovať deti, tráviť s nimi čas, zaujímať sa o ich záľuby, prejavovať dôveru v ich schopnosti, pomôcť im prekonať všetky ťažkosti, poskytnúť im v živote istotu.

19. Ako sa prejavuje láskavosť vo vašej rodine?

Snažíme sa byť k deťom láskaví – aj milosrdní, aj odpúšťajúci... Ale samozrejme aj spravodliví a tak nejak správne nároční. A učíme ich milovať každého. Pretože nie sú zlí ľudia, ale nešťastní. Nie bitku, ale láskou. A podobne. Chceme, aby sa cítili milované, šťastné a aby boli radostné...

20. Tretí pilier, čiže rozum. Čo pre vás tento pilier predstavuje?

Rozum, to je hlavne vedieť rozlíšiť dobro od zla, rozhodnúť sa konať dobro.

21. Akým spôsobom sa snažíte viesť deti k rozumnosti?

Snažíme sa deťom vysvetľovať, čo je správne, čo nie, že ak spravia chybu, musia vedieť niesť za ňu zodpovednosť, následky, neutekať od problémov, ale ich riešiť, hľadať riešenie, pýtať sa Boha – čo chceš Ty, Pane? A tak.

22. Aké tresty využívate vo výchove? Pri akých príležitostiach?

Tresty používame, ak sa deti rozhodnú napriek upozorneniu neposlúchnuť, alebo sa rozhodnú pre zlú či nesprávnu vec. Hm, tresty, napríklad rozmýšľať istú dobu o tom, čo som vykonal a

urobiť nápravu napríklad ospravedlniť sa; zákaz, napríklad sladkostí, pretože keď jazyk nevie slušne rozprávať nemôže ani maškrtiť, zákaz pozerat' telku, to ak nestihnem svoje povinnosti včas; príkaz napríklad ak sa nevieš pekne hrať, vymyslím ti „zábavku“ ja, čo je väčšinou nejaká práca a podobne.

23. Tak, to by bolo z mojej strany asi všetko. Veľmi pekne Ti ďakujem za rozhovor. Je tu ešte niečo čo by si chcela ešte dodať?

Monika, ďakujem, že si nás oslovila... občas si pripomenúť zmysel vecí, o ktoré sa snažíme, je veľmi užitočné, prospešné a povzbudzujúce (smiech).

Príloha 4. Rozhovor rodina číslo 4

Dobrý deň. Volám sa Monika Kačová a píšem diplomovú prácu o preventívnom výchovnom systéme dona Bosca a jeho využití v rodinách. Rozhodla som sa Vás osloviť, pretože viem, že ste súčasťou saleziánskej rodiny a predpokladám, že preventívny systém poznáte a využívate.

1. Súhlasíte s nahratím a použitím Vašich odpovedí na účely mojej diplomovej práce? V práci nebudú uvedené Vaše mená.

Otec: Áno.

Mama: Áno.

2. Na začiatok by ma zaujímalo, koľko máte rokov Vy a Vaše deti.

Mama: Máme 56 rokov. Máme tri deti. Chlapec čo má 30 rokov, ďalší chlapec čo má 28 rokov a dievča čo má 26 rokov.

3. Ako dlho ste manželmi?

Otec: Manželia sme krásnych 31 rokov.

4. Aké máte vzdelanie a zamestnanie?

Mama: Vyštudovala som učiteľstvo a aj pracujem ako učiteľka.

Otec: Ja som študoval na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Som inžinier. Teraz som už ale na invalidnom dôchodku.

5. Mohli by ste mi trochu porozprávať o Vašich deťoch? Len v krátkosti, čo vyštudovali, kde pracujú, ako je to teraz s ich kresťanským životom...

Mama: Dcéra vyštudovala Univerzitu veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, momentálne pracuje na Regionálnej veterinárnej a potravinovej správe Žilina ako úradný veterinárny lekár, poverená vedúcou funkciou. Je saleziánska spolupracovníčka. Myslím si, že keďže strávila v podstate celú mladosť ako animátorka, spolupracovníctvom to má akési prirodzené pokračovanie. Chodíva do oratória, snažím sa deťom a mladým priblížiť Boha a zatriktívniť ho. Miluje Boha a mladých. Tiež sa snaží chodiť na jej formálne stretnutia a snažím sa o zlepšovanie jej duchovného života a vzťahu s Bohom. Mladší syn vyštudoval vysokú školu poľnohospodársku v Nitre, momentálne pracuje ako obchodný zástupca.

Chodievala pravidelne do kostola v nedeľu a prikázaný sviatok a občas zájde na spoveď a prijímanie. Tiež spieva u saleziánov v zbore. Občas. Starší syn vyštudoval Ekonomickú univerzitu v Bratislave, momentálne tiež robí obchodného zástupcu. Má manželku a dieťa, ktoré dali pokrstiť a všetci dúfame, že malí budú vychovávať vo viere. Spolu s manželkou chodia pravidelne do kostola. Keď bol mladší, bol animátor u salikov (poznámka: saleziánov).

6. Žije ešte niektoré z Vašich detí s Vami pod jednou strechou?

Mama: Áno, mladší syn. Dcéra býva v meste u babky a starší syn pochopiteľne so svojou manželkou (smiech).

7. Vyrastali ste v kresťanskej rodine? Boli ste vychovávaní preventívnym výchovným systémom? Poprosím obaja z Vás.

Mama: Vyrastali sme v kresťanskej rodine, ale neboli sme vychovávaní preventívnym systémom.

8. Kresťanskej praktizujúcej, prežívajúcej živú vieru?

Mama: Áno, v kresťanskej praktizujúcej. Chodievali sme do kostola, bratia chodievali miništrovať. Mám dve sestry, ktoré sú rehoľné sestry a jeden brat je kňaz.

Otec: Rodičia nás oboch nás vychovávali vo viere a viedli nás k úprimnej láske k Bohu.

9. Ako Vás ovplyvnili rodiny v ktorých ste vyrastali? Opakovali ste pri výchove Vašich detí niečo, čo robili aj Vaši rodičia?

Mama: Áno, robili sme s našimi deťmi to isté. Modlievali sme sa s deťmi, keď boli deti malé, brávali sme ich do kostola a všetko sme im vysvetľovali.

10. Kde a kedy ste sa prvý krát stretli s don Boscom? Znova poprosím obaja.

Otec: V Žiline, medzi kamarátmi, v roku 1980.

Mama: V Spišskej Novej Vsi, medzi kamarátmi na chate, mala som 17 rokov.

11. Čím si don Bosco získal Vašu priazeň?

Otec: Láskovosťou, nábožnosťou a výchovným systémom.

12. Prečo ste sa rozhodli nasledovať vo svojom živote jeho príklad?

Mama: Boli sme v saleziánskom spoločenstve, bolo to pre nás prirodzené pokračovanie a odovzdávanie toho, čo sme dostali.

Otec: Don Bosco bol jednoducho skvelý človek a ľudia si zaslúžia vedieť o Bohu a o don Boscovi, ktorý mal skvelý prístup k mladým a k dobe. Vždy bol a stále ešte je nadčasový.

13. Akým spôsobom ste sa zapájali a teraz sa zapájate do života saleziánskej farnosti?

Otec: Obidvaja sme spievali v speváckom zbore, viedli sme stretká. Teraz manželka pomáha pánovi farárovi vo farnosti s deťmi a ja mám birmovanecké stretká a snažím sa zas rozbehnúť stretká pre ministrantov.

14. Viem o Vás, že ste saleziáni spolupracovníci. Odkedy?

Mama: Spolupracovníkmi sme už veľmi dlho. Najskôr sme museli byť v utajení, ale od deväťdesiateho prvého máme aj oficiálny preukaz (smiech).

15. Prečo ste sa rozhodli stať sa spolupracovníkmi?

Otec: Ku spolupracovníkom nás pritiahla milosrdná láska Boha a zaujal nás don Boscov preventívny systém (smiech).

16. V čom spočíva Vaše spolupracovníctvo?

Otec: Chodíme na stretká, obnovy, pomáhame pri pastoračii detí a mladých.

17. Ako vyzerá spoločenstvo, ktorého ste členmi?

Mama: V žilinskom stredisku je nás približne 40 spolupracovníkov a z toho v našom stretku 15. Stretávame sa raz mesačne na stretku a raz mesačne na duchovnej obnove. Chodievame po rodinách druhého stretku a riešia sa rôzne témy, ktoré chodia z ústredia alebo potom aj naše životy, čo nás trápi a čo teší (smiech).

18. Akú úlohu plní, pre Vás ako rodinu, saleziánske spoločenstvo?

Otec: Je súčasťou nášho života či už profesionálneho alebo súkromného.

Mama: Navzájom si pomáhame, radíme, ako riešiť problémy vo svetle Jána Bosca a jeho preventívneho systému a v čase ochabnutia viery sa navzájom povzbudzujeme. V prípade ťažkostí, aj materiálnych, je to vzájomná pomoc.

19. Vzdelávali ste sa zámerne v preventívnom výchovnom systéme? Napríklad čítanie kníh, účasť na prednáškach, školeniach...

Otec: Áno.

Mama: Áno.

20. Spomínate si na niečo konkrétne?

Mama: Určite sme čítali viaceré knihy o don Boscovi, o mame Margite, o preventívnom systéme. Výborná kniha bola napríklad „Nestačí ich milovať“.

Otec: A prednášky, to skôr v rámci duchovných cvičení.

21. Ako by ste vlastnými slovami charakterizovali výchovný systém dona Bosca?

Otec: Páči sa mi, lebo je založený na zabránení robenia zla a nie na trestaní. Preventívne vychováva k dobrému, lepšie je predchádzať – chorobám - ako liečiť (smiech).

Mama: Zaujala ma výchova s láskou a rozumom pri práci s mladými, ktorá funguje omnoho efektívnejšie ako systém represívny, lebo si mladých získam srdcom a oni sa potom viac snažia.

22. Využívate preventívny výchovný systém pri výchove vašich detí? Ak áno, prečo?

Otec: Nie, lebo už sú veľké na výchovu, ale keď boli malé snažili sme sa ho uplatňovať, lebo sa nám páčil a aby nás deti mali radi a mali priateľskú atmosféru v rodine. Aby bola naša rodina naplnená láskou.

Mama: Súhlasím.

23. Aké metódy preventívneho systému ste vo výchove využívali?

Mama: Metódy vysvetľovania, dodržiavanie pravidiel, modlitba a spoločné prežívanie sviatkov.

24. Prvým pilierom preventívneho systému je viera. Mohli by ste mi popísať čo pre Vás tento pilier predstavuje? Ako prežívate vieru vo Vašej rodine?

Otec: Pán Boh je na prvom mieste a snažím sa v každej situácii spoliehať na Neho aj keď je to miestami veľmi ťažké. Chodíme do kostola, spolu sa modlíme a rozoberáme cirkevné záležitosti.

Mama: Viera, to znamená, že spoločne prežívame liturgický rok, prežívame nedele, kultúra stolovania, spoločná modlitba, svätá omša, dobré skutky.

25. Ako konkrétne ste viedli deti k viere keď boli malé?

Mama: Modlievali sme sa s nimi ráno a večer, počas adventu a pôstu aj trochu viac. Zdôrazňovali sme im kedy je aký sviatok a že je Pán Ježiš náš priateľ, že nás má rád. Brávali sme ich do kostola a čítali si s nimi. Vysvetľovali sme im rôzne biblické príbehy a postavy...

26. Akým spôsobom sa snažíte deťom predávať kresťanské hodnoty a postoje?

Otec: Za peniaze (smiech). Vieru odovzdávame svojim deťom najmä príkladným kresťanským životom

Mama: Diskusiou, ako som už predtým spomínala - spoločným prežívaním viery a teda diskusiou.

27. Ako by ste popísali druhý pilier - láskavosť?

Mama: Láskavosť stelesňuje srdce dona Bosca. Je to dobročinná láska, taká akú predstavuje evanjelium. Láskavosť v učení dona Bosca, to znamená objaviť Boží plán v živote každého mladého človeka, pomôcť mu nájsť ho, uvedomiť si ho a zrealizovať ho.

28. Ako sa prejavuje láskavosť vo vašej rodine?

Otec: Fúha.

Mama: Máme sa radi, držíme spolu a podporujeme sa v ťažkých chvíľach či už v prežívaní viery alebo svetského života. Podporujeme deti v každom ich rozhodnutí.

Otec: No neviem, neviem. Ale tak súhlasím s maminou.

29. Tretím pilierom je rozum. Ako by ste tento pilier popísali?

Otec: Rozumne vysvetľujeme a snažíme sa rozprávať o všetkých životných situáciách, ktoré nás stretnú - či dobré či zlé.

Mama: Trvať na tom, aby sa deti naučili zodpovednosti za svoje konanie a činy. Nemôžu za nich robiť všetko rodičia.

30. Ako aplikujete rozumnosť pri výchove?

Otec: Ako sme už hovorili, snažíme sa vychovávať s rozumom.

Mama: Teraz už nijako. Vlastne hej, v škole. Snažím sa žiakom vstúpiť do nich základy výchovy a trvať na nich aj napriek tomu, že je to náročné.

31. Kládol sa vo Vašej rodine dôraz na oslavy? Mávali ste alebo mávate veľké oslavy?

Mama: Na jubileá bývajú veľké oslavy. A ešte na mariánske sviatky a donboscovské sviatky.

Otec: Aj svadba nášho syna bola dosť veľká oslava (smiech).

32. Aké tresty ste používali vo výchove Vašich detí, ak to bolo potrebné? V akých situáciách ste tresty používali?

Otec: Teraz už veru tresty nepoužívame, ale keď boli deti malé požívali sme viac-menej rôzne zákazy.

Mama: Teraz už tresty nepoužívame, lebo deti sú už dospelí ľudia, ale keď boli malí dostali aj po zadku, keď už príliš protestovali, ale záleží to aj od veku. Tresty boli dávané podľa veku.

33. Ako teda vnímate význam preventívnej výchovy pre život Vašich detí?

Mama: Hoci sú deti už dospelé, stále je medzi nimi láska a vzájomné porozumenie a vedľa sa spiknúť proti rodičom, ale to vôbec neprekáža, lebo sa naďalej snažia prežívať vstúpené hodnoty.

34. Takže vidíte na Vašich deťoch ovocie saleziánskej výchovy...

Mama: Áno, naša dcéra je tiež spolupracovníčka a aj synovia sa snažia žiť vo viere a úprimne hľadajú Boha.

35. Tak to je veľmi dobrý výsledok! Napadá Vás ešte niečo, čo by ste chceli dodať?

Mama: Neviem, asi ani nie.

Otec: Nie.

V tom prípade Vám veľmi pekne ďakujem za rozhovor, za Váš čas, ochotu a trpezlivosť.

Otec: Radi.

Mama: Nemáš vôbec zač. Potom daj vedieť ako si dopadla.

Príloha 5. Rozhovor rodina číslo 5

Píšem záverečnú prácu o don Boscovi, konkrétne o jeho preventívnom výchovnom systéme a jeho využití v rodine. Ide o kvalitatívny výskum, preto je tento rozhovor pomerne rozsiahly, nakoľko skúmam len 6 rodín, ale zato podrobnejšie. Nebudete s inými rodinami porovnávaní ani nič podobné, nemusíš sa báť. Cieľom mojej práce je hlavne poukázať na to, že je možné využívať preventívny systém, alebo aspoň niektoré jeho prvky, na výchovu detí v rodine a že skutočne existujú rodiny, ktoré to tak robia a sú s ním spokojní.

1. Súhlasíš s tým, že použijem tvoje odpovede v mojej práci a že budem písať o vašej rodine? V práci samozrejme nebudú použité vaše mená.

Áno

2. Koľko rokov majú členovia vašej rodinky?

Ja mám 35 rokov, manžel 41 a pol. Starší syn má 5 rokov, mladší syn má 4 roky, dcéra má 3 roky.

3. Ako dlho ste manželia?

Manželia sme 13 rokov.

4. Mohla by si každého z vás trošku predstaviť? Čo ste vyštudovali, kde ste pracovali, o deťoch či chodia do škôlky, čo ich baví robiť...

Ja som vyštudovala pedagogickú fakultu. Po skončení vysokej školy som najskôr učila na základnej škole, neskôr som pracovala ako odborný radca na Krajskom školskom úrade. V súčasnosti som na rodičovskej dovolenke s tretím dieťaťom. Manžel vyštudoval elektrotechnickú fakultu, určitý čas učil na vysokej škole a dnes pracuje ako programátor. Chlapci chodia do škôlky a vo voľnom čase v centre voľného času tancujú v detskom folklórnom súbore. Dcéra rada maľuje, a tak navštevujeme tvorivé dielničky pre mamičky s deťmi a tiež sa stretávame s mamičkami vo farskej klubovni. Radi chodíme na výlety s priateľmi do prírody, do Rodinkova a kade tade (smiech). Raz za mesiac chodíme na duchovné obnovy pre rodiny k saleziánom.

5. Vyrastali ste v kresťanskej rodine?

Ja som vyrastala v kresťanskej rodine. Sme traja súrodenci. Manžel nevyrastal v kresťanskej rodine. Tiež sú traja súrodenci.

6. Bola u vás živá viera alebo len nedeľná?

Naša viera bola skôr tradičná.

7. Bola si vychovávaná preventívnym výchovným systémom?

Áno, moji rodičia používali niektoré prvky preventívneho systému.

8. Ako vás ovplyvnila výchova v rodine kde ste vyrastal? Sú veci, ktoré opakujete alebo využívate aj pri výchove vašich detí?

Tu môžem odpovedať asi len za mňa. Obaja moji rodičia veľa pracovali a ocko vo voľnom čase viedol telovýchovnú jednotu v našej dedine. Inak povedané, venoval sa futbalistom. Otec je veľmi láskavý a má dobre srdce. Myslím, že ma najviac ovplyvňuje pracovitosť. Nezaháľať a venovať sa aj druhým. A na druhej strane humorom vedel mnohé veci odľahčiť. Mamina zas veľa pracovala a aj doma stále bolo čosi na robote. A my sme k tomu prirodzene inklinovali tiež (smiech). Ja si pri výchove detí uvedomujem najmä to, že popri všetkej práci okolo nich na ne nesmiem zabúdať a musím tu byť pre ne naplno, napríklad nechať veci ako pranie bielizne, utieranie prachu a vysávanie na neskôr a ísť k nim, hrať sa s nimi, kresliť. Jednoducho byť.

9. Kde a kedy ste sa prvý krát stretli so saleziánskym prostredím?

So saleziánskym prostredím a s don Boscom som sa stretla na vysokej škole a to cez môjho manžela, ktorý ma priviedol medzi animátorov. Manžel bol rok na vysokej škole a chodil k saleziánom na mládežnícke sväte omše a stretká. Neskôr sa stal animátorom.

10. Aké bolo a je teraz vaše pôsobenie u saleziánov?

Na vysokej škole sme boli animátori. Najskôr sme viedli stretká pre stredoškolákov, neskôr sme boli animátori na letných táboroch, potom pri príprave skupinky birmovancov na prijatie sviatosti birmovania. U saleziánov sme mali aj duchovné vedenie a pravidelné duchovné cvičenia.

11. Čím vás don Bosco upútal?

Myslím, že mňa najskôr oslovilo to prostredie saleziánov v Žiline. A cez nich som sa potom viac priblížila k don Boscovi, k jeho snom, k jeho prístupu k mladým. Najviac ma oslovila jeho láskavosť a úplná odovzdanosť. Manžela podľa mňa oslovila hlavne saleziánska duchovnosť. To, že byť svätým, znamená radowať sa (smiech). Jeho určite oslovila don Boscova myšlienka: „Robte, čo chcete, len nehrešte!“ Približne (smiech) tak nejak to bolo, nie?

12. „Kričte, skáčte, ale nehrešte“ (smiech). Ale podstata je rovnaká.

Áno, to som myslela. Bolo to napísané na oratku a manžela to vždy fascinovalo.

13. Snažili ste sa naučiť niečo viac o preventívnom výchovnom systéme?

Ja som sa s preventívnym systémom stretla v rámci prípravy na tábory. Tam boli aj prednášky, čítali sme knižky, mali sme duchovné cvičenia pre animátorov.

14. Ako by si vlastnými slovami povedala, čo je to výchovný systém dona Bosca?

Rozvoj celej osobnosti dieťaťa, pomoc v hľadaní toho dobrého v ňom. Výchova dobrého človeka, kresťana, občana, zodpovedného človeka. Preventívny systém je aplikovaný v každodenných situáciách rodinného života.

15. Využívate teda preventívny výchovný systém pri výchove detí?

Áno.

16. Prečo?

Pozri, nikto ma nikdy neučil byť rodičom. Učíme sa to za pochodu a preventívny systém je pre nás ako dobrá rada od otca, ktorý už veľa dobrých detí vychoval.

17. Aký význam má podľa teba preventívna výchova pre život vašich detí?

Myslím si, že prináša do života detí pokoj a radosť.

18. Prvým pilierom preventívneho systému je viera. Mohla by si povedať čo pre teba tento pilier predstavuje? Ako konkrétne žijete vieru vo vašej rodine?

Viera je ako skala, na ktorej všetko stavíme. Každý deň sa spolu modlíme. S tatinom ráno v aute cestou do škôlky a večer všetci spolu. Prežehnávame sa pred jedlom (smiech) a čítame si

zo Svätého Písma. Hovoríme o Bohu, anjeloch, Ježišovi, o tom, kto potrebuje našu modlitbu a prečo je dobré večer sa zmieriť s bračekom. Dávame si krížik na čelo pred spaním. Prežívame život s ostatnými rodinami v našej farnosti. Spolu ideme v nedeľu na svätú omšu. Najstarší chlapec miništruje a mladší sa snažia, čo najmenej vyrušovať (smiech). V každom období liturgického roka si vysvetľujeme jednotlivé symboly - venček, stromček, betlehem a podobne. V lete sme boli s deťmi na tábore rodín, kde sme hľadali Božie kráľovstvo. Snažíme sa o vytváranie vzťahu k Bohu, napríklad - keď sa bojíš večer, je tu Nieкто, kto ti pomôže, alebo popros Ježiška o pomoc, poďakuj... A tiež sa veľa modlíme sa za svoje deti (smiech) a odovzdávame ich Bohu, ktorý nám ich zveril.

19. Ako sa snažíte deťom predávať kresťanské hodnoty a postoje?

Podľa nás je najdôležitejší osobný príklad. Napríklad odpustenie si rodičov po hádke, keď chcem deťom hovoriť o odpustení, a podobne.

20. Ako si predstavuješ druhý pilier - láskavosť? Ako sa u vás prejavuje?

Láskavosť? Napríklad objatia, večerné x-té podania vody do postieľky, trpezlivé obliekania, odpovedania na otázky, povzbudzovanie, že to zvládne, že mu to ide, pochvala, dôvera, uistenia. Aj slovami, tým že si povieme: ľúbim ťa. Z mojej strany je to často o trpezlivosti. Najťažšie je byť láskavý tým správnym spôsobom vo vystresovaných situáciách. Neustále si zdôrazňujem a pýtam sa seba samej, či to čo robím, robím pre dobro detí. Každé dieťa má svoj jazyk lásky, ktorým vníma lásku a láskavosť.

21. Tretím pilierom je rozum. Ako by si tento pilier popísala?

Cieľom je, aby sa dieťa naučilo rozhodovať samo v každodenných situáciách, učí sa samostatnosti a zodpovednosti.

22. Ako aplikujete rozumnosť pri výchove?

Rozumnosť využívame v dvoch oblastiach. Na jednej strane je to denný režim, ktorý deti majú, napríklad vstávanie, škôlka, oddych, práca, ďalší oddych a spánok. Teda dodržiavanie pravidiel a času. Ide o vytvorenie určitých zvykov, napríklad aj v modlitbe - jeden nosí knihu, ďalší svetlo a ďalší ho zhasína. Na druhej strane je to myslieť dopredu, vysvetľovanie, zdôvodňovanie, napríklad prečo dnes musíš cvičiť kreslenie, prečo, za všetko, čo urobíš nemôžeš dostať odmenu, a tak ďalej. Učíme deti premýšľať, nechávame ich samých vyberať si.

23. Akú úlohu plní pre vašu rodinu saleziánska rodina?

U saleziánov sme sa viac poznali ako priatelia a budúci manželia, tam sme sa zosobášili a poznali väčšinu našich priateľov. Tu čerpáme do nášho života na duchovných obnovách a v priateľstvách. Sme jej súčasťou a chceme, aby boli jej súčasťou i naše deti.

24. Máte nejaké spoločenstvo, do ktorého chodievate?

Raz za mesiac navštevujeme duchovnú obnovu pre rodiny u saleziánov na oratóriu. V rámci nich sa rozdeľujeme aj do menších skupín, kde sa zdieľame najmä vo viere i o obyčajnom každodennom živote. Mali sme aj menšie stretko, kde nás bolo 5 rodín a pravidelne sme sa stretávali. Ale posledné 4 roky sa už nestretávame. Niektoré rodiny sa presťahovali na nové miesta a menili sa aj naše životné situácie, hlavne s rozrastaním sa rodín... Ja teraz navštevujem modlitby matiek, je nás tam sedem. Modlitby sú každý týždeň. Modlíme za svoje rodiny, ale aj hovoríme o tom, čo nás trápi, naše každodenné problémy, napríklad od návštevy logopedičky, cez vzdorové obdobia detí až po vieru.

25. Ste saleziánski spolupracovníci?

Nie.

26. V don Boscovej výchove boli dôležité aj oslavy. Ako je to u vás?

Oslavy majú v našej rodine veľký význam. Oslavujeme spolu narodeniny, napríklad pripravujeme doma tortu, keď oslavujú deti pozveme starých a krstných rodičov, ideme niekam spolu na prechádzku, celkovo, snažíme sa urobiť tento deň výnimočný. Oslavujeme aj krstiny. Tam sme pozvali celú rodinu a pripravili sme ju v dome krstných rodičov. Alebo keď oslavujeme väčšie jubileum, tak si prenajmeme napríklad miesto na grilovanie na Paľovej búde a pozveme tam celú rodinu a priateľov, varíme guláš a podobne.

27. Aké tresty používate vo výchove? Teda ak je to potrebné samozrejme.

Všímame si vzťahy súrodencov. Trest závisí od toho, či urobia niečo úmyselne alebo v zápale hry a nechtiac. Trest môže byť napríklad, že odvediem dieťa nabok a rozprávam sa s ním a nemôže sa hrať. Jedným z našich trestov je napríklad zákaz pozerania rozprávky, ak si neupracú svoje hračky v detskej izbe, predtým sme si už stanovili pravidlá. Iný trest je, keď som smutná a poviem to dieťaťu, že som smutná preto, čo urobilo... A podobne.

28. Mám tu záverečnú otázku. Čím sa podľa teba odlišuje rodina, ktorá chodíva ku saleziánom od ostatných kresťanských rodín?

Myslím si, že saleziánska spiritualita je hlavne o radosti. O tom, že život nie je len o tom niesť svoj vlastný kríž ale prežívať s Bohom aj všetky veselé momenty v živote. Naučiť deti, že aj veselosťou sa môžeme dostať ku svätosti.

29. Z mojej strany je to už všetko. Je tu ešte niečo, čo by si chcela dodať?
(smiech)

V poriadku, chápem (smiech). Tak veľmi pekne ti ďakujem za tvoj čas a za tvoju pomoc! Veľmi si to cením.

Príloha 6. Rozhovor rodina číslo 6

Dobrý deň! Volám sa Monika Kačová. Rada by som Vás poprosila o pomoc a spoluprácu pri tvorení praktickej časti mojej diplomovej práce. V mojej práci sa venujem preventívnemu systému dona Bosca a ako ho aplikujú vo výchove svojich detí rodiny zo saleziánskeho prostredia. Cieľom práce nie je porovnávať jednotlivé rodiny medzi sebou, ale zistiť, či naozaj existujú rodiny, ktoré túto výchovnú metódu používajú.

1. Súhlasíte s tým aby som informácie, ktoré mi poskytnete spracovala a použila vo svojej diplomovej práci?

Mama: Áno

2. Na začiatok, by som bola rada, keby ste sa mi trochu predstavili. Aký je vek členov Vašej rodiny?

Mama: Otec 48, mama 48, dcéra 19, syn 18.

3. Koľko rokov ste manželmi?

Mama: Manželia sme 20 rokov.

4. Čo by ste mi mohli v krátkosti povedať o Vašom manželstve?

Mama: Manželstvo sme uzavreli po ročnom vzťahu. Obaja pochádzame z kresťanských rodín a boli sme vychovávaní k viere. Ako mladí sme sa zúčastňovali rôznych akcií pre mládež. Pred manželstvom sme sa zúčastnili víkendového pobytu ako príprava k manželstvu. Manžel je učiteľ a ja som detská lekárka, takže obom nám je práca s deťmi veľmi blízka. V začiatočných rokoch manželstva sme sa zúčastňovali stretnutí rodín, kde sme preberali partnerské vzťahy a výchovu detí. Boli to pravidelné stretnutia troch rodín. Neskôr sme sa päť krát zúčastnili manželských stretnutí. To už ako rodina a veľmi nám to pomohlo vo vzťahoch.

5. Už ste to síce viac-menej povedali, ale čo ste vyštudovali a kde pracujete?

Mama: Manžel vyštudoval strojné inžinierstvo a pracuje ako zástupca riaditeľa na Strednej odbornej škole sv. Jozefa Robotníka. Ja som vyštudovala medicínu a pracujem ako pediatrička v ambulantnej praxi.

6. Aké sú Vaše deti? Čo momentálne študujú? Čo ich baví robiť vo voľnom čase?

Mama: Dcéra sa teraz pripravuje na štúdium medicíny, je animátorka, jej záľubou je práca s deťmi, fotenie, šport. Syn je gymnazista, rád športuje. Spoločným rodinným koníčkom je lyžovanie a turistika.

7. Hovorili ste, že pochádzate obaja z kresťanských rodín, je to tak?

Mama: Áno, obidvaja z veriacich.

8. Akou formou sa u Vás prežívala viera?

Mama: Vyrastala som v tradičnej kresťanskej rodine. Som zo šiestich detí a moji rodičia sa ma snažili vychovávať láskou a príkladom, prácou.

Otec: Ja som tiež vyrastal v tradičnej kresťanskej rodine. Je z troch detí. Spočiatku študoval teológiu, mal sa stať kňazom, ale po rozpustení seminára prešiel do civilného života. Veľmi ho ovplyvnila dobrota a láskavosť jeho mamy a tajné stretká so saleziánmi počas komunizmu.

9. Uplatňovali Vaši rodičia preventívny výchovný systém?

V oboch rodinách bol preventívny výchovný systém.

10. Ovplyvnila Vás výchova Vašich rodičov, prevzali ste od nich prvky, ktoré uplatňujete aj vo svojej rodine?

Mama: Výchova našich rodičov nás ovplyvnila. Niektoré veci s ktorými sme súhlasili sme si preniesli aj do našej rodiny. A ťažšie skúsenosti(menšia komunikácia s deťmi, nedostatok objatia a stagnujúca vzťahová výchova)- som sa snažila ako matka zlepšiť vo výchove našich detí.

Otec: Mňa dosť poznačil nedostatočný vzťah s otcom, kedy sme sa v detstve skoro vôbec nerozprávali a všetko čo som chcel vyriešiť so svojim otcom som riešil cez mamu. Preto aj vo výchove mi robí problém komunikácia s mojím synom.

11. Kedy ste sa prvýkrát stretli so Saleziánmi a prostredníctvom nich aj s osobou dona Bosca a jeho výchovným systémom?

Otec: So saleziánmi som sa stretol už v puberte, mávali sme stretká s tajným saleziánskym kňazom.

Mama: So saleziánmi som sa stretla cez môjho manžela po príchode do Žiliny.

12. Angažujete sa alebo spolupracujete so saleziánmi?

Otec: Pracujem ako učiteľ v saleziánskej strednej škole, čiže princípy preventívneho systému sú mi veľmi dobre známe.

Mama: So saleziánmi nie som v priamom kontakte. Do oratika k saleziánom začali chodiť v pubertálnom veku naše deti. Zúčastnili sa táborov ako animátori, chodievajú na stretká. Dcéra tam dodnes robí animátorku a vedie stretká s deťmi.

13. Chodievate na omše len ku saleziánom?

Mama: Muž a deti chodievajú cez týždeň hlavne ku saleziánom, ja skôr chodievam u nás. V nedele je to tak pol napol.

14. Aký máte názor na preventívny systém výchovy?

Mama: Obaja ako rodičia si uvedomujeme, že prevencia vo výchove je najdôležitejšia. S preventívnymi zásadami výchovy súhlasíme. Snažíme sa ich aplikovať vo výchove, aj keď nie vždy sa nám to podarí, pretože hlavne manžel zlyháva v trpezlivosti a ja v autorite.

15. Oboznamovali ste sa s preventívnym systémom?

Mama: Áno.

16. Ako?

Mama: Spoločné stretká rodín o výchove, prednášky v pastoračnom centre, na manželských stretnutiach, čítali sme knihu o preventívnom systéme don Bosca. Zvlášť manžel sa vzdelával v tejto oblasti ako pedagóg.

17. Čo rozumiete pod preventívnym výchovným systémom?

Mama: Výchovný systém znamená viesť dieťa vlastným príkladom a vierou bez použitia násilia a telesných trestov, aby dieťa v rodičovi videlo autoritu a zároveň kamaráta, ktorému sa môže zdôveriť.

18. Prečo sa snažíte aplikovať pri výchove preventívny systém?

Mama: Snažíme sa využívať preventívny systém, pretože prevenciou môžeme predísť mnohým ublíženiam vo vzťahoch v rodine.

19. Aké donboscovské metódy používate pri výchove?

Mama: Snažíme sa rozprávať s deťmi, byť prístupní pre akékoľvek otázky aby nemali zábranu prísť a opýtať sa, zachovať spoločenstvo rodiny aj na výletoch a pri športovaní. Udržiavame si spoločnú večernú modlitbu, spoločné sväté omše, spoločné nedeľné obedy. Keď nás deti potrebujú tak im venujeme svoj čas.

20. Čo by ste chceli používaním preventívneho systému u Vašich detí dosiahnuť?

Mama: Chceme aby sa prehlbovala láska medzi rodičmi a deťmi a aby naše deti vždy cítili, že sú milované.

21. Viera je jedným z pilierov preventívneho systému, ako je to s vierou vo Vašej rodine?

Mama: Viera je základom na ktorom budujeme našu rodinu. Cez voľné dni sa spoločne okrem večernej modlíme aj rannú modlitbu. Aj počas týždňa ideme na svätú omšu. Zapájame sa do čítania Božieho slova na svätej omši.

22. Ako vediete deti k viere?

Mama: Chceme aby naše deti zažívali živú vieru v spoločenstve ako sme ju zažili my. Teda stretká, animátorské formovanie, púte a podobne.

23. Ako učíte deti ku kresťanským hodnotám?

Mama: Kresťanské hodnoty deťom podávame vlastným príkladom.

24. Čo je podľa Vás láskavosť v preventívnom výchovnom systéme?

Mama: Podľa mňa láskavosť je otvorenie srdca pre toho druhého. Vnímať jeho potreby, byť mu nablízku, vypočuť si ho a vedieť mu poradiť. Láskavý človek je ten, ktorý vie povedať aj nepríjemné a ťažké veci s empatiou a láskou. A každý z nás môže v láskavosti rásť s tým, že bude pracovať sám na sebe.

25. Ako aplikujete láskavosť, do života Vašej rodiny?

Mama: Každý v našej rodine musí mať pocit, že je prijatý a dôležitý pre ostatných.

26. Čo pre Vás znamená rozum vo výchove?

Mama: Nechceme mať k deťom opičiu lásku. Učíme deti k tomu, aby si vážili to, čo dostali, vedeli si aj sami na niečo zarobiť a nebrali to ako samozrejmosť.

27. Ako aplikujete rozum vo výchove?

Mama: Rozum vo výchove u nás aplikuje hlavne manžel, ktorý veľakrát rozum uprednostní pred citom. Snažíme sa ale, aby cit a rozum bol v rovnováhe, ale nie vždy sa nám to darí a je to zdrojom mnohých konfliktov v našej rodine. Manžel je racionálny a ja som citovo založená.

28. Stretáva sa Vaša rodina s tou saleziánskou? Akou formou?

Mama: Momentálne hlavne formuje naše deti, ale taktiež sme s nimi v kontakte ako rodina, napríklad nedávno sme boli v Turíne ako partia so saleziánmi a podobnými rodinami ako je tá naša.

29. Zúčastňujete sa nejakého spoločenstva, ktoré má pravidelný charakter?

Mama: My rodičia momentálne nie. Manžel je súčasťou modlitieb otcov, ktoré sú jeden krát do týždňa a naša dcéra pravidelne chodíva na stretká s mladými.

30. Ste, alebo chceli by ste byť saleziánsky spolupracovníci?

Mama: Nie. Zatiaľ sme o takejto možnosti neuvažovali.

31. Pre rodinu sú dôležité aj oslavy, ako prebiehajú oslavy u Vás?

Mama: V našej rodine sa veľa neoslavuje, skôr ideme do prírody ako rodina. Keďže máme širšiu rodinu, navštevujeme sa navzájom.

32. Mám tu poslednú otázku. Aké tresty používate vo výchove Vašich detí?

Mama: Manžel používal telesné tresty keď boli deti malé, aj ja som dala deťom občas po zadku. V súčasnosti situácie neriešime trestami alebo zákazmi keďže sú už deti veľké, skôr vysvetlením si situácie.

33. Je tu ešte niečo, čo by ste chceli doplniť?

Mama: Vždy je dôležité získať si dôveru detí, aj keď je ťažšia situácia, snažíme sa veci riešiť komunikáciou, aby sa predišlo vzájomným zraneniam.

Ďakujem Vám za rozhovor.

Príloha 7. Rozhovor rodina číslo 7

Píšem záverečnú prácu o don Boscovi, konkrétne o jeho preventívnom výchovnom systéme a jeho využití v rodine. Ide o kvalitatívny výskum, preto je tento rozhovor pomerne rozsiahly, nakoľko skúmam len 7 rodín, ale zato podrobnejšie. Nebudete s inými rodinami porovnávaní ani nič podobné. Cieľom mojej práce je hlavne poukázať na to, že je možné využívať preventívny systém na výchovu detí v rodine a že skutočne existujú rodiny, ktoré to tak robia.

1. Súhlasíte s tým, že použijem Vaše odpovede v mojej práci a že budem písať o Vašej rodine? V práci samozrejme nebudú použité Vaše pravé mená.

Otec: Áno.

2. Koľko máte rokov?

Otec: Ja mám 28 a manželka 25.

3. A vaša dcérka?

Mama: Dcéra má 14 mesiacov.

4. Ako dlho ste manželia?

Mama: Manželia sme 2 roky a 5 mesiacov.

5. Mohli by ste mi v krátkosti o sebe niečo povedať? Trošku sa predstaviť? Napríklad čo ste vyštudovali, kde pracujete, aké máte záujmy a podobne.

Otec: Od základnej školy ma zaujímali počítače, rád som chodil na túry, neskôr som sa venoval misijnej a animátorskej činnosti. Študoval som v Žiline na Elektrotechnickej fakulte, odbor telekomunikácie. Po skončení školy som sa zamestnal v IT, v súkromnom sektore. Vo firme pracujem tretí rok.

Mama: Odmala som bola rada v kolektíve, vždy som sa rada rozprávala a trávila čas s ľuďmi. Chodila som na cirkevnú strednú školu a tam som sa vďaka spolužiakom dozvedela o saleziánoch a o ich práci s deťmi a mládežou. Aj vďaka nim ma vtedy veľmi inšpirovala práca so zanedbanou mládežou, ktorú som stretávala u nás vo farnosti, a preto som sa rozhodla niečo preto urobiť. Postupne sa nám podarilo rozbehnúť stretká aj u nás, čomu som venovala niekoľko rokov. Ďalšia etapa môjho života začala svadbou, keď som sa odsťahovala

z domu na druhý koniec Slovenska. Momentálne som matka na materskej dovolenke, popri tom študujem posledný ročník inžinierskeho štúdia geoturizmu.

6. Vyrastali ste v kresťanskej rodine?

Mama: Obidvaja sme vyrastali v kresťanskej rodine.

7. Bola vo vašich rodinách prítomná živá viera? A boli ste vychovávaní preventívnym výchovným systémom?

Mama: Dá sa povedať, že v oboch rodinách bola viera silná, omnoho viac, ako len nedeľná. Naši rodičia sa snažili z oboch strán nás viesť ku kresťanským hodnotám, o ktorých boli od mladosti presvedčení. V mnohých oblastiach výchovy nám pripomínajú jednoduchý štýl výchovy mamy Margity, ktorá dala don Boscovi základy preventívneho systému.

Otec: Moji rodičia majú ku saleziánskemu štýlu bližšie, a to ovplyvnilo aj ich postoje, štýl výchovy. Avšak v mojom detstve im don Boscov preventívny štýl nebol známy. No prvky rozumu, nábožnosti a láskavosti boli výrazné v ich spôsoboch výchovy.

Mama: Ja som mala výchovu viac tradičnú. U nás prvok nábožnosti dominoval.

8. Ako vás výchova v rodine kde ste vyrastali ovplyvnila? Sú veci by ste chceli využívať aj vo vašej rodine?

Mama: V mnohých veciach sme silne inšpirovaní výchovou rodičmi. Často sa však rozprávame aj o veciach, ktoré chceme robiť v živote ináč, ktoré sa nám nepáčia. Uvedomujeme si aj to, že pri výchove našich detí budeme výrazne limitovaní svojimi povahami a temperamentom a pripravujeme sa spoločne rozhovormi na najbližšie obdobie, kedy už budeme nútení zvažovať každý jeden výchovný prvok. Pri našej 14-mesačnej dcérke sa však zatiaľ naše spôsoby výchovy ešte nestihli veľmi prejavíť.

9. Ako ste sa dostali ku saleziánom?

Otec: So saleziánmi som sa stretol na gymnáziu v Šaštíne, kde som mal možnosť ich viac spoznať.

Mama: Ako som už spomínala, prvé kontakty so saleziánskym dielom som mala na strednej škole. Naozaj len také prvé, neurčité, hlavne cez spolužiakov, ktorí navštevovali oratko. Prehlbilo sa to až neskôr, po svadbe s manželom.

10. Kedy ste sa prvýkrát stretli s preventívnym výchovným systémom?

Otec: Napriek tomu, že som vyrastal v saleziánskom prostredí, tak ani na strednej, ba dokonca ani na vysokej škole som preventívnemu systému nevenoval príliš veľa pozornosti. V tomto období som ho vnímal ako spôsob výchovy a animácie zo strany saleziánov – vychovávateľov. Po uzavretí manželstva s mojou manželkou, kedy sme sa stali aj saleziánskymi spolupracovníkmi, nastala výrazná zmena. Na animačných stretnutiach preberáme rôzne témy, oblasti z charizmy don Bosca. Veľkou kapitolou je práve jeho preventívny systém a jeho uplatnenie nami, ako tými, ktorí animujú mladých.

Mama: Keďže som nebola so saleziánmi v užšom kontakte, v podstate som sa začala o tento systém zaujímať až vtedy, keď som sa stretla s manželom. Dovtedy som mala možno podobné zmýšľanie o takomto spôsobe výchovy, len som nevedela, že sa to nazýva preventívny systém... (smiech).

11. Aké bolo a je vaše pôsobenie u saleziánov?

Otec: Medzi saleziánmi sa pohybujem prakticky od základnej školy. Najskôr ako skaut na základnej škole, potom na saleziánskom gymnáziu kde som viedol chlapčenské stretká, na vysokej škole som sa istú dobu zdržiaval v oratóriu, pri misijných aktivitách na Ukrajine, neskôr vo formáčnej príprave pred vstupom do združenia saleziánskych spolupracovníkov.

Mama: U saleziánov som nepôsobila, kým som sa nevydala. Po svadbe sme jeden rok viedli stretko mladých vysokoškolákov. Po narodení dcéry sme to posunuli iným mladým manželom.

12. Čím Vás upútala osobnosť dona Bosca? Prečo ste sa rozhodli nasledovať jeho príklad?

Otec: Hlavne taká normálnosť a povolanie ku svätosti v každodennom plnení svojich povinností, štúdiu, práci a podobne. Don Bosco ma oslovil svojim odhodlaním pracovať s tým čo Boh od neho žiada do životnej krajnosti.

Mama: Súhlasím s manželom. Presne to, žiť tam, kde som, nič špeciálne, výnimočné, svetoborné, ale počúvať aktuálnu potrebu služby...

13. Vzdelávali ste sa zámerne v preventívnom výchovnom systéme? Napríklad čítanie kníh, prednášky, školenia... Ak áno, čo konkrétne to bolo?

Mama: Nie, nevzdelávala som sa zámerne. Tieto témy sa nám dostávajú väčšinou cez spolupracovnícke duchovné obnovy.

Otec: Čo sa týka vzdelávania, ako spomína manželka, najviac sa nám ho dostáva cez materiály z provincie na pravidelných stretnutiach, obnovách, kde sa opakovanne o rôznych témach diskutuje. Tie sú spojené s literatúrou o don Boscovi.

14. Ako by ste vlastnými slovami charakterizovali výchovný systém dona Bosca?

Otec: Podľa mňa ide o správnu kombináciu výchovnej láskavosti, s nábožnosťou a uvažovaním. Preventívny systém výchovy má mať uvedomelé a premyslené metódy pedagogiky, sledovať jasné ciele, pozerat' sa na každého individuálne, spoznávať ho a zahŕňať ho otcovskou blízkosťou a láskavosťou.

Mama: Pekne povedané (smiech). Nemám čo dodať.

15. Využívate preventívny výchovný systém pri výchove vašej dcéry?

Mama: Neviem, či sa dá u takej maličkovej hovoriť ešte úplne o výchove, ale v takých hrubých rysoch sa o to snažíme.

16. Ale v budúcnosti sa ho chystáte využívať, či nie?

Mama: Áno, máme to v pláne.

17. Sú teda nejaké metódy preventívneho systému, ktoré už využívate?

Otec: Snažíme sa o láskavý prístup a komunikáciu primeranú veku dcéry.

18. Aký význam bude mať podľa vás preventívna výchova pre život vašich detí?

Otec: Význam preventívnej výchovy vychádza z jeho cieľa – pripraviť naše deti na dospelosť, aby sa stali zrelými, zodpovednými ľuďmi, ktorý milujú Boha a ľudí.

19. Prvým pilierom preventívneho systému je viera. Čo pre Vás tento pilier predstavuje? Ako prežívate vieru v rodine?

Viera je pre nás viac ako tradičná návšteva kostola a zaužívaná modlitba zo zvyku. Snažíme sa spolu modliť v otvorenosti pred Bohom, modlíme sa svojimi slovami, aby sme sa vyhli zvykom a rutine.

20. Vychovávate už vašu dcérku k viere?

Mama: Zatiaľ sa modlíme bez dcérky a uvažujeme nad tým že ju zapojíme do spoločnej večernej modlitby – stačí aby bola prítomná. Čo sa týka výchovy k viere, zatiaľ nič vedome pre dcérku nerobíme.

21. A neberiete malú so sebou, keď idete do kostola?

Mama: Väčšinou áno, no neviem do akej miery je schopná to vnímať.

22. Ako by ste charakterizovali druhý pilier - láskavosť? Vo vašej rodine?

Otec: Lásťavosť má vytvárať teplo v rodine, stmeluje vzťahy a nepodceňuje emócie. Lásťavosť je aj nástrojom silnej dôvery a buduje nielen rodinu, ale akékoľvek spoločenstvo, je vonkajším prejavom lásky.

23. Tretím pilierom je rozum. Ako chápete tento prvok?

Otec: Rozum má byť kormidlom všetkých aktivít, usmerňuje a napráva spôsoby pri výchove, je podkladom pre dynamiku pri výchove, ale hlavne pomáha rozlišovať rôzne pohnutky, určuje naše ciele, prostriedky a pod.

24. Ako využívate rozumnosť pri prístupe k vašej dcérke?

Mama: Všímame si jej potreby, hľadáme vhodné prostredie pre jej vývoj, aj po sociálnej stránke. Snažíme sa učiť ju stále novým veciam, rozvíjať jej aktuálne schopnosti a podobne.

25. Akú úlohu plní pre vašu rodinu saleziánska rodina?

Otec: Je významným spoločníkom na našej ceste viery, spoločenstva a hlbších vzťahov. Učí nás, ako nasledovať Krista.

26. Ste členmi nejakého stretka alebo spoločenstva?

Mama: Áno sme. Dokonca viacerych. Momentálne máme síce dosť absencií, keďže sa nám aktivity nedaria vždy zladať s režimom dcérky. Raz mesačne máme formačné pracovné stretnutie saleziánskych spolupracovníkov. Vždy sa rozoberá aktuálna mesačná téma, život v stredisku, zdieľanie toho, čo kto žije. Ďalej je to streťko starších mixákov – asi pol na pol slobodní a manželské páry. Streťko býva raz za týždeň, má pevnú štruktúru. Hlavnými bodmi streťka sú čítanie Písma, meditácia a zdieľanie. Zúčastňovať sa s dcérkou takéhoto typu streťka je dosť obtiažne, preto sa ho momentálne nezúčastňujeme.

27. Ste saleziánski spolupracovníci?

Mama: Áno. Sme členmi od novembra 2013.

28. Ako to ovplyvňuje váš život?

Otec: Náš život sa tým nijak nezmenil, len to dostalo oficiálny názov (smiech). Saleziánske spolupracovníctvo by mal byť určitý životný štýl, štýl prežívania viery, ktorý má prvky charizmy don Bosca. A my sme tak žili už aj predtým.

29. Prečo ste sa rozhodli stať spolupracovníkmi?

Otec: Pretože cítime potrebu mať stále duchovné sprevádzanie v saleziánskom duchu.

30. V don Boscovej výchove boli dôležité aj oslavy. Je to tak aj u vás? Majú pre vás oslavy zvláštny význam?

Mama: Robíme oslavy narodenín a oslavy menín v duchu svätca, ktorý je nositeľom našich mien. Cítime osobitnú úcta k týmto svätým. Oslavujeme aj cirkevné sviatky a sviatok don Bosca. Väčšinou aspoň lepším obedom a samozrejme sviatočnou atmosférou.

31. Používate pri výchove vašej dcéry nejaké tresty? Máte ohľadom trestov nejaké predstavy do budúcnosti?

Mama: Zatiaľ sme pri 14 mesačnej dcérke žiaden trest nepoužili. Radi by sme sa v budúcnosti vyhli akýmkoľvek fyzickým trestom.

32. Je tu ešte niečo, čo by ste chceli dodať?

Otec: Saleziánsky životný štýl je vhodný pre každý stav, každý vek (smiech).

Veľmi pekne vám obom ďakujem za váš čas a za vašu pomoc!